

Aamos

PKK1197

Sissejuhatus Aamose raamatusse

Aamose nimi tähendab tõlkes koormat. Ta saigi Jumalalt oma südamele päris tõsise koorma, kui tal tuli luksuslikult elavatele iisraellastele kohut kuulutada.

Aamos tegutses prohvetina Iisraeli kuninga Jerobeam II ja Juuda kuninga Ussija valitsuse ajal. Samas piirkonnas tegutses samal ajal prohvetina ka Joona, kelle Jumal läkitas Assüüria pealinna Niinivesse. Teised Aamose kaasaegsed olid Hoosea, kes tegutses prohvetina Iisraeli põhjariigis, ning Jesaja ja Miika, kes tegutsesid lõunariigis Juudas.

Millises maailmas Aamos elas? Võib öelda, et Iisraeli põhjariik oli neil aegadel oma jõukuse tipul. Ta oli lõpuks saavutanud võidu kaua kestnud sõdades Süüria vastu ja vallutanud territooriume juurdegi. Kaubandus õitses ja inimesed said endale lubada luksustooteidki. Samal ajal hakkas paraku kasvama moraalne ja ka vaimulik allakäik. Issandat küll moepärast teeniti, aga süda ei olnud selles kaasas. Nii soositi ka mitmesuguseid patte. Üheks selliseks patuks oli vaeste inimeste majanduslik riisumine, mille vastu Aamos jõuliselt sõna võttis. Samal ajal arvasid inimesed välisest hiilgusest pimestatuna, et Jumalgi õnnistab neid. Oli seega tulnud aeg prohvetil astuda lavale ja rääkida inimestele, millisel teel nad tegelikult on.

Tavaliselt on ju nii, et kui väliselt läheb hästi, siis arvatakse, et kõik ongi hästi. Maine edukus ja heaolu on ju üks inimeste peamisi taotlusi. Ka Jumal soovib, et inimesed oleksid edukad, et nende käsi käiks hästi ja head ettevõtmised läheks korda, aga need ei ole siiski elu põhiväärtused, vaid nendest tulenev vili ehk tulemused. Põhiväärtused on sügavamal ja nendeks on õige vahekord nii Jumalaga kui ka kaasinimestega. Sellelt aluselt kasvab välja ka õige edukus ja hea käekäik ning kordaminekud, mis valmistavad rõõmu mitte ainult inimestele, vaid ka Jumalale.

Jumal valis siis Aamose ja kutsus ta prohvetiks, ehkki tema vähemalt oma meelest seda ei olnud, ka mitte koolituse poolest. Aamost võiks kutsuda ilmikjutlustajaks, kes tuli maalt linna. Õppigem teda isiklikult tundma – siis mõistame paremini ka ta sõnumit ja võib-olla hakkame seda sirgjoonelist meest isegi armastama. Saame teada, et ta sündis lõunariigis Juudas, aga tema sõnum oli suunatud ennekõike Iisraeli põhjariigile. Aga ka Juuda sai tema suu läbi kuulda, mis ta väaris.

Aamos kuulutas oma sõnumit Peetelis, kuninga pühamus. Oli tavatu, et keegi tuli nii kõrvalisest maakolkast kuulutama kohtusõnumit kõigi ümberkaudsete rahvaste kohta. Aamosel näib olevat olnud maailmalaiune – või nagu praegusel ajal öeldakse – globaalne käsitus elust ja Jumala programmist kogu maailmale. Ta mõtles nii oma kaasajale kui ka tulevikule. Prohvet Aamos kirjeldab Jumalat maailma valitsejana, kelle ees kõik rahvad on vastutavad. Rahva vastutus sõltub aga sellest, kui palju arusaamist tal on. Aamose sõnum oli karm. Ta kuulutas edukatel päevadel karistust. Jumala kohus ootas rahvaid, kes elasid luksuses ja moraaltuses ega hoolinud tema tahtest.

Aamos oli oma sõnumi poolest ainulaadne prohvet. Eriline oli ta ka selles mõttes, et ta polnud õppinud üheski prohvetite koolis, milliseid Iisraelis oli olnud vähemalt juba Eelija ajast peale, st sada aastat enne Aamost. Tänapäevases keeles öeldes – Aamos polnud teoloogiat õppinud. Milline koolitus tal siis oli? – Am 1:1 öeldakse selle kohta: „Aamos oli Tekoa karjaste hulgast.” Niisiis – Aamos oli karjakasvataja. Kusagil mujal VT-s polegi Aamost

mainitud. Maarja sugupuus Luuka evangeeliumis küll nimetatakse üht Aamost (Lk 3:25), aga tema ei ole üldse prohvet Aamose sugulane.

Tekoa oli siis Aamose sünnikoht ja kodulinn. Tubli kümne kilomeetri kaugusel Jeruusalemmast lõunas paikneb väike tuttav Petlemma linn, mille kohta prohvet Miika ütles: „Aga sina, Petlemm Efrata, olgugi väike Juuda tuhandete seas, sinust tuleb mulle see, kes saab valitsejaks Iisraelis ja kes põlvneb muistseist päevist, igiaegadest.” (Mi 5:1). Petlemm sai kuulsaks, aga sellest kaheksa kilomeetrit lõuna pool on teine väike koht nimega Tekoa, mis on hoopis vähem tuntud. Siiski, väike Tekoa linn ei ole ka päris tundmatu – nimelt on see vähemalt Taavetile tuttav piirkond, sest ta põgenes sinna kuningas Sauli eest. Tekoast oli pärit ka see tark naine, kes oma osava jutuga saavutas, et Taavet loobus oma poja Absalomi maapakku saatmisest. Sellest kõigest räägitakse 2Sm 14-s.

Tekoa paiknes mäeharjal, mille taga avanes hirmuäratav, Surnumereni ulatuv kõrb. Teisel pool mäge oli ka karjatamiseks sobivaid alasid. Seal ulgusid öösiti metsloomad, päeval aga võis näha punkti siin ja teist seal, mis tunnistasid, et beduiinid olid asunud sinna laagrisse. Need kõrberändurid ja läbikäijad on endast maha jätnud vaid mustunud maa. Keegi Iisraelis ringi rännanud uurija on öelnud: „Tekoa elanikud nägid ümberringi tühja ja metsikut maailma.”

Praegusel ajal kulgeb piki Surnumere rannikut Iisraeli valitsuse poolt ehitatud kaasaegne maantee, mis viib Masadasse. Seal viib tee ka edasi Negevis paiknevasse Aradisse ning veel edasi Heebronisse ja Petlemma, aga mitte Tekoa lähedale, sest Tekoa on kõrbes. Pole ime, kui sa pole sellest kunagi kuulnudki, sest see pole oma parematel päevadelgi olnud palju enam kui vaid teelaiendus. See oli puhkepaik, läbisõidutee. Ühe sõnaga, Tekoas polnud midagi huvitavat ega tähelepanuväärset.

Tekoa nime tähendus ei ole päris selge. See võib tähendada näiteks telgivaiaide sisselöömist või telkide üleslöömist, samuti asundust, aga ka sarvepuhumist. Tekoalasi oli Nehemja ajal ka Jeruusalemma müüri ehitusest osa võtmas, seega olid nad ilmselt aktiivsed inimesed. Aga üldiselt oli Tekoa üsna vähetähtis koht. Keegi mees ütles kord, et tema sünnikohta tuli omal ajal sõita kerge kaarikuga nii kaugele kui pääses, ja viimased kolm kilomeetrit tuli minna jalgsi. Ehk sobiks samasugune iseloomustus ka Tekoa kohta. Seal sündis siis Aamos. Niisiis pole tal tõesti võimalik oma sünnikoha suurusega uhkustada.

Aamose raamatu 7. peatükist saame täpsema pildi sellest mehest ja tema teenimistööst Samaarias, Iisraeli põhjariigis. Am 7:10-15 jutustatakse: „Amasja, Peeteli preester, läkitas siis Iisraeli kuningale Jerobeamile ütleva: "Aamos peab salanõu sinu vastu Iisraeli soo keskel. Maa ei suuda taluda kõiki tema sõnu. ¹¹Sest Aamos on öelnud nõnda: Jerobeam sureb mõõga läbi ja Iisrael viiakse vangi, ära omaenese maalt." ¹²Ja Amasja ütles Aamosele: "Sina, nägija, mine, põgene Juudamaale, söö seal leiba ja ennusta seal! ¹³Aga Peetelis ei tohi sa enam ennustada, sest see on kuninga pühamu ja kuningriigi tempel." ¹⁴Siis Aamos vastas ja ütles Amasjale: "Mina ei ole prohvet ega prohvetijünger, vaid olen karjane ja metsviigipuude vääristaja. ¹⁵Aga Issand võttis mind karja järelt ja ütles mulle: Mine, ennusta mu rahvale Iisraelile!"

Niisiis, Aamos oli oma sõnade kohaselt karjane. Siin on kasutatud ebatavalist sõna, mis tähendab, et ta oli erilise kõrbelammaste tõu kasvataja. Need lambad olid väikesekasvulised, aga neil kasvas pikk vill, mis talvel külma eest kaitses. Teiseks ütles Aamos end olevat metsviigipuude vääristaja või, teise tõlke järgi, noppija. Mõeldud on viigitaolist vilja, mis kasvas kõrbes kidura kasvuga puudel. Need puud olid madalamad kui praegusaja metsviigipuud.

Aamosel tuli oma töökohale jõudmiseks läbida päris pikk tee. Teda võiks kirjeldada kui liikuva töö tegijat. Lambad ja metsviigipuud viisid Aamose kaugele kõrbe. Ta oli tõeline maamees. Mõni oleks võinud teda nimetada maamatsiks. Kahtlemata oli ta selline nende silmis, kes elasid elevantiluuga ehitud majades, lesides oma diivanitel. Peeteli peenele rahvale pidi ta olema tõeline maakas.

Aga enne, kui hakkad Aamose üle naerma, luba mul midagi öelda – ta oli üks suurimaid Jumala mehi ja väga haruldane inimene. Kuulame veel kord, mis ta ütleb: „Aga Issand võttis mind karja järelt ja ütles mulle: „Mine, ennusta mu rahvale Iisraelile!” (Am 7:15). Jumal saatis Aamose kaugelt kõrbest Peetelisse – ühte põhjapoolse kuningriigi kõige tähtsamatest linnadest. Selle linna hiilgusega harjunud inimestele kutsus Jumal Aamose meelesparandust kuulutama.

Peetel oli alguses põhjapoolse kuningriigi pealinn, kuhu Jerobeam I püstitas ühe oma kuldvasika. See oli kultuuri- ja kultusekeskus. Rahvas kummardas seal kuldvasikat ja pööras kõikvõimsale Jumalale selja. Peetelis elasid haritud ja peened inimesed – see oli kõrgklassi elukoht. Samuti oli see koht, kus häbi ei tuntud. Sellepärast Aamose kaasaegne Hoosea nimetaski seda mitte Peeteliks, mis tõlkes tähendab Jumala koda, vaid Beet-Aaveniks ehk patu kojaks.

Peetel oli mitmeski mõttes maa vaimseks keskuseks. Seal oli ka prohvetite kool, kus, tõsi küll, Jumalast suuremat ei hoolitud. Kõik, mida Peetelis tehti, oli moes. See oli esimesi kohti, kus uued asjad kasutusele võeti ja kust need mujale levisid. See oli koht, kus nähti järgmise aasta populaarset moodi. Kas lai kaelus läheb moodi? Kas ülikonna pintsakul on kaks või kolm nööpi? Kas tuleb viimane nööp stiilselt lahti jätta? Peetelist oleks Aamose ajal sedasorti küsimuste vastused saanud.

Aga siis saabus ühel kenal päeval linna mingi ilmikjutlustaja, Jumala prohvet. Tal oli väga ebatavaline sõnum, mis prohvetite kooli kasvandike sõnumitest erines. Aamose ülikond ei vastanud Peeteli moele. Sama lugu oli tema sõnumiga. Ta ei kuulutanud samamoodi, nagu need, kes olid õppinud teoloogiat. Kuninga pühamus oli harjutud kuulma sõnu, mis kuningat kiitsid ja teisi ühiskonna mõjukaid tegelasi meelitasid.

Seal oleksid sa kuulnud armsate, haritud ja hästi koolitatud jutlustajate meeldivat sõnumit, kuigi neil endil polnud isegi usku elavasse Jumalasse. Siis aga astus äkki esile teistsugune mees. Kui Aamos saabus linna, siis inimesed jõllitasid teda. Aga nad olid siiski väga vastutulelikud – jah, isegi suuremeelsed – ja nad naeratasid talle.

Võib-olla polnud Aamose ülikond isegi päris õige suurusega ja igatahes mitte õige lõhnaga. Kui sel ajal oleks kasutatud lipse, siis tema oma oleks näinud välja, nagu oleks keeristorm sellele sõlme teinud. Kõik olid hämmeldunud – kõik peale Aamose enda. Tema ei olnud sugugi segaduses. Kindlasti tekitas ta suurt kõmu. Ta oli tulnud külakolkast bulevardile. Ta lahkus kõrbest ja tuli salongi. Ta oli elanud kogu elu koos pikakakarvaliste lammastega; nüüd oli ta Peetelis viimase peal üles löödud õukondlaste keskel.

Ma usun, et esialgu tulid teda kuulama peaaegu kõik. Nad ütlesid: „Mida seesugune ka rääkida oskab?” Aga uudishimu ajas neid siiski kohale. Ehk ütlesid nad üksteisele: „Saame vähemalt korralikult naerda!” Nad tulid kohale lõbusalt ja lahkusid kurjalt. Ta oli küll sensatsiooniline kuulutaja, aga ta sõnum ei vastanud Peeteli moele. Aamose kuulutus ja prohvetearingud olid elulised, tabavad ja kõnekad ega jätnud külmaks.

Aamos kuulutas Jumala sõna. See puudutas paljusid ja mõned pöördusid Jumala poole. Aga ta ka häiris paljude rahu, kes olid harjunud teatud konkreetse religioosse tegevusega. Niisiis, Peeteli organiseeritud religioossed rühmitused – Baali ja kuldvasika kummardajad – tulid kokku. Neil oli ühine eesmärk – Aamos tuli sundida vaikima. Aamosel tuli siis

tegutseda tingimustes, kus harrastati organiseeritud religiooni, mille ringis elanud inimesed pidasid tema vastu salaplaane, üritasid teda vaigistada ja ajasid ta linnast välja. Mõned selle liikumise juhud kutsusid kokku koosoleku. Nad tahtsid Aamosest lahti saada ja püüdsid ta tööd igati nurjata. Jumal aga õnnistas Aamost, kes ei teinud kompromisse, vaid kuulutas tema sõna edasi.

Niisiis, Peeteli religioossed rühmitused tulid kokku, et aru pidada, kuidas Aamos vaikima panna. Koosoleku tulemust võis juba ette arvata. See nimetas komitee esimeheks Amasja, keda volitati Aamosega rääkima. Amasja oli preester, kes oli saanud ebajumalateenijaks, kuid kes sai endiselt religiooni teenrina palka. Ta oli haritud, koolitatud, uhke, õppinud ja vaga olemisega mees.

Amasja punus nutika plaani. Ta läks Jerobeam II juurde ja mürgitas ta meele Aamose vastu. Amasja saavutas kuninga toetuse, sest kuningas uskus, et riik, religioon ja poliitika tuleb ühendada. Aamose raamat jutustab selle kohta järgmist: „Amasja, Peeteli preester, läkitas siis Iisraeli kuningale Jerobeami ütlema: "Aamos peab salanõu sinu vastu Iisraeli soo keskel. Maa ei suuda taluda kõiki tema sõnu. ¹¹Sest Aamos on öelnud nõnda: Jerobeam sureb mõõga läbi ja Iisrael viiakse vangi, ära omaenese maalt."” (7:10-11)

Kas oli Aamos niiviisi öelnud? Ei, mitte päris nii, aga hooletu või pahatahtlik kuulaja võis tema sõnadest küll sellise järelduse teha. Aamose sõnul ütles Jumal: „... ja ma tõusen mõõgaga Jerobeami soo vastu.” Piiblit lugedes võib näha, et Aamose ennustus läks tõeks. Kahju, et Jerobeam II Aamost ei uskunud, sest ta lapselapsed tapeti hiljem mõõgaga ja nii ta kuninglik sugu lõppes. On tõsi, et Aamos rääkis mõõgast ja Jerobeamist, aga ta ei öelnud, et Jerobeam ise mõõga läbi sureb. See ennustus käis tema soo, st järeltulijate kohta.

Amasja oli seega poliitiline mängur, kes väänas tõtt nii, nagu oli talle kohane. See on tegelikult kõige hullem valetamise vorm, sest see on tõega üsna sarnane. Kellel on kogemusi, eks see tea omast käestki, kuidas mõnda sõna pisut muutes või isegi ainult rõhutades saab loole anda hoopis teise värvingu või isegi sisu.

Terava sarkasmi, lõikava pilke ja armuliku hoiakuga ütles Amasja Aamosele: „Sina, nägija, mine, põgene Juudamaale, söö seal leiba ja ennusta seal!” (Am 7:12) Tegelikult ütles ta Aamosele: „Kes sulle ütles, et sa oled prohvet? Kus su paberid on? Kus sa õppisid? Kes sind ametisse õnnistas? Kus sa enne siia tulemist kuulutasid? Mine oma teed!” Ta käsis Aamosel kaduda ja lisab veel: „Söö seal oma leiba!” Sellega ta vihjab: „Sa teed seda kõike ainult raha pärast ja seepärast me sind siin ei soovi!”

Lõplikku solvangut võime lugeda järgmisest salmist: „Aga Peetelis ei tohi sa enam ennustada, sest see on kuninga pühamu ja kuningriigi tempel.” See on Amasja häbematus ja ülemeelsuse tipp. Ta kasutab lõikavat ja mürgist satiiri. Ta ütleb tegelikult: „Pea meeles, et sa oled rääkinud Peeteli kõige pühamas paigas, kuninga pühamus, ja kuningas pole sinuga rahul. Su sõnum häirib teda. Siin on tegelikult palju inimesi, kellele sa ei meeldi. Su meetod ei ole kuigi diplomaatiline. Sa ei patsuta neile õlale ega ütle, kui vahvad nad on. Sa ei soosi rikkaid ja jõukaid. Sa ei ole ka kuigi austav. Räägid teinekord veidraid lugusid. Sa ei käitu väärikalt. Ja nähtavasti pole sa lugenud kõige uuemaid teoloogilisi raamatuidki. Sa ei tea, et mõndagi asja mõistetakse praegu teisiti, kui vanasti.”

Kuula selle suure Jumala prohveti vastust – mehe vastust, kes kuulutas Jumala õigust ja Jumala kohut. Mõned nimetavad teda väävliprohvetiks, aga kuula ta vastust, siis näed, kui armuline see tegelikult on: „Siis Aamos vastas ja

ütles Amasjale: "Mina ei ole prohvet ega prohvetijünger, vaid olen karjane ja metsviigipuude vääristaja.¹⁵ Aga Issand võttis mind karja järelt ja ütles mulle: Mine, ennusta mu rahvale Iisraelile!" (Am 7:14-15)

Võib-olla sa nimetaksid meie sõpra Aamost isegi naiivseks. Ta ütleb ju õigupoolest: „Sa ütled, et ma pole kuulutaja. Ma tean seda – ma ei ole kuulutaja. Ja sa ütled, et ma pole prohvet. Sul on õigus, ma ei ole prohvetki. Ma ei ole isegi prohveti õpilane. Olen maamees, aga Jumal kutsus mind.” Meie tingimustes tähendaks Aamose sõnad: „Ma ei ole teoloog ega isegi teoloogiaüliõpilane.” Ometi – kuula Aamose sõnu: „Aga Issand võttis mind karja järelt ja ütles mulle: Mine, ennusta mu rahvale Iisraelile!” (Am 7:15, minu rõhutus). Aamos ütleb siis: „Sa tahad mu volikirju? Siin see on: Jumal kutsus mind.” Aamos võis olla naiivne ega osanud mängida võimumänge, aga Jumal oli teda kutsunud ja juhatas teda ta teel.

Aamos oli Jumala mees, kes kuulutas Jumala sõnumit. Iisrael ei pääsenud oma pattude karistusest. Religioossed harrastused ei aidanud. Rahvas oli küll väliselt religioosne, aga tegelikult oli ta Jumala sõna hüljanud. Tegelikult oli ta salakaval, varastaja, vägivaldne ja vaeste rõhuja. Sellele Jumala hüljanud rahvale ütles Jumal oma prohveti läbi: „Ma olen teie pühadest nõrдинud, ma põlgan neid ja ma ei salli teie koosolekute lõhna.²² Sest kuigi te toote mulle oma põletus- ja roahvleid, ei ole mul neist hea meel ja ma ei vaatagi teie rasvase tänuohvri peale.²³ Saada ära mu eest oma laulude kära, ma ei taha kuulda su naablite mängu!²⁴ Aga õigus voolaku nagu vesi ja õiglus nagu kuivamatu jõgi!” (Am 5:21-24) Mida Jumal vihkas, seda vaatame täpsemalt siis, kui jõuame nii kaugele.

Iisraeli rahvas elas petliku rahu päevil. Põhja pool ootas Assüüria kui Damoklese mõök, valmis langema. Järgneva poole sajandi jooksul see hävitaski selle pisikese kuningriigi. Iisrael püüdis sellest mitte hoolida ja rääkis rahust, Aamos aga ütles: „Vaata, Issanda Jumala silmad on patuse kuningriigi vastu ja ma hävitan selle maapinnalt. Ometi ei hävita ma Jaakobi sugu sootuks, ütleb Issand.” (Am 9:8). Ei ole ime, et tema sõnumist ei satutud vaimustusse. Ta ju hoiatas inimesi, et Jumal kavatses neid karistada nende pattude pärast. Kes tahaks taolist sõnumit kuulda!

Pealegi, ega kuulajad ise end mingiteks suurteks patusteks pidanud. Nad elasid oma tavalist elu, nii nagu nad olid harjunud – nagu elame meiegi ...

PKK1198 Am 1:1-10

Orjakauplejad kohtu all

Aamos oli kartmatu mees, kellel oli sõnum Jumalalt. Vähe sellest, et ta oli tundmatu siis, kui ta saabus Iisraeli põhjariiki Peetelisse – ta on üsna tundmatu veel praegugi. Aga tema sõnum on ikka veel äärmiselt ajakohane. Aamos tegutses prohvetina umbes samal ajal kui Hooseagi, aga ilmselt lubati tal kuulutada oma kõva sõnumit ainult üsna lühikest aega. Tõenäoliselt need kaks prohvetit tundsid teineteist, ehkki seda kusagil ei öelda. Hoosea rõhutas Jumala armastust, aga samal ajal ka seda, et armastuse Jumal kavatseb ka kohut mõista. Aamos rääkis Jumala kõrgest õiglusest ja järeleandmatust õigusest, mis on ta kohtuotsuste aluseks.

On hämmastav, et väikesest kolkakülast tulnud Aamos vaatles asju maailmalaiuselt ehk globaalselt. Globaalsed probleemid on asjad, millest on hakatud palju rääkima alles suhteliselt hiljuti, aga Aamos vaatles maailma sellise nurga alt juba 2700 aastat tagasi.

Aamos rääkis kõigepealt ümbritsevatele rahvastele, kellel oli Iisraeliga ühine piir. Ta rääkis oma aja suurriikidele, ja see ei ole Piiblis iseenesest sugugi haruldane. Hilisemad prohvetid – Jesaja, Jeremija, Hesekiel ja Taaniel – tegid sedasama. Aga need prohvetid rääkisid kõigepealt Iisraeli rahvast ootavast Jumala kohtust ja alles siis teisi rahvaid ootavatest kohtuotsustest. Aamos tegi vastupidi.

Kui Aamos esimest korda Peetelis rääkis, et Jumal mõistab kohut Süüria, Vilistimaa, Foiniikia, Edomi, Ammoni ja Moabi üle, siis oli kuninga kabel kindlasti kuulajaid täis. Ta tõmbas masse kokku. Nad kuulasid hea meelega, kui ta rääkis moabiitide pattudest, mitte nende endi pattudest. Tänapäev on neid, kes kuulavad hea meelega jutlusi moabiitide pattudest, mida tehti vähemalt neli tuhat aastat tagasi. Aga kui keegi jutlustab nende pattude vastu, mida inimesed praegu teevad, siis minnakse jutlustaja peale vihaseks.

On üks lugu ühest ameerika väikese farmi omanikust, kes oli kuulnud, et lähedalasuvasse linna oli tulnud uus vaimulik. Järgmisel pühapäeval läks ta teda kuulama. Kui ta koju tagasi tuli, küsis naine, milline uus pastor ka oli. Mees vastas: „Ta oli hea kõnemees. Ta ütles, et ei tohi varastada.”

Mees läks siis järgmiselgi pühapäeval pastorit kuulama. Seekord aga ei olnudki ta koju tagasi jõudes enam rahul. Kui naine selle põhjust küsis, vastas mees, et pastor läks oma jutuga liiga kaugele. „Mismoodi?” imestas naine. Mees vastas: „Nüüd see papp rääkis, et ei tohi varastada kanu.”

Kui Jumala tahte kuulutamine südametunnistust tabab, siis see vihastab, aga nii kaua kui räägitakse üldiselt ja ümmarguselt, ei häiri rahu miski. Aamos nähtavasti oli taibukas diplomaat, et ta rääkis Peetelis kõigepealt teistest rahvastest. Tal oli kõneoskust. Kuigi ta oli harimatu kuulutaja kaugel kõrbest, kasutas ta Shakespeare'i keelt.

Niisiis, Aamose raamatu esimene peatükk algab kohtukuulutusega ümbritsevatele rahvastele.

1:1 Aamose sõnad sellest, mis ta nägi Iisraeli kohta Juuda kuninga Ussija päevil ja Iisraeli kuninga Jerobeami, Joase poja päevil kaks aastat enne maavärisemist. Aamos oli Tekoa karjaste hulgast.

Eelmisel korral rääkisin juba pikemalt Tekoast, mis oli üsna tähtsusetu koht Juudas. Aamose dateering aitab meil teada saada, millal ta prohvetina tegutses. Ussija valitsusaeg ei aita meid siin väga kaugele, sest ta valitses kaua – tervelt 52 aastat. Ta suri tõenäoliselt aastal 739 eKr – samal aastal, mil Jumal kutsus oma tööle noore Jesaja. Natuke lisatäpsustust saame Iisraeli põhjariigi kuninga Jerobeami II valitsusajast. Tema valitses umbes aastatel 793 kuni 753 eKr.

Need mõlemad on siiski päris pikad ajad, mistõttu Aamos ise täpsustab aega, öeldes, et Jumala sõnum tuli talle „kaks aastat enne maavärisemist.” Veel Sakarjagi nimetab sedasama maavärisemist ligi kakssada aastat hiljem. Ajaloolase Josefuse järgi toimus see Ussija valitsemise ajal. Sellest saame teada, et Aamos oli Hoosea kaasaegne, üks esimestest prohvetitest, ja et ta oli Iisraeli põhjariigi prohvet. Aga täpset aastat me siiski teada ei saa, sest me ei tea nimetatud suure maavärina täpset toimumisaastat.

1:2 Ta ütles: "Issand mõirgab Siionist ja toob Jeruusalemmast kuuldavale oma hääle. Karjaste rohumaad leinavad ja Karmeli tipp kuivab.

Aamose sõnul „Issand möirgab Siionist”. See on mitmes suhtes väga väljendusrikas ja ilukõneline keel. Ehk sa tead, et Joel kasutas samasugust väljendit (Jl 4:16). See tuletab meelde lõvi möirgamist, kui ta oma saaki ründab. Aamos alustas oma kõnet tõesti mõjusalt! Ta räägib Jumala tulevasesest kohtust ümbritsevate rahvaste üle.

Aamos ütles: „Karjaste rohumaad leinavad ja Karmeli tipp kuivab.” See tähendab, et tulemas oli põud ja näljahäda, mille mõju pidi hõlmama kogu maad. Iisraeli külastavale turistile on poole kilomeetri kõrgusele tõusev metsane Karmel praegugi üks meeldejäävamaid kohti. Karmel on ilus. Selle rinnakutel võib näha ilusaid põõsaid ja punaseid lilli. Kindlasti oli see samasugune ka Aamose ajal, aga ta ütleb, et Karmelit tabab selline kuivus, et selle tipp kuivab. Aamose esimesed sõnad olid seega sünged. Kindlasti tekkis neid kuulates vaikus. Ei tea, mis sellel kummalisel karjakasvatajal veel öelda on?

Edasi kuuleme, kuidas Aamos prohveteerib Iisraeli ümbritsevatele rahvastele. Jumala sõna – isegi VT – näitab, et Jumal ei ole ainuüksi Iisraeli rahva Jumal, vaid ka paganrahvaste Jumal. Uues Testamendis teeb Paulus selle hästi selgeks. Jumal mõistab rahvaste üle kohut. Ta valitseb neid. Jumala ei ole jätnud maailma tema enda hooleks. Ta mõistab maailma rahvaste üle endiselt kohut ja Aamose raamat annab meile selle kohta võimsa sõnumi.

Esimesena nimetab Aamos Süüriat, mille pealinnaks oli ka siis Damaskus.

1:3 Nõnda ütleb Issand: Damaskuse kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad on peksnud Gileadi raudsete pahmavankritega.

Väljend „kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast” kordub Aamosel edasi ikka ja jälle. See on temale omane kõneviis, mis tähendab lihtsalt, et üleastumine oli üleastumise peale. Aamos ei püüdnud neid loendada, vaid ütles selle väljendiga lihtsalt, et neid oli palju. See tähendab, pattude karikas oli täis ja miski ei võinud takistada Jumala kohut, mis oli Süüriat tabamas.

Aamos nimetas ka üht konkreetset asja: Süüria sõjavägi oli „peksnud Gileadi raudsete pahmavankritega.” Gilead oli mägine piirkond Jordanist ida pool, mis kuulus Iisralile ja oli Süüriale kõige lähemal. Seetõttu ründasid seda tihti vaenulikud armeed kord ühelt, kord teiselt poolt. Issand võrdleb Süüria laastavaid rünnakuid raudse pahmavankri tööga. Sellel tööriistal olid teravad ogad ja seda veeti mööda pekstavat vilja, et see purustaks viljapead, et terad välja tuleks. Samamoodi olid Süürlased kohelnud Gileadi elanikke. Aamos viitab ilmselt sündmustele, millest räägitakse 2Kn 10:32-33: „Neil päevil hakkas Issand Iisraeli vähendama, sest Hasael lõi neid kõigis Iisraeli paigus ³³Jordanist päikesetõusu pool, lõi kogu Gileadimaad, gaadlasi, ruubenlasi ja manasselasi alates Aroerist, mis on Arnoni jõe ääres, niihästi Gileadi kui Baasanit.” Süüria siis Hasaeli juhtimisel ründas neid suguharusid, näidates ilmselt üles suurt toorust. Seepärast ütlebki Jumal, et ta mõistab süürlaste üle nende julmuse ja tooruse pärast kohut.

1:4-5 Seepärast ma läkitan Hasaeli kotta tule ja see põletab Ben-Hadadi paleed. ⁵Ja ma murran katki Damaskuse riivid, hävitan Bikat-Aaveni elanikud ja Beet-Edenist valitsuskepihoidja. Ja Süüria rahvas peab minema asumisele Kiiri, ütleb Issand.

See oli tõeline tulevikukuuulutus Süüriale. Tuli pidi tabama Hasaeli koda ja põletama Ben-Hadadi paleed. Kui sa oled Damaskuses käinud, siis tead, et algupärast linna ega isegi selle algupärast kohta enam ei ole. Damaskus väidetakse olevat maailma vanim linn, aga tegelikult on selle koht sajandite jooksul mõnevõrra nihkunud, sest see on palju kordi maha põlenud. Ühte sellist põlemist ennustatakse ka siin tekstis.

Aamos kuulutas ka Issanda sõnana: „Ma --- hävitan Bikat-Aaveni elanikud”. Beiruti ja Damaskuse vahel on koht nimega Baalbek. Seda on kutsutud ka Heliopoliseks. See on Aaveni tasandikul. Bikat-Aaven tähendab tõlkes kurjuse või patu orgu. Tõsi küll, see on heebreakeelne moonutis egiptuse nimest Oon. Aga see moonutis kõneleb, mida Jumal sellest kohast arvas. Praegu on sealsed varemed tõeline vaatamisväärsus. Roomlasedki püüdsid seda piirkonda omal ajal asustada, sest see oli nii ilus. Selle tunnistuseks on templi varemed. Baalbek on praeguseks aga hävitatud ja seal piirkonnas ei ela palju inimesi.

Veel kuulsime, et Süüria rahvas saab viidud oma maalt asumisele Kiiri. See on otsene viide assüürlastele. Kiir oli Assüüria provints. Kaardilt jälgimine aitab sageli loetud teksti paremini mõista. Piiblit lugedes tuleb ikka meeles pidada, et see ei räägi muinasjutumaailmast või kaugest kosmosest, vaid käsitleb reaalseid kohti ja sündmusi. Kiiri asukoha üle küll uurijad mõnevõrra vaidlevad – ei ole jõutud üksmeelele, kas see oli Tigrisest ida pool või praeguse Armeenia aladel.

1:6-8 Nõnda ütleb Issand: Assa kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad on viinud kogu rahva asumisele, et anda neid Edomi võimusesse. ⁷Seepärast läkitan ma Assa müüridesse tule ja see põletab ta paleed. ⁸Ja ma hävitan Asdodist elanikud ning Askelonist valitsuskepihoidja. Ma pööran oma käe Ekroni vastu ja vilistite jääk hakkub, ütleb Issand Jumal.

Kirdest suundub Issanda pilk otse vastupidises suunas – edelasse. Seal elasid vilistid – Iisraeli rahva põlised ja ohtlikud vaenlased. Assa ehk praeguse nimega Gaza puhul kasutatakse samasugust väljendit kolme või nelja üleastumise kohta, nagu juba eespool. Pattude karikas oli ka Gazas täis saanud. Kuuenda salmi sõnad, et vilistid on viinud kogu rahva asumisele, viitab sellele, et nad olid Iisraeli millalgi hiljuti sõjaliselt võitnud. Vilisteid pidi kohus tabama ilmselt eriti orjakaubanduse pärast – nad olid kogu rahva viinud asumisele Edomisse. See tähendab, et nad olid terved külad tühjendanud ja müünud inimesed sinna orjadeks – nii annab toimunu edasi viimane soomekeelne piiblitõlge. Assa ehk Gaza kõrval nimetatakse veel kolme vilistite linna – Asdodi, Askeloni ja Ekronit. Peale nende oli vilistite linn veel Gat, kust oli pärit ka Koljat, aga seda siin millegipärast ei mainita. Igatahes aga on vilistitele mõistetud kohtuotsus selge. See läks omal ajal ka täide – vilistid rahvana tõesti hävisid maailmakaardilt.

Ka meie ajale mõeldes on vähemasti huvitav, et praegugi need kaks suunda – Süüria ja Gaza sektor – on Iisraelile suureks probleemiks. Gaza kuulub küll Iisraeli valitsuse alla, aga peaaegu iga päev võib uudistesaadetes kuulda sealsetest rahutustest. Tasub aga teada, et praegused palestiinlased ei põlvne vilistitest, vaid nad on araablased. Vilistid ei olnud araablased. Näiteks ei olnud neil üldse ümberlõikamist.

Jumala karistus vilistite üle hakkas täide minema juba kuningas Hiskija ajal. Temaga seoses nimelt räägitakse 2Kn 18:8: „Ta lõi vilisteid kuni Assani ja selle maa-aladeni, niihästi vahitorne kui kindlustatud linnu.” Hiskija siis hävitas kogu selle piirkonna. Nii täitus Aamose prohvetearing sõna-sõnalt. See näide täide läinud prohvetearingust teeb selle Aamose raamatu huvitavamaks kui tavaliselt. See meenutab meile sedagi, et Jumal ka tulevikus täidab töötused, mis alles täitumist ootavad.

Vilistite kohta tuleb veel öelda, et Hiskija ajal ei lakanud nad rahvana siiski olemast, ehkki nad kannatasid suuri kaotusi. Hiljem, kui Süüria seleukiididest sai üks Aleksander Suure riigi pärijaid, liideti ka vilistite linnad Süüriaga. Seejärel sulandusid vilistid muu rahva hulka ja lakkasid olemast omaette rahvas.

Järgmiseks siirdume Foiniikiat tabava kohtuotsuse juurde. Nende tähtsaimad linnad olid Tüüros ja Siidon, mis olid ka tähtsad sadamalinnad. Foiniiklased said oma elatise meresõidust ja kaubandusest. Neid tabab kohus ennekõike sellepärast, et nad rikkusid Iisraeli rahvaga tehtud lepingu. Tüürose kuningas Hiiram oli olnud Taaveti isiklik sõber ja see sõprus kestis aastaid. Ka hiljem Iisraeli ja Juuda kuningad ei olnud Foiniikiaga sõjas. Nüüd aga olid foiniiklased rikkunud sõprusliidu, mis oli kindlustanud rahu.

1:9 Nõnda ütleb Issand: Tüürose kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad on andnud Edomi võimusesse kõik asumiseleasadetud ega ole vendluslepingust hoolinud.

Jälle oleks Jumal võinud nimetada kasvõi sadat foiniiklaste kõverust, aga ta nimetab ainult kõige tähtsamaid: „nad on andnud Edomi võimusesse kõik asumiseleasadetud ega ole vendluslepingust hoolinud.” Seega olid nad rikkunud Iisraeli rahvaga sõlmitud lepingu ja samuti saanud kasu orjakaubandusest, müües iisraellasi edomlastele.

Ehk tasub hetkeks unustada, et edomlased ja foiniiklased olid teatud kaua aega tagasi elanud rahvad, ja tuletada meelde, mida edomlased tähendavad vaimulikus mõttes. Nad põlvnevad Eesavist, kellega Jaakob tülitseis juba emaülas. Edomlased on algusest peale olnud üks Jumala rahva kibedamaid vaenlasi, seetõttu võib nende tegevuses näha ka vaimsete kurjuse jõudude tööd. Isegi Herodesesed põlvnesid edomlastest ja nende ettevõtmiste kohta võime UT-st näha, et nad kiusasid taga nii Kristust ennast kui ka ta järgijaid. Herodes Suur pani toime Petlemma laste tapmise, lootes nõnda hävitada ka Jeesus-lapse. Herodes Antipas laskis hukata Ristija Johannese, Herodes Agrippa aga apostel Jaakobuse. Ja nüüd kuuleme Aamost ütlevat, et nii vilistid kui ka foiniiklased olid müünud iisraellasi edomlastele orjaks. Tahtmatult tuleb meelde, mis Jeesus ütles Mt 18:6: „Aga kes iganes on püünieks kellele tahes neist pisikestest minusse uskujaist, sellele oleks parem, et talle vesikivi kaela riputataks ja ta uputataks mere sügavusse.” Need rahvad olid teinud midagi sellesarnast – laastanud Jumala rahva maad ja müünud sõjavange edomlastele orjaks. Just sellepärast ootas neid kohus.

Ühtlasi tuleb meil muidugi ka oma elu osas järele mõelda, kas ei ole äkki meiegi viimas või ahvatlemas inimesi edomlaste orjusse? Kas ei ole oma kasu saanud meile kaasinimeste huvidest tähtsamaks, nii et nad satuvad meie tõttu ehk isegi kiusatusse needa Jumalatki?

1:10 Seepärast läkitan ma Tüürose müüridesse tule ja see põletab ta paleed.

Kõigepealt ründasid Tüürost assüürlased, aga neil ei õnnestunud linna vallutada. Edasi on ebaselge, kas kaldealastel Nebukadnetsari juhtimisel see õnnestus või ei. On siiski tõdetud, et Nebukadnetsar ilmselt sundis tüüroslased tõmbuma rannast umbes kilomeetri kaugusel olevale saarele. Tüüroslased ehitasid sinna uue linna, kuna Nebukadnetsar hävitas endise, mandril asunud linna. Umbes 250 aastat hiljem jõudis kohale Aleksander Suur. Ta nägi saarel paiknevat väga jõukat ja rikast linna ja laskis oma sõjaväel mere täita, rajades linna juurde pääsemiseks laia tammi. Ta vallutas linna ja hävitas selle. See tähendas Tüürose lõppu. Hiljemalt siis täitus Aamose poolt Tüürose kohta antud prohvetearing sõna-sõnalt.

Meie ajal küsitakse mõnigi kord, miks lubab Jumal maailmas sõdadel aset leida. Aamose raamatu algusest saab sellele vähemalt mõningase vastuse – inimesed ise tingivad seda oma ahnusega, vallutades ja laastates teisi maid. Kes on parajasti tugevam, see kasutab juhust. Aga teinekord on keegi teine tugevam ja tema rünnak on omakorda kättemaksuks. Jumal lubab sellel ka toimuda, sest rünnatavad ise on omalt poolt selleks põhjust andnud. Eriti on see

niiviisi Iisraeli rahvaga – teda tabavad vaenlaste rünnakud reeglina siis, kui ta on Jumalast taganenud. Aga ka teised rahvad, ehkki Jumal kasutab neid karistajana, ei tohi end tunda julgelt, sest ei ole nemadki pailapsed.

Muidugi ei ole õigluse ja ülekohtu vahekord nii lihtne, et see põhimõtte meie jaoks kõik lõpuni paika paneks ja selgeks teeks, aga küllap juhib see meid ikkagi õiges suunas: mida külvad, seda lõikad. See kehtib lõppude lõpuks kõigis suhetes.

PKK1199 Am 1:11 – 2:6

Üleastumine üleastumise peale

Eelmise saate lõpul arutlesin selle üle, et Edom kujutab Piiblis vaimulikus mõttes kurjuse jõudude sõda Jumala inimeste vastu. Aga Edom on ka konkreetne rahvas, kes elas Iisraelist lõunas ja kagus. Sinna meie pilk järgnevalt pöördubki, kuna Aamos jätkab kohtuotsuste kuulutamist Iisraeli ümbritsevatele riikidele.

1:11-12 Nõnda ütleb Issand: Edomi kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest ta on oma venda mõõgaga taga ajanud ja on kaotanud oma halastuse; ta on pidanud viha ja on säilitanud oma raevu igaveseks. ¹²Seepärast läkitan ma Teemanisse tule ja see põletab Bosra paleed.

Edomit ootas kohus, sest ta oli oma venda mõõgaga taga ajanud. Aamos viitab sellele, et Edomi rahvas põlvnes Eesavist, Iisrael aga Jaakobist. Jaakob ja Eesav olid Iisaki kaksikud pojad. Jumal peab Edomi poolt Iisraelile põhjustatud kannatusi eriti raskendavatel asjaoludel toime panduks seetõttu, et õigupoolest vend sõdis oma venna vastu. Seejuures tasub meelde tuletada, et Eesav oli küll oma venna peale tulivihane, aga hiljem, kui Jaakob koju tagasi pöördus, toimus siiski leppimine. Siin aga ütleb Issand, et Edom on säilitanud oma raevu igaveseks. See tähendab, et Eesavi järeltulijad – Edomi rahvas – on halastamatumad kui nende esiisa. Nad pole valmis venna olemasoluga leppima.

See ahistamine algas, kummaline küll, juba emaihus. See jätkus ka mitu sajandit hiljem, Iisraeli rahva kõrberännaku ajal. Sellest jutustatakse 4Ms 20:14-18: „Kaadesist läkitas Mooses käskjalad Edomi kuninga juurde: "Nõnda ütleb su vend Iisrael: Sina tead kõiki raskusi, mis meid on tabanud, ¹⁵et meie vanemad läksid alla Egiptusesse ja me asusime kaua aega Egiptuses ja et egiptlased tegid kurja meile ja meie vanemaile. ¹⁶Aga me kisendasime Issanda poole ja tema kuulis meie häält ning läkitas ingli, kes tõi meid Egiptusest välja. Ja vaata, me oleme Kaadesis, linnas su maa piiril. ¹⁷Luba meid nüüd oma maast läbi minna! Me ei lähe läbi põldude ega viinamägede ja me ei joo kaevuvett. Me läheme kuningateed mööda ega pöördu paremat või vasakut kätt, kuni oleme läbinud su maa-ala." ¹⁸Aga Edom vastas temale: "Sa ei tohi läbi minna! Muidu ma tulen mõõgaga su vastu."”

Mooses nimetas edomlasi vendadeks, aga nemad ähvardasid iisraellastele mõõgaga kallale tungida. Aamose raamatust selgub, et muutust ei ole toonud ka hilisem ajalugu, sest kuulsime siit, et vilistid ja foiniiklased on koguni müüdnud iisraellasi edomlastele orjadeks.

Bosra oli Edomi muistne pealinn. See oli viis kilomeetrit Surnumerest kagus, Petrasse viiva maantee ääres. Edomi viha Iisraeli vastu oli alusetu. Ehk oli seegi üheks põhjuseks, miks Jumal laskis sellel Edomi uhkuselgi muutuda varemeteks. Aamose ennustus läks ka Edomi suhtes täide.

Läheme nüüd ammonlaste juurde. Ehk sa juba märkasid, et me liigume geograafiliselt peaaegu täisringi mööda, aga kuidagi veidralt põigeldes. Alustasime kirdest – Süüriast, ja liikusime edasi edelasse, vilistite juurde. Siis läksime loodesse foiniiklaste juurde, sealt aga jälle vastassuunda – kagusse ja osalt ka lõunasse, kus elasid edomlased. Nüüd tõi tee meid itta, ammonlaste juurde. Aga seda tehes me jätsime jälle vahele ühe rahva – idakagus elavad moabiidid. Nende juurde jõuame hiljem. Ei oska öelda, millest selline iseäralik järjekord on tingitud, aga ka niiviisi saame Iisraeli ümbritsevatest vaenulikest rahvastest pildi.

Mis oli põhjuseks Jumala kohtuotsusele ammonlaste üle? – Nende süüks oli nähtavasti eriline vägivaldsus.

1:13-15 Nõnda ütleb Issand: Ammonlaste kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad on rebinud lõhki Gileadi rasedad naised, et laiendada oma maa-ala.¹⁴ Seepärast süütan ma Rabba müüridesse tule ja see põletab ta paleed, kui lahingupäeval puhkeb sõjakisa ja puhkeb tormipäeva tuul. Ja nende kuningas, tema ja ta vürstid saadetakse vangi üheskoos, ütleb Issand.

Rabba oli suur linn – ammonlaste pealinn. Praegu asub selle kohal Jordaania pealinn Amman. Millalgi nimetasid kreeklased selle linna Filadelfiaks Egiptuse valitseja Ptolemaios II Filadelfose järgi. Seal võib näha varemeid, mis pärinevad muistsest suurest tsivilisatsioonist, mis hävitati täielikult. Praegune Jordaania on siis ehitatud Ammoni rahva varemetele.

Ammonlaste karistus tuli siis sellest, et nad olid eriti toorel viisil tapnud oma naabreid Iisraellasi, säästmata isegi rasedaid naisi.

Aamose poolt edasiantavad kohtukuulutused jätkuvad ka raamatu teises peatükis. Järgmiseks pöördub ta moabiitide poole. Siinkohal ta ka esimest korda põikab kõrvale oma geograafilisest järjekorrast. Moabiidid elasid nimelt ammonlastest lõuna pool. Neile rahvastele oli ühine see, et mõlemad põlvnesid Aabrahami vennapojast Lotist ja olid seeläbi ka Iisraellastele sugulasrahvad.

2:1 Nõnda ütleb Issand: Moabi kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad on põletanud lubjaks Edomi kuninga luud.

Aamos kasutas jälle oma ebatavalist väljendit paljude üleastumiste kohta, nimetades neist konkreetset ainult ühte: „nad on põletanud lubjaks Edomi kuninga luud.” Kuninga luude põletamine ei tarvitse meile näida kuigi eriline kuritegu, sel ajal aga oli surnukeha austamine enesestmõistetav asi. Alati, kui võimalik, püüti inimesed matta. Kuninga luude põletamine aga viitab sellele, et moabiidid olid avanud kuninga haua ja seega seda teotanud. Juutide Targumis tõlgendatakse seda salmi isegi nõnda, et moabiidid olid niiviisi saanud lupja kasutanud riiete valgendamiseks. Seega olid nad teinud midagi tõesti iiveldamaajavat ja selle eest kuulutati neile ka kohut.

2:2-3 Seepärast läkitan ma Moabisse tule ja see põletab Kerijoti paleed. Moab sureb sõjakäras võitlushüüete ja pasunahääle saatel.³ Ma hävitan tema keskelt kohtumõistja ja tapan koos temaga kõik ta vürstid, ütleb Issand.

„Moab sureb sõjakäras” – see väljend näib viitavat sellele, et rahvast tabab vaenlaste äkkrünnak ja lahingu keerises saavad surma ka rahva juhid. Nad ise olid teotanud Edomi kuninga luud ja põletanud need lubjaks. Midagi sellesarnast ootas ees ka neid endid. Ajaloost me teame, et moabi rahvas tõesti hävis täielikult maailma rahvaste hulgast. Selles mõttes see muutus tuhaks. Kerijoti paleed on eraldi nimetatud arvatavasti sel põhjusel, et seal hoiti moabiitide jumalat Kemost.

Aga kas pole huvitav, et palju aastaid varem oli sellelt paganlikult maalt läinud välja armas, meeldiv ja ilus naine nimega Rutt, kes sai Boase naiseks? Tema loost räägitakse ühes Piibli kõige kaasakiskuvamas raamatus. Rutt on üks liige sugupuus, mis viis Jeesuse Kristuseni. Ja ta oli pärit Moabist. Moabiidid olid paganrahvas, kellel oli kurb algus ja niisamuti traagiline lõpp rahvana. Ruti lugu aga näitab, mida Jumala arm võib korda saata selliseги rahva liikme läbi, keda meie võime ühel või teisel põhjusel halvustada või põlatagi.

Aamose kohtukuulutused jätkuvad. Ta on andnud oma sõnumid juba kuue Iisraeli ümbritseva paganliku rahva kohta – need olid süürlased, foiniiklased, vilistid, edomlased, ammonlased ja moabiidid. Seitsmendaks – et asi oleks täiuslik, sest seitse on jumaliku täiuse arv – ütleb Aamos sõnumi ka Jumala enda rahvale. Nii tehes talitab ta teisiti kui hilisemad prohvetid, kes alati andsid Jumala kohtukuulutused kõigepealt Iisraelile ja alles seejärel teistele rahvastele. Aamos käsitles esmalt teisi rahvaid, enne kui ta tuli Iisraeli juurde. Iisraeli tabav Jumala kohus on raskem, ja selle põhjus on täiesti selge: eesõigus tähendab alati ka vastutust. Mida rohkem valgust inimene on saanud, seda suurem on ta vastutus Jumala ees. Usun, et meie – minu ja sinu – vastutus Jumala ees on suurem kui neil inimestel, kellel pole Piiblit ja kellel pole üldse võimalust kuulda Jumala sõna.

Meie ülesandeks on anda võimalus kuulda evangeeliumi neilegi, kes pole seda veel kunagi kuulnud. Nendelgi on õigus kuulda Jumala armuteost, nii et me ei tohi selle teadmist hoida isekalt ainult endale. Selle levitamine on usaldatud meie vastutusele. Ei saa ju seda teha need rahvad või inimesed, kes pole sellest isegi veel kuulnud.

Rääkides Jumala rahva pattudest, alustab Aamos lõunariigist Juudast, kust ta pärines ka ise.

2:4 Nõnda ütleb Issand: Juuda kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad on hüljanud Issanda Seaduse ega ole pidanud tema määrusi; neid on eksitanud nende valejumalad, kelle järel on käinud nende vanemad.

Ka Jumala rahva kohta kasutab Aamos oma iseloomulikku väljendit: tema „kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi”. Jällegi võiks nimetada paljugi üleastumisi, aga nimetatakse ainult kõige tähtsamat: „sest nad on hüljanud Issanda Seaduse ega ole pidanud tema määrusi; neid on eksitanud nende valejumalad, kelle järel on käinud nende vanemad.”

Sellega on lühidalt ja kokkuvõtlikult välja öeldud see, mille peale prohvetid Jesaja, Jeremija ja Hesekiel kasutasid palju lehekülgi. Jumal lubas lõunapoolse riigi üle kohut mõista. Miks? – Juuda elanikud olid hüljanud Jumala Seaduse. Hülgamise puhul on tegemist teadlikult selja pööramisega, mitte sellega, et käskude täitmisega ei tulnud toime. Nad ei püüdnudki neid täita, vaid põlastasid neid – hoolimata sellest, et Jeruusalemmas oli isegi tempel. Seepärast mõistab Jumal nende üle ka Seaduse järgi kohut.

Kas panid tähele, et Jumal ei mõistnud teiste rahvaste üle kohut samal alusel? Neile kuulutas ta kohut teatud pattude pärast, mis on loomuliku inimese jaoks tavalised. Kuna teistel rahvastel ei olnud Jumala Seadust, siis ei mõistetud nende üle ka kohut Seaduse järgi.

2:5 Seepärast läkitan ma Juudasse tule ja see põletab Jeruusalemma paleed.

Nagu teiste rahvaste, nii ka Juuda kohta ütleb Aamos, et kohus tuleb tule läbi. Kui Nebukadnetsar vallutas Jeruusalemma, siis ta põletas selle maatasa. Järele jäid ainult kivid, ja neid on seal piirkonnas rohkesti.

Aamos kuulutas seda kõike Peetelis, mis oli Iisraeli põhjariigis. Ta rääkis kuninga pühamus. Võib-olla võttis ta iga kord, kui rääkima hakkas, käsile ühe neist rahvastest, kellele ta kuulutas Jumala kohut. Nüüd oli ta jõudnud Juudani, ja see hakkas tulema juba liiga lähedale. Võib-olla hakkas see vähemalt mõne kuulaja jaoks juba ebameeldivaks muutuma. Kindlasti olid nad sama meelt, et Jumalal tuleb karistada kuut ümberkaudset rahvast, aga miks pidi ta rääkima sedasama ka Juuda ja Jeruusalemma kohta? Kõigest omavahelisest nagistamisest hoolimata põlvnes Juuda rahvas ju ikkagi Jaakobist. Tekkis juba tähtis küsimus: kas prohvet lõpetab sellega või tuleb äkki veelgi lähemale?

Aamos tõesti ei lõpetanud. Issandal oli midagi öelda ka Iisraeli põhjariigile. Selle poole pöördub Aamos alates kuuendast salmist. Seega tuleb Aamos üha ligemale, juba päris naha kallale. Ta saab ebameeldivaks teiste asjadesse sekkujaks.

Üks lugu räägib vanaaegsest kuulutajast, kes hakkas ühel pühapäeval jutlustama pattude vastu. Ta rääkis kõigepealt joomarlusest, ja keegi naine, kes ka koguduse hulgas istus, väljendas oma poolehoidu valju „aameniga“. Järgmiseks käsitles jutlustaja suitsetamise pattu ja jälle ütles naine „aamen“. Kui ta edasi jõudis närimistubaka imemise patuni, lükkas naine oma suutäie teise põske ja ütles: „Nüüd see lõpetas jutlustamise ja hakkas end teiste asjadesse segama!“

Ka Aamos on nüüd sekkumas teiste asjadesse. Ta kavatseb rääkida selle koguduse pattudest, kes on teda parajasti kuulama tulnud. Enam ei ole ta sõnumid suunatud kaugel olevate moabiitide või edomlaste pattude pihta, vaid Iisraeli põhjariigi pattude vastu. Neilgi oli Jumala Seadus ja neile oli õpetatud Jumala kāske. Kuulakem prohveti sõnu.

2:6 Nõnda ütleb Issand: Iisraeli kolme üleastumise pärast, koguni nelja pärast, ei võta ma oma otsust tagasi, sest nad müüvad raha eest õige ja sandaalipaari eest vaese,

Igasugune kristlik kuulutus peab lähtuma sellest, mida Jumala sõna asja kohta ütleb. Ainult siis võib kuulutaja öelda rahulikult: „Nõnda ütleb Issand.“ Iisraeli patud on mitmesugused ja Aamos nimetab neist mitmeid, mitte ainult ühte või kahte, nagu ta tegi varem, rääkides teistest rahvastest. Ta kavatseb käsitleda Moosese Seadust. Aga ta ei nimeta eraldi näiteks kümmet käsku, vaid jääb nende määruste juurde, mis käsitlesid igapäevaelu.

Kõigepealt ütleb Aamos: „Nad müüvad raha eest õige ja sandaalipaari eest vaese.“ Selline olukord sai tekkida seetõttu, et vaesed ei suutnud majanduslikult toime tulla ja olid sunnitud end orjusse müüma, et kuidagi ära elada. Orjusse müügi hinnaks oli siis kerge jalavarjude paar. Seejuures peab arvama, et ega inimesed ise sellises tehingus mingit pattu ei näinudki. Pigem leidsid nad, et nii ongi õige – kui sul pole raha maksta, siis pead oma tööga võlad tasa tegema. Jumal aga näeb sellist vaestega ümber käimist raske süüna. Nii tekivadki olukorrad, kus Jumala kohus on tulemas, inimesed aga küsivad päris siiralt: „Mis pattu me teinud oleme? Me elame ju täiesti normaalset elu!“

Väliselt on meie olukord Eestimaal praegu oluliselt teistsugune, aga kas ka sisuliselt? Näiteks on meil olemas kodutud inimesed. Mitte kõik nad ei ole ise oma saatuses süüdi. Meil on kapitalistlik ühiskond, mille üheks kandvaks põhimõtteks on, et igaüks peab ise toime tulema. Kui ei tule, siis põhimõtteliselt ei huvita kedagi, mis sinust saab. Abi on ainult sellest, kui leidub kaastundlikke inimesi, kes saavad kuidagi aidata. Kui oled võtnud laenu, mida ei suuda enam tagasi maksta, siis jääb ilma oma kinnisvarast. Seejuures pank, kes laenu andis, ei küsi tagasi mitte ainult laenu põhisummat, vaid ka tubli portsu intresse. Seega laenu võtja peab töötama ka laenu andja heaks ehk teisisõnu –

hakkama vabatahtlikult tema orjaks. Laenu andjat järelilikult ei huvita hädalise aitamine, vaid oma kasumi suurendamine. Selleks kasutab ta hädalise tööjõudu. Me võime öelda, et nii ongi õige – igaüks on ise oma õnne sepp. Kui kellegi „sepatöö“ hästi välja ei tule, siis teised pole süüdi. Kuidas aga võib sellele kõigele vaadata Jumal?

Iisraeli põhjariigilgi oli küll Jumala Seadus, aga sellest hoolimata langesid selle elanikud samadesse pattudesse nagu ümbritsevad rahvadki. Tegelikult need rahvad, kelle Jumal oli iisraellaste eest minema ajanud, olid teinud samu patte, mida Iisrael nüüd tegi. Jumal aga oli oma Seaduses hoiatanud, et kui nii läheb, siis toob see tema rahvale samasuguse huku, nagu oli toonud neilegi rahvastele, kelle ta Iisraeli eest ära ajas. Seega, Aamos ei ole naljapärast kuulutamas.

Niisiis, esimesena on nimetatud vaeste väärkohtlemist. Tagapool me näeme, et Aamos räägib vaestest palju. Näiteks Am 4:1 ta kuulutab: „... te rõhute viletsaid ja teete liiga vaestele ...” Samuti ütleb ta veelgi tagapool: „Te tõstate viletsale renti ja võtate temalt viljamaksu ...” (Am 5:11).

Prohvetite raamatuid lugedes hakkab järjest silma seesama, mida näeb elus ka muidu igal pool: siin maailmas ei saa vaesed abi ja neid ei kohelda õigesti. Lõppude lõpuks on vaeste inimeste ainus lootus Jeesuses Kristuses. Tema ei jäta oma töotusi täitmata. Ja viimase sõna ütleb inimeste maailmas see, kellel on nii võimu kui ka võimalusi. Võimul ja rahal on kombeks kokku hoida. Ja kui endal on asjad hästi, siis on raske enam seada end nende olukorda, kellel on teisiti.

Aamose sõnumiks on igal juhul, et Jumal mõistab rahva üle kohut, sest see kohtleb vaeseid halvasti. Ta andis Moosese läbi vaeste kohta vajalikke seadusigi. Nimetan neist siin ainult ühte: „Ära vääna õigust! Ära ole erapoolik! Ära võta meelega, sest meelega pimestab tarkade silmi ja teeb õigete asjad segaseks!” (5Ms 16:19) Jumal andis selle seaduse vaestele kaitseks. Mees võis olla täiesti süütu, aga ta vastane libistas laua alt kohtunikule altkäemaksu ja sai soovitud lahendi. Selliseks altkäemaksuks oli muidugi vara ainult rikastel.

Võime ainult mõelda, mil määral käivad asjad samamoodi veel tänapäevaseski maailmas. Kahjuks pole inimese loomus sajandite jooksulgi selles asjas midagi muutunud, nagu paljudes teisteski asjades. Vaestel on praegugi raske leida õigust kasvõi juba sellepärast, et neil pole võimalik palgata parimaid asjaajajaid ja advokaate.

Aamos tõstis niisiis alustuseks oma rahva silme ette põletava probleemi: isegi sandaalipaar võis moonutada õigust ja panna vaese inimese süütult kannatama. Järgmisel korral jätkame Iisraeli rahva patukoorma uurimist.

PKK1200 Am 2:7 – 3:2

Liiga otsekohene jutt

Prohvet Aamos rääkis Iisraeli põhjariigi ühes uhkemas kohas – Peetelis, kuninga pühamus. Algul rääkis ta Iisraeli naaberriike ootavast Jumala kohtust. Seda kuulates võisid ta kuulajad rahulikult hingata: see on hea, et Jumal neid patuseid rahvaid karistab. Aga Aamos ei lõpetanud oma sõnumeid ümberkaudsete riikidega. Ta hakkas julgelt paljastama ka Iisraeli patte. Eelmisel korral juba kuulsime, kuidas ta heitis ette vaeste rõhumist. Selle teemaga täna ka jätkame.

2:7 nad ihaldavad mullapõrmu viletsate pea peale ja väänavad väetite õigust; poeg ja isa lähevad sama tüdruku juurde teotama mu püha nime.

Väljend „nad ihaldavad mullapõrnu viletsate pea peale” tähendab umbes sedasama, nagu ka järgmine, paralleelne värsirida: „ja väänavad väetite õigust”. Ühe sõnaga, abitude inimeste õigused tallatakse jalge alla. Võib-olla koguni suhtutakse neisse nii, et parem oleks, kui neid üldse ei olekski. See süüdistus on ilmselt suunatud ennekõike korrumpeerunud kohtusüsteemi vastu. Kohtusüsteem on viimane koht, kust vaene inimene võiks abi loota, ja kui seegi veab alt, siis on inimene tõesti ummikus.

Sõnad, et poeg ja isa lähevad sama tüdruku juurde, tuletavad kõigepealt meelde prostitutsiooni. Selle puhul on see täiesti võimalik. Ilmselt aga polnud asi isegi ainult selles, vaid isad magasid ka oma miniatega, kes ei julgenud neile vastu hakata. Selline asi oli Moosese Seaduses selgelt keelatud, aga Aamose juttu edasi kuuldes me saame näha, et Iisraeli rahvas ei pidanud Jumala Seadusest kuigi palju. Jumala sõna järgi abielurikkumine teotab tema püha nime. See, mida meie ajal nimetatakse „uueks moraaliks”, ei ole tegelikult üldse midagi uut. „Uus moraal” valitses juba Iisraelis, aga Jumal ütles, et ta vihkab seda.

Juba neist sõnadest võib mõista, et Aamosel pole lootust populaarsusele. Ta astus vaese poole ja mõistis hukka ülekohtu ning ebaõigluse. Ta mõistis hukka selle, et vaesed ei saanud õigust. Samuti mõistis ta hukka ebamoraalsuse.

2:8 Nad heidavad panditud riiete peale iga altari kõrval ja joovad oma jumalate kojast nende veini, keda nad ise on süüdi mõistnud.

Moosese Seaduses oli riiete pantimise kohta lausa eraldi seadus: kui see, kellelt pant võetakse, „on kehv mees, siis ära heida magama ta pandiga, ¹³vaid anna temale pant tagasi kohe, kui päike loojub, et ta saaks magada oma kuue peal ja sind õnnistada; see olgu sulle õiguseks Issanda, su Jumala ees!” (5Ms 24:12-13). Väga vaestel inimestel polnud anda väikese laenu vastu pandiks midagi muud kui oma üleriided, neid aga oli külmadel öödel tarvis, et sooja saada. Seepärast ütles Jumal, et riided võib küll pandiks võtta, aga päikeseloojangu ajal tuleb need tagasi anda, et vaesel öösel magades külm ei oleks. Nüüd aga kuuleme, et pandiks võetud riietega oldi lausa altarite kõrval. See näitab mitte ainult seda, et Jumala seaduse peale vilistati, vaid ka, et sellises käitumises ei nähtud mingit pattu.

Tänapäeval me räägime seaduste õiglusest, nagu sellest on räägitud kindlasti juba palju sajandeid, aga laenamise ja pantimise teemad ei ole võõrad meilegi. On olemas isegi pandimajad. Paljudki, kes on majandusbuumi ajal laenureklaami õnge läinud ja valearvestuse teinud, on nüüd suurtes makseraskustes. Paljud on juba oma kinnisvarastki ilma jäänud.

Aamos rääkis ka rohkem kui ühest altarist, öeldes, et ülekohtused heidavad panditud riiete peale „iga altari kõrval”, juues seal veini. Jumal oli andnud Iisraeli rahvale ainult ühe altari, millel tohtis ohverdada. See altar oli Jeruusalemma templis. Sellestki ütlusest saab järeldada, et Iisrael teenis ebajumalaid ja neil oli palju altareid. Kui aga oli tegemist siiski Issandale pühendatud altaritega, siis need kõik olid Jumala sõnas keelatud. Nii või teisiti – see, kuidas nende altarite juures käituti, näitas, kui vähe hooliti Jumala pühadusest.

2:9 Ja ometi hävitasin mina nende eest emorlased, kes olid pikakasvulised nagu seedrid ja tugevad nagu tammed; ma hävitasin neil vilja ülevalt ja juured alt.

Pangem tähele, kui värvikalt ja kujundlikult see Juuda kõrbest, Tekoast tulnud maamees oma sõnumi edasi annab. Jumal oli tõesti see, kes hävitas emorlased. Jo 24:8 ütleb Jumal Iisraellastele: „Siis ma viisin teid emorlaste maale, kes

asusid teisel pool Jordanit, ja nemad sõdisid teie vastu; aga ma andsin nad teie kätte ja te pärisite nende maa, ja ma hävitasin nad teie eest.”

Juba kaua aega tagasi ütles Jumal Aabrahamile, et alles põlvkondi hiljem, pärast Egiptuse orjapõlve, tulevad tema järglased töötatud maale elama, sest emorlaste süü ei ole tänini veel küllaldane (1Ms 15:16). See tähendas emorlastele ajapikendust ja võimalust pöörduda oma suurtest pattudest ära, Jumala poole. Seepeale võib tekkida küsimus, et paganrahvastel ju polnud Moosese Seadust, nad ei teadnudki millestki paremast – kuidas oleks nad pidanud oskama pöörduda? – Paulus ütleb kirjas roomlastele: „Kes teevad pattu Seaduseta, need ka hukuvad Seaduseta, kes teevad pattu Seaduse all, neile mõistetakse kohut Seaduse järgi. ¹³Jumala ees ei ole ju õiged Seaduse kuuljad, vaid Seaduse täitjad, kes mõistetakse õigeks. ¹⁴Kui paganad, kellel ei ole Moosese Seadust, ometi loomu poolest täidavad Seaduse sätteid, siis ilma Seaduseta olles on nad ise enesele seaduseks,” (Rm 2:12-14)

Miks paganad, kellel pole Moosese Seadust, kohuvad näiteks mõrvamise eest tagasi? Miks nad ei tahaks valetada? Mis takistab neid varastamast? Paulus jätkab: „näidates seega, et seadusepärane tegutsemine on kirjutatud nende südamesse; ühtlasi tõendavad seda ka nende südametunnistus ja nende mõtted, mis järgemööda kas süüdistavad või vabandavad neid.” (Rm 2:15) Sinul ja minul on südametunnistus, ja ehkki me poleks mitte kunagi kuulnudki midagi kümnest käsust, ikkagi südametunnistus annab märku, mis on õige, mis mitte, ja vastavalt meie tegudele kas süüdistab või kaitseb meid. Inimesele on antud arusaam, mis on õige ja mis vale.

Selle põhjal mõistis Jumal emorlaste üle kohut – nad ei taganenud oma patust. Aga ikkagi andis Jumal sellele rahvale veel üle 400 aasta, et oma kurjusest taganeda. Jumal on tõesti kannatlik, ehkki me võime selle unustada siis, kui ta oma kohtuotsused täide viib. Emorlased siiski Jumala poole ei pöördunud. Seepärast ütleb ta Aamose vahendusel Peeteli elanikele, et ta mõistis emorlaste üle kohut just samade pattude eest, mida iisraellased nüüd teevad. Iisraellastele oli antud Seadus lausa kirjalikult, aga nad olid sellest üle astunud.

2:10-11 Mina tõin teid ära Egiptusemaalt ja saatsin teid kõrbes nelikümmend aastat, et saite pärida emorlaste maa. ¹¹Mina tõistsin teie poegade hulgast prohveteid ja teie noorte meeste hulgast nasiire. Või ei ole see nõnda, Iisraeli lapsed? ütleb Issand.

Kui Jumal oma rahva kutsus, siis ei jätnud ta neid nende endi tarkuse hooleks. Ta andis neile prohveteid, kes pidid andma teada Tema tahte; samuti nasiire ehk usklikke, kes oma pühendumisega olid teistele eeskujuks. Jumal soovis, et iisraellased teeniksid töötatud maal teda. Ta tahtis oma andunud teenijate läbi õpetada ka ülejäänud rahvale endale meelepärast elu. Rahvas ei saa salata, et nii see tõesti on. Aga mis juhtus?

2:12 Aga teie jootsite nasiiridele veini ja keelasite prohveteid, öeldes: "Ärge ennustage!"

Nasiir oli iisraellane, kes andis vabatahtliku vande, pühendades end teatud ajaks eriliselt Jumalale. Nasiir ei tohtinud teha kolme asja. Esiteks ei tohtinud ta lõigata oma juukseid. Teiseks ei tohtinud ta juua veini ega maitsta üldse mingil kujul viinapuu vilja. Seega oli keelatud ka viinamarjade ja rosinat söömine. Kolmandaks ei tohtinud nasiir puutuda surnukeha ega isegi minna selle lähedale. Seega ei tohtinud ta käia isegi armsa inimese matustel. Selle keelu mõte oli näidata, et Jumalal oli nasiiri elus esimene koht.

Prohvetid ja nasiirid olid inimesed, kes oma eluga kuulutasid suurimat võimalikku pühendumist Jumalale ja ta tahtele. Ja nüüd ütleb Aamos, et neid, kes nõnda oma elu ja sõnadega tõid sõnumeid Issanda kohta ja Issandalt endalt, koheldi

vähemalt pillkavalt. Neid isegi teotati. Iisraellased oli ilmselt mingil kujul vägivalda kasutades jootnud nasiiridele veinigi, pannes nad nõnda oma vannet rikkuma. Selline tegu aga ei ole Aamose sõnul suunatud niivõrd nasiiri, kui Jumala vastu. Selle näitega osutab Aamos väga lihtsalt ja ilmekalt, millises olukorras maa oli.

Sellest samast kõneleb ka suhtumine prohvetitesse: „teie ... keelasite prohveteid, öeldes: „Ärge ennustage!” Seega, rahvas ei tahtnud kuulda, mis Jumalal võiks neile öelda olla. Eks igaüks valib omale sõbrad ja otsustab, kelle juttu ta tahab kuulata ja kellele pöörab selja. Iisraellaste suhtumine ja valik oli, et prohvetite juttu nad kuulata ei tahtnud. Eks põhjus ole selge – prohvetid ei tule ümmarguste arutlustega, vaid selge sõnumiga: „Nõnda ütleb Issand!” Inimesele, kelle südame hoiak on jumalavastane, on selline sõnum loomulikult ebameeldiv ja talumatu. Seesama suhtumine on ju nii tuttav meie ajalgi: kui keegi usubki Jumalasse, siis uskugu, aga ärgu rääkigu sellest teistele! Igal juhul ärgu tulgu Piibliga, Jumala sõnaga lööma!

Aga tegelikult tuleb esitada seesama küsimus ka neile, kes usuvad, kaasa arvatud mina ise: kas ma olen tõesti huvitatud sellest, mida Jumalal võiks mulle öelda olla, või tahan ma lihtsalt oma usus rahulikult elada, täites oma religiooside kohustusi niivõrd, kui pean neid vajalikuks, ja soovides, et Jumal ega keegi teine mind rohkem ei tülitaks? Kas valime lõppeks igaüks ise tõesed, mida tahame kuulda ja uskuda, nagu tegi ka Iisraeli rahvas?

Ajalugu annab vahel põhjust esitada küsimusi ka meie kaasaja kohta. Kas ei toimu meil samad arengud, nagu Rooma riigi allakäigul? Roomat ju ei vallutatud väljastpoolt. Seda ei tabanud mingi kaugelt välja tulistatud tiibrakett, vaid see laostus sisemiselt. Võib vabalt juhtuda, et meid laostab seesama soovimatus lasta end juhtida Jumala sõnal. Keegi Ameerika poliitik on juba aastaid tagasi öelnud oma riigi kohta, et see on viimase kümne aasta jooksul käinud kiiremini alla kui kogu eelneva ajaloo jooksul. Ei tea, kas oli tal õigus, aga kui mõelda kasvõi kuritegevuse ja julmuse kasvule, siis võib see kehtida maailmas palju üldisemalgi.

Siinkohal tasub mõelda sellelegi, milline on olnud Eesti riigi vaimulik ja moraalne areng viimastel aastakümnetel. Meile on kingitud riiklik iseseisvus. Meile on antud ka kutse Jumala riiki – sellest tunnistab suur kirikuga liitumiste ja vaimulike talituste tõusulaine iseseisvusaja alguses. Aga kuivõrd on meis ikkagi soovi tegelikult kuulda Jumala häält ja huvi teha tema tahtmist – meilgi, kes oleme kogudustega liitunud ja vajalikud rituaalid sooritanud?

Evangeelium Jeesusest Kristusest on ühtpidi rõõmusõnum, teistpidi aga ka meie enesearmastusele solvav sõnum. See tunnistab, et Jumal armastab meid ja on astunud meie huvides äärmusliku sammu – saanud ise inimeseks ja lunastanud meid. Teisalt aga tunnistab see kõik, et me oleme inimestena patused ja meie ainus võimalus pääseda ongi võtta vastu Jeesus Kristus. Selline sõnum haavab meid, enesega rahulolevaid inimesi, kes peame ennast, oma tegemisi ja arvamusi maailma keskpunktiks. Jumala hääl ei ole siin maailmas tõesti populaarne.

Iisraelis oli täpselt sama olukord. Aamose sõnumi võiks formuleerida ka järgmiselt: „Te joodate nasiiridele veini ja panete nad oma vandest üle astuma. Te keelate prohveteid kuulutamast. Sellega te ütlete minulegi: „Ära räägi niiviisi. Me tahame kuulda ilusaid sõnu, mis panevad meid end hästi tundma!””

Kuidas peaks Jumal sellisele suhtumisele reageerima?

2:13 Vaata, ma lasen maapinna teie all vankuda, otsekui vanguks viljavihkudega täidetud vanker.

Seda salmi on võimalik tõlkida mitmeti – ei ole nimelt üheselt selge, kelle või mille rõhumisest või vankumisest on jutt. Vanem soomekeelne tõlge ütleb eesti keelde ümber panduna: „Vaata, ma muljun teid teie alale, nii nagu täis koormatud viljapeksurull purustab viljapead.” Selle järgi on mõtte selles, et säärasel suhtumisel Jumala prohvetitesse ja nasiiridesse on rasked tagajärjed. Umbes sedasama tähendab ka eestikeelne tõlge – et Jumal laseb maapinnal inimeste all vankuda. Me ju teame, mis toimub, kui maa vangub ehk väriseb – selle tagajärjeks on suured purustused.

King James'i tõlge aga kõlab siinkohal hoopis: „Vaata, te olete mind rõhunud enda alla, nii nagu täis vanker vajub viljapeade all.” See tõlge mõistab siis asja nii, et Jumal on alla surutud või inimeste poolt rõhutatud. Mõnede arvates on alandav kujutleda, et Jumal oleks rõhutatud nagu vanker koorma all, aga tegelikult pole sugugi võimatu, et Jumala rahva tõrksus on Jumalale vaevaks ja koormaks just seetõttu, et ta oma rahvast armastab.

Kui Aamos tõesti tahtis öelda nii, nagu seda mõistab King James'i tõlge, siis on ta sõnum tõesti jõuline. See tähendab teisisõnu, et Jumal ütleb: „Te olete pannud mu raskesse olukorda. Te olete minu rahvas. Ma tõin teid sellele maale ja kihutasin sealt välja emorlased. Nüüd te teete samu patte nagu nemad! Kas arvate, et ma panen oma silmad teie pattude eest kinni, sest te olete minu rahvas? Te olete mind enda alla rõhunud, nagu täis vanker vajub viljapeade all!”

Rahvas oli Jumala tahte kõrvale jätnud ja seadnud selle asemele teadlikult oma tahte. Eesti- ja soomekeelse tõlke järgi saab sellele järgneda ainult kohus. Sellest kõneleb igal juhul ka järgnev.

2:14-16 Siis on nobedal põgenemine võimatu, tugeval ei ole kasu tema jõust ega saa kangelane päästa oma hinge.

¹⁵**Ja ammukütt ei pea vastu,**

kärmet ei aita tema jalad ega päästa ratsanik oma elu. ¹⁶Isegi südikaim kangelaste seast peab sel päeval alasti põgenema, ütleb Issand.

Asja tuum on järgnevas: Iisrael oli sel ajal tugev riik. Jumal oli vaenlased eemal hoidnud ja kellelgi polnud õnnestunud maale tungida. Nüüd aga ennustab Jumal olukorda, kus kõik on kokku varisenud – isegi linnamüürid. Vaenlane on sisse pääsenud ja kindel ei ole enam kindel. Jumal ütleb Iisraeli rahvale, kes elab veel luksuslikult ja jõukalt, et tegelikult on ta alla käimas. Seejuures ta isegi ei märka, et Jumal on juba hakanud ta üle kohut mõistma.

Selline oli Aamose sõnum, ja pole mingi ime, et teda taheti selle eest linnast minema ajada. Aga prohvet polnud veel korralikult alustanudki.

3:1 Kuulge seda sõna, mis Issand on kõnelnud teie kohta, Iisraeli lapsed, kogu selle suguseltsi kohta, kelle ma tõin Egiptusemaalt ära, öeldes:

Sel ajal oli Iisraeli rahvas küll kaheks eri riigiks jagunenud, aga mõlemad olid ikkagi sama Jumala rahvas. Siinkohal paistab, et Jumal ei arvestagi, et rahvas on jagunenud. Ta ütleb, et see sõnum käib kogu Iisraeli rahva kohta, kelle ta oli Egiptusest välja toonud. Tema silmis olid kõik need 12 suguharu üks rahvas, üks ja sama suguselts. Ta sõnum oli mõeldud neile kõigile.

Edasi ütleb ta neile:

3:2 Mina tunnustan ainult teid kõigist maa suguvõsadest; seepärast karistan ma teid kõigi teie süütegude pärast.

Et Jumal tunnustab ainult Iisraeli kõigist maailma suguvõsadest, see tähendab, et ta on ainult nemad võtnud oma rahvaks. Piibel räägib, et pärast veeuputustki oli inimsugu nii ennastimetlev, et nad tahtsid Paabeli tornist teha ülemaailmse inimest ülendava sümboli. Seega oli Paabeli torn mõeldud tegelikult väliseks Jumalast taganemise märgiks. Inimkond pööras Issandale selja.

Aga see ei takistanud Issandat tegutsemast. Ta pöördus Kaldea Uri ja kutsus sealt mehe nimega Aabram, käskides tal lahkuda oma jumalatult kodumaalt, et minna kohta, mille ta talle näitab. Jumal ütles, et sellest ühest mehest loob ta rahva, kellele ta annab oma maa. Just seda peab Jumal silmas, öeldes: „Mina tunnustan ainult teid kõigist maa suguvõsadest.”

Iisraeli rahval oli ainulaadne suhe Jumalaga, kes oli andnud neile oma käsud. Ta eesmärk oli, et valitud rahvas omakorda annaks tema sõna maailmale. Aga nad olid neist käskudest ikka ja jälle üle astunud. Jumala tahte teadmine toob endaga kaasa ka vastutuse. Rahval, kellele on antud teadmise valgus, on suurem vastutus kui rahval, kes käib pimeduses. Nii Jumal ütlebki: „Seepärast ma karistan teid kõigi teie süütegude pärast.”

Jumal tegi selgeks, et ta kavatses iisraellasi nende pattude pärast karistada. Selline jutt aga ei sobi meie mõttemaailmaga. Meie arvates Jumal, kes on armastus, ei või nii tegutseda.

Paljudki tahavad küll kuulda Jumala armastusest, aga anda sellele sõnale sellise sisu, mida Jumal ise sellele anda ei lase. Armastus tähendab ennekõike hoolimist, ja kui Jumal oma rahvast hoolib, siis ei saa ta lasta sellel elada oma suva kohaselt, ennast hävitades. Jumala armastus on tõesti imeline. Me võime selles hingata ja selle üle rõõmustada. Jumala armastus on kõige selgemini ilmutatud Kristuse ristil. „Ei ole olemas suuremat armastust kui see, et keegi annab oma elu sõprade eest” (Jh 15:13) Jumal osutas oma armastust seega ristil, ja kui see armastus hüljatakse, siis jääb üle ainult karistus.

Isegi inimkond, ehkki patune, pole kunagi toime tulnud ilma karistamise ja karistusasutusteta. Mitte ainult lapsi ei karistata, vaid ka täiskasvanud inimesi, kui nad ühiskonnas kehtestatud seadustest üle astuvad. Teisiti lihtsalt ei ole võimalik normaalset ühiskonna elu tagada. Jumal aga on püha, laitmatu ja õiglane ning ta kavatses kord kogu maailma üle kohut mõista. See, et ta kavatsused meile ei meeldi, ei muuda asja. Just sellepärast on ta lasknud maailmale kuulutada evangeeliumi, et meil võiks olla Jeesuses Kristuses kindel varjupaik kohtupäevalgi.

PKK1201 Am 3:3-8

Pole tagajärge ilma põhjusega.

Otsekohese jutuga prohvet jätkab oma halastamatut kuulutust. Ta on tulnud Juuda kõrbe piirilt Tekoast Iisraeli hiilguse keskusse Peetelisse, kuninga pühamusse. Võime näha, et ta kasutab rääkides kogemusi, mida ta oli inimesi ja elu jälgides omandanud. Ta toob näiteid loodusest, mis oli talle õpetanud tõesid, mida meilgi tuleb praegusel ajal õppida. Keegi isa jutustas kord oma tütrele, kes oli teinud koos oma kooliga ekskursiooni meiereisse. Tüdruk oli elanud terve oma elu linnas. Ekskursioonilt tagasi tulles oli tal rääkida imeline uudis – nimelt oli ta teada saanud, et piim tuleb lehmast! Seni oli ta arvanud, et piim tuleb kauplusest ja et seal seda ka valmistatakse.

Karjakasvataja Aamos oli pärit kõrvalisest maakolkast, ja seal elades oli ta õppinud paljugi imelisi asju. Ta jätkab oma kõnet, esitades terve rea retoorilisi küsimusi.

3:3 Kas kaks kõnnivad koos, ilma et oleksid ühel nõul?

Kas võivad kaks inimest kõndida koos? Loomulikult võivad, aga mitte ilma, et nad oleks selles ühel meelel. Küllap oled vahel näinud, kuidas noorpaar kõnnib mööda tänavat käsikäes. Nad on kokku leppinud, et lähevad niiviisi koos. See sobib mõlemale. Aga vahel võib näha sellistki pilti, et abielupaari vahel on tekkinud tüli ja üks läheb ühes, teine teises suunas. Nad ei käi enam koos, sest on tekkinud mingi erimeelsus.

Aamos illustreerib niiviisi põhjuse ja tagajärje seadust. Kui inimene hakkab käima koos Jumalaga, siis eeldab see üksmeelt Jumalaga. See on põhjuseks ehk eelduseks. Ja üksmeele tagajärjeks on, et inimene käib koos Jumalaga. See ei tähenda, et Jumal tuleb sinu juurde ja on sinuga ühte meelt. Hoopis sinul ja minul tuleb minna Jumala poolele ja olla temaga ühte meelt. Keegi on öelnud, et Jumal sõidab võidukalt oma tõllas. Kui sa ei taha jääda selle tõlla rataste alla, siis on sul kõige parem astuda tõlda ja sõita kaasa. Just seda Jumal kutsubki meid tegema. On ju Jumal lõppude lõpuks teostamas oma plaani selle maailma jaoks. Tõsi küll, eks muidugi meiegi võime püüda teostada oma plaane, mis on teistsugused, aga need kukuvad paratamatult lõpuks läbi. Meie tehtud Paabeli tornidel ei ole tulevikku.

Jumal valitseb maailmakõiksust omal viisil ja selleks ei küsi ta väikeselt inimeselt nõu – ei küsi just sellepärast, et meist ei ole talle asjatundlikke nõuandjaid. Kui sina ja mina tahame käia koos Jumalaga, siis tuleb meil nõustuda tema valikutega. Ainult nii on võimalik saavutada häid tulemusi. Selle esimese küsimusega tõstab Aamos esile tähtsa põhimõtte: „Kas kaks kõnnivad koos, ilma et oleksid ühel nõul?”

Samalaadseid küsimusi esitas Aamos veelgi. Kaks järgmist leiame neljandast salmist.

3:4 Kas lõvi mõirgab metsas, kui tal pole saaki? Kas noor lõvi häälitseb koopas, kui ta ei ole midagi püüdnud?

Meil Eestimaal puuduvad lõvidega kogemused, aga iisraellastele olid nende kombes kahtlemata hästi tuttavad. Mida kõneleb kõnnumaal rändajale see, kui ta kuuleb, kuidas lõvi põõsastikus mõirgab? Küsimuse esitusviis on selline, et vastus on endastmõistetav: sel ajal teadis igaüks, et siis on lõvi saagi kallal. Muidu ei mõirga ta põõsastikus või metsas lihtsalt sel põhjusel, et enne saagi tabamist liigub ta vaikselt, hääletult oma pehmetel käppadel. Oma häält laseb ta kuulda siis, kui ta saaki ründab ja kui see on käes.

Samasisuline on ka paralleelses värsireas esitatud küsimus: „Kas noor lõvi häälitseb koopas, kui ta ei ole midagi püüdnud?” Ka vastus on endastmõistetavalt sama: ei, temagi on vakka seni, kui saak pole tabatud.

Aamos esitab veelgi küsimusi.

3:5 Kas lind langeb maas olevasse paela, kui talle pole pandud püünist? Kas pael tõuseb maapinnalt, kui see pole midagi püüdnud?

Muidugi ei saa ükski lind ega loom sattuda püünisesse, mida pole üles pandudki. Jukka Norvanto jutustab, et lapsena ütles keegi talle, et linnu saab kinni püüda, kui panna ta saba peale soola. Poiss püüdiski seda teha ja leidis, et see polnud võimalik! Selgus, et ilma püüniseta lindu kätte ei saa. Looduses toimib põhjuse ja tagajärje seadus. Kui tahad linnu kätte saada, siis tuleb ta millegagi kinni püüda. Vanasti olid selleks nn. linnupaelad.

Täpselt sedasama illustreerib ka paralleelse värsirea küsimus: „Kas pael tõuseb maapinnalt, kui see pole midagi püüdnud?” Pole tarvis öeldagi, et pael ega püünis ei liigu muidu, kui sellesse on sattunud saak, kes rabeleb ja püüab

vabaneda. Samamoodi võiks küsida: „Kas õngekork läheb vee alla, kui kala pole näkanud?” Kellel kalapüügist pisutki aimu, see teab vastust. Eesti tingimustes oleks niisama endastmõistetav küsimus näiteks: „Kas korstnast tuleb suitsu, kui koldes pole tuld?”

Aamos on esitanud Peetelis kogunenud rahvale viis küsimust, mis puudutavad maaelu. Kui meil oleks olnud võimalik teda ja ta kuulajaid seal jälgida, siis oleksime näinud, kuidas nad endastmõistetavalt pead raputasid: loomulikult on kõigile neile küsimustele vastused eitavad. Meiegi oleksime vastanud samamoodi. Aamos oli toonud oma kuulajate ette tagajärjed, mis olid kõigile tuttavad ja millest igaüks oleks saanud tuletada ka põhjuse.

Oma kõnet niiviisi üles ehitades talitas Aamos nagu osav jahimees. Ta ahvatles oma saagi püünisesse. Ja järgmised küsimused tähendavad püünise kinniminekut. Nagu haug oleks rünnanud peibutuskala ja sattunud ise konksu otsa.

3:6 Kas linnas puhutakse sarve, ilma et rahvas ehmuks? Kas linnas juhtub õnnetus, mida Issand ei ole saatnud?

Äkki ei räägi Aamos enam maaelu endastmõistetavatest nähtustest, vaid on siirdunud linna. Algtekstis võib siin näha muutust ka küsimuse asetuses, nii et küsimused muutuvad tabavamaks.

Iga iisraellane teadis, mida tähendab, kui linnas puhutakse signaalsarve ehk meie mõistes – antakse häiret. See oli hoiatusmärguanne millegi kohta – tavaliselt vaenlase lähenemise kohta. Nii et kui inimesed kuulsid sarvehäält, siis nad ehmusid – nad teadsid, et midagi hirmuäratavat on toimunud või toimumas. Ilmaaegu sarve ei puhutud.

Piltliku kõnega harjunud kuulajad mõistsid, mida või õigemini keda Aamos sarvehääle all mõtles. Ta ise oli Jumala saadetud hoiatuse andja. Ta oli nagu sarvehääl, mis kõneles, et linna ähvardas oht. Inimesed nägid tagajärke, vaadates teda puhumas kuninga pühamus. Ja nad pidid mõistma ka põhjust. Nimelt ei saadetud prohvetit neile kohut kuulutama mitte niisama, asja ees, teist taga.

Teine tähtis mõte on siin, et linnas ei juhtu õnnetust, kui Issand ise seda ei põhjusta. Ja nüüd seesama Issand oli saatnud oma prohveti rahvast hoiatama tulevase kohtumõistmise eest. Nagu näeme, Aamos oli tõesti osav kõnemees. Nii tegi ta oma kuulajatele selgeks, miks oli ta tulnud kõrbe piirimailt tsivilisatsiooni hälli rääkima asju, mida kuulajad ei tahtnud kuulda. Ega õigupoolest keegi taha kuulda häiresignaali. See tähendab alati halbu uudiseid.

Aamose sõnad on mitmeski suhtes endiselt ajakohased. Praeguselgi ajal tagajärjel peab olema põhjus. Jumal ei juhi maailmakõiksust, kuidas juhtub. Seepärast igast õnnetusestki, mis Jumal lubab tulla, on võimalik midagi õppida. Selle asemel, et süüdistada Jumalat, et ta ei takistanud mingitel asjadel juhtumast, tuleks meil hoopis küsida, miks ta lubas sellel juhtuda. Veelgi enam tasuks küsida, kas me ise pole seda otseselt või kaudselt põhjustanud. Oma kõikvõimsuses oleks Jumal vabalt võinud halbade asjade juhtumist takistada, ja paljudel puhkudel ongi ta seda teinud. Aga kui ta seda ei takista, siis on sellel ka põhjus.

Aamose sõnumiks on, et tema ajal tahtis Jumal õnnetustega oma rahvast peatada, et nad oma elu suuna üle järele mõtleks. Need olid Jumala saadetud hoiatussignaalid rahvale, et nad ei läheks hävingusse.

Tavaliselt, kui Jumal lubab õnnetustel tulla, ei ole nende ohvrid ise teinud mingeid eriti suuri kuritegusid. Tihti saavad ju isegi väikesed lapsed õnnetustes surma. Selliste sündmuste sõnum on suunatud ennekõike meile, kellel tuleb elada pärast neid. Nende ees tuleb meil endalt küsida, miks saadab Jumal meile nii jõulisi sõnumeid. Kas me vaiksemaid kutseid ei kuule? Ka Jeesus ütles kord konkreetsetest õnnetustest rääkides, et need, kes seal surma said, ei olnud

sugugi patusemad kui kõik teised, kes sel ajal elasid. Aga ta ütles ka hoiatavad sõnad: „Ma ütlen teile ... kui teie ei paranda meelt, hukkute kõik nõndasamuti.” (Lk 13:3, 5) Sellest järeldeb, et hukkumine ähvardas ka neid, kes Jeesust parajasti kuulasid, kuid kes küllap samuti ei tundnud end mingite eriliste patustena. Üks oluline põhjus, miks me end patustena ei tunne, on lihtsalt see, et oleme patuga harjunud – nagu olid ka Aamose kaasaegsed.

Aamose sõnumiks oli igal juhul, et Jumal ei lase ühelgi rahval elada rahu ja jõukuses, kui see rahvas pöörab talle selja. Rahval võib küll olla rahu ja jõukuse perioode, nagu oli olnud möödunud aastakümnete jooksul ka iisraellastel, aga Aamose sõnul oli kohus tulemas.

Aamos esitas eelnevalt kokku seitse küsimust. Need kõik näitasid, et igal tagajärjel on olemaks ka oma põhjus. Kaks viimast küsimust paljastasid ka, et tulev Jumala kohus ei ole juhus ega toimu kuidagi kogemata, vaid see on rahva pattude tagajärg.

3:7 Tõesti, Issand Jumal ei tee midagi, ilmutamata oma nõu oma sulaseile prohvetitele.

Aamos ütleb, et Jumala kohtumõistmine ei alga enne, kui ta on sellest prohvetite läbi teada andnud. Ta annab meile teada, mis ta kavatseb teha. Nii me näeme selleski oivaliselt Jumala armulikkust inimeste vastu. Ehkki rahvas oli oma tegudega Jumala kohtu ära teeninud, anti talle võimalus Issanda poole pöörduda. Kohtumõistmise aeg pidi küll koitma, aga see ei pidanud tulema kellelegi üllatusena. Selleks saatis Jumal oma prohveti kuulutama rahvale, mis ees ootab.

Need sõnad käivad ka meie, uue lepingu inimeste kohta. Jumal on andnud meile oma sõna, kus ta räägib, mis aegade lõpul aset leiab. Jeesus Kristus tuleb kord maa peale tagasi ja siis mõistab ta kohut nii elavate kui ka surnute üle. Seega, kui see päev kord koidab, siis ei peaks see olema kellelegi üllatus. Tõsi küll, paljude meelest on jutud Jeesuse Kristuse teisest tulemisest hirmutamise. Tegelikult aga ei ole see hirmutamine, vaid hoiatamine, et me teaksime valmis olla. See on samasugune asi nagu öelda koolis, et sellel ja sellel päeval tulevad eksamid. Seegi võib mõjuda hirmutavalt neile, kes pole viitsinud õppida ja keda ähvardab läbikukkumine, aga see pole mõeldud hirmutamiseks. See on mõeldud selleks, et õpilased teaksid, mis neid ootab, ja saaksid eksamiteks valmistuda. Samasugune mõte on ka sellel, kui Jumal hoiatab, et me peame kord temale kogu oma elu kohta aru andma. Siis teame juba praegu arvestada, mida tasub teha ja mida mitte.

3:8 Lõvi mõirgab - kes ei kardaks? Issand Jumal räägib - kes ei ennustaks?

Prohvetid rääkisid Iisraelile seda, mis Jumalal öelda oli. Jumal rääkis kõigepealt neile ja nemad andsid sõnumi edasi. Mingil ajal said need sõnumid ka kirjaliku kuju ja me võime nüüd lugeda neid Piibli lehekülgedelt.

Jumal on alati enda omadele tulevastest kohtutest teada andnud. Kindlasti mäletad, et Noa päevadel rääkis Jumal talle tulevasest kohtumõistmisest veeuputuse näol. Mõnede juudi rabide arvestuste järgi andis Jumal Noale tervelt 120 aasta aega oma kaasaegseid hoiatada. Maailm aga ei kuulnud ta sõnumit. See tundus naeruväärne ja uskumatu ning heideti sellisena kõrvale. Samamoodi tundub praegu paljudele uskumatu, et Jeesus Kristus tuleb kord tagasi. Aga inimeste uskumatus ei mõjuta Jumala plaane, vaid selle tõttu saavad kannatada inimesed ise.

Jumal andis ka Aabrahamile ette teada Soodoma ja Gomorra hävitamisest. Ja oli hea, et ta seda tegi, sest muidu oleks Aabrahamil jäänud vale arusaam kõikkõimsast Jumalast. Teada anti küll ka teistele – konkreetselt Loti väimeestele – aga neile polnud sellest kasu, sest nad ei uskunud hoiatust. Samas olukorras on kogu maailm praegugi – Jumala

sõnumid kõlavad väga paljudele, aga ainult need, kellel on kõrvad Jumala hääle kuulmiseks lahti, panevad neid sõnumeid tähele ja võtavad arvesse. Jumal on alati enda omadele tulevastest asjadest teada andnud. Kui inimeseks saanud Jumal maa peal kõndis, ütles ta oma jüngritele: „Ma ei nimeta teid enam orjadeks, sest ori ei tea, mida ta isand teeb. Teid olen ma nimetanud sõpradeks, sest teile olen ma andnud teada kõik, mida ma olen kuulnud oma Isalt.” (Jh 15:15)

Selle kohta on Piiblis palju näiteid. Jumal hoiatas Egiptuses Joosepit, et tulemas on seitse nälja-aastat. Ka Eelija sai hoiatuse põuast, mis tuli Iisraeli. Ta läks Ahabi ja Iisebeli õukonda ja teatas, et kuivus on tulemas. Ta ütles: „Tisbelane Eelija, Gileadi Tisbest, ütles Ahabile: "Nii tõesti kui elab Issand, Iisraeli Jumal, kelle ees ma seisan: neil aastail ei ole kastet ega vihma muidu kui minu sõna peale!"” (1Kn 17:1) Siis läks ta minema ja varjas end kolm aastat. Kuna Jumal tavaliselt hoiatab tuleva kohtu eest, siis Issand rääkis ka oma apostlitele, olles nendega koos Õlimäel, et Jeruusalemm saab hävitatud – ühtki kivi ei jää kivi peale.

Jumalal on siis kombeks alati anda hoiatus, kui kohus on tulemas. Selline oli ka Aamose sõnum, ehkki ta kaasaegsed teda selle eest kõvasti kritiseerisid.

Ka praegusel ajal ei ole probleemiks see, et me ei oleks Jumalalt sõnumeid saanud. Häda on selles, et me ei taha neid kuigi meelsasti kuulda. Oleme sageli Piibli sõnumi ääres nagu arsti vastuvõtule tulnud patsient, kes vihastab arsti peale, et too räägib talle ta raskest haigusest.

Üldiselt me ei taha kohtusõnumeid kuulda. Meelsamini peidame pea pöödsasse nagu jänes muinasjutus. Mõned pealegi ei lähegi arsti juurde, sest nad ei taha kuulda, et nende tervisel võiks midagi viga olla. Või siis haigusest kuulates vihastatakse arsti peale nii, et raske on enam kuulda, et haigusele on olemas ka rohtu. Ja see on Piibli kõige tähtsam sõnum meile.

Jeesus ütles Jh 12:47-48: „Ja kes iganes mu sõnu kuuleb ega pea neist kinni, selle üle ei mõista mina kohut, sest ma ei ole tulnud maailma üle kohut mõistma, vaid maailma päästma. ⁴⁸Kes lükkab minu kõrvale ega võta vastu mu kõnet, sellel on juba kohtumõistja. Sõna, mis ma olen rääkinud, see mõistab tema üle kohut viimsel päeval.” Kuna Jeesus teadis meie haiguse iseloomu, siis tuli ta maailma, et meie saaksime elu. Piibel kinnitab meile, et uskudes Jeesusesse Kristusesse me saame oma patud andeks. Seega, kui me põgeneme tema juurde, siis me võime elada. Kui me aga tema sõna hülgame, siis saame süüdistada ainult iseennast.

Aga sageli me ei mõista, millises olukorras me Jumala suhtes oleme. Seepärast on meil tarvis ka hoiatusi, et me teaksime, kuhu elu ilma Päästjata võib meid viia. Tema hoiatused on antud ta sõnas. Selles mõttes on Piibel ajakohasem kui homne ajaleht. Leht räägib kõige värskemateski uudistes ikka sellest, mis on juba toimunud, Piibel aga räägib sellest, mida on oodata. Keegi on öelnud, et kui me Piibli lugemisega jõuame ette, siis võime öelda, millest homsed lehed kirjutavad. Kui leht ilmub hommikul, siis on ta keskpäevaks juba vana, sest uudistekanalitest tulevad juba uued uudised. Seevastu Jumala sõna on kehtiv järgmiselgi päeval ja üldse igal päeval kuni aegade lõpuni.

Aamose raamat paljastab meile sedagi, et prohvetil tuleb kuulutada inimestele Jumala sõnumit, sõltumata sellest, milline see on. Vastasel juhul on tagajärjed kardetavad ka talle endale. Aamos ütles: „Lövi mõirgab – kes ei kardaks? Issand Jumal räägib – kes ei ennustaks?” Kui Jumal on rääkinud, siis prohvet ei tohi vaikida. Aga seesama kehtib ka meie kohta – kui Jumala sõna kuulutaja või ka lihtsalt usklik inimene on tajunud, mida Jumalal öelda on, siis ei saa ta vaikida, isegi kui sõnum pole kuulajatele meele järgi.

Me kuulame meelsasti sellist kuulutust, mille kohaselt siin või seal vikerkaare otsas on pajatäis kulda ja varsti me jõuame sinna. Me usume parema meelega peaaegu ükskõik millist lora kui võtame vastu Jumala sõna. See sõna ühest küljest küll annab meile teada, et omalt poolt me oleme hukka mõistetud ja lootusetus olukorras, aga teiselt poolt näitab ka selgelt, kuidas sellest hoolimata pääseda. See kuulutab, et meile on valmistatud igavene elu, mille saame koos Jeesuse Kristusega ja tänu temale, kui me ta vastu võtame. Miks küll meil on nii raske olla sellised, nagu olid jõuluöö karjased, kes lihtsalt võtsid vastu taevast antud Jumala sõnumi ja läksid selle peale tema juurde?

PKK1202 Am 3:9 – 4:3

Paar koiba ja kõrv

Eelmisel korral uurisime salme, kus Aamos paljude talupojamõistusel põhinevate retooriliste küsimustega tegi oma kuulajatele selgeks, miks ta ei võinud teha midagi muud, kui kuulutada. Kui Jumal räägib, siis prohvet ei saa vaikida. Nii ka Aamos ei vaiki, vaid asub nüüd Issandalt saadud sõnumit kuulajatele edasi andma.

3:9 Kuulutage Asdodi paleedele ja paleedele Egiptusemaal ning öelge: Kogunege Samaaria mägedele ja vaadake suurt segadust tema keskel ning ülekoht tema sees!

Asdod oli üks vilistite viiest tähtsamast linnast. Ajaloo jooksul oli see Iisraelile palju meeolehärrmi valmistanud. Siiski tundub ühe võrdlemisi väikese linna nimetamine siinkohal kummaline, eriti, kui sellega seatakse kõrvuti terve suur Egiptus. Sellega seoses on hea teada, et Septuagintas räägitakse selles salmis hoopis Assüüriast ja Egiptusest – kahest selle aja võimsaimast suurriigist, kelle vahelistes vastuoludes Iisraelil tuli püüda balansseerida.

Selge on siiski, et heebreakeelses algtekstis räägitakse siinkohal Asdodist. Aga siis tuleb küsida: miks Septuaginta tõlkijad jõudsid järeldusele, et siin tuleb rääkida Assüüriast? Kas ei või asi olla selles, et Aamose kuulajad mõistsid asja nõnda, et ehkki otseselt nimetati suhteliselt vähetähtsat Asdodit, mõeldi selle all tegelikult ikkagi Assüüriat, mida lihtsalt ei tahetud otsesõnu välja öelda? Sajandite möödudes aga, kui Assüüria oli juba langenud, ei olnud niisugust ümber nurga ütlemist enam tarvis. Iseäralik ongi, et Aamose raamatus Assüüriat nimeliselt ei mainita, ehkki just Assüüria võimu laienemisele mõtlesid sel ajal teisedki, mitte ainult Jumala saadetud prohvetid.

Sellele küsimusele ja oletusele meil siiski lõplikku vastust ei ole. Vaatame siis edasi, milline oli sõnum, mida Jumal laskis kuulutada: „Kogunege Samaaria mägedele ja vaadake suurt segadust tema keskel ning ülekoht tema sees!” Samaaria oli põhjapoolse Iisraeli kuningriigi pealinn, kus oli näiteks ka kurikuulsate valitsejate Ahabi ja Isebeli palee. Samaaria oli ehitatud mäele, nagu linnad sel ajal tavaliselt ikka ehitati.

Ja mida need paganrahvad siis Samaariasse tulles pidid nägema? Aamos ütleb, et suurt segadust ja ülekoht. Segadus tähendab ilmselt korralagedust ja kõikvõimalikku kurjust, mida Iisraellased tegid Jumala selgete käskude vastaselt. Teises, paralleelses värsireas nimetab Aamos ülekohtu ehk rõhumist. Ilmselt tähendab see umbes sedasama, kuid on mõnevõrra konkreetsem väljend. Ülekohtu ja rõhumise all kannatab ilmselt esmajoones vaesem osa rahvast, nagu see tavaliselt ikka käib. Tuletan meelde, et VT poeesias kasutatakse palju parallelismi, kus üks ja sama mõte öeldakse välja kahes erinevas sõnastuses ja pisut ka eri nurga alt. Selline parallelism on ka siin: „Vaadake suurt segadust tema keskel ning ülekohtu tema sees!” Samasugune parallelism on meile hästi tuntud ka eesti rahvaluulest, näiteks „Kalevipojast”.

Paneme veel tähele, et Aamose sõnad on suunatud Asdodi ja Egiptuse paleedele – st nende juhtkonnale ehk ladvikule. Miks kutsutakse paganrahvaste kõrgklassi esindajaid või lausa juhte vaatama Samaarias valitsevat ülekohtu? Ilmselt sellepärast, et oli, mida vaadata ja mille üle hämmastuda. Õigemini, vaevalt küll peetakse siin silmas seda, et kutsutud tõesti peaksidki Aamose kutse peale kohale tulema. Nendeni ju Aamose sõnad ei ulatunudki. Pigem on mõtte selles, et kui paganlike riikide juhtkond näeks, mis Samaarias toimub, mis nad siis küll ütleks! Teisiti öeldes – need sõnad olid mõeldud äratama Samaariat ennast.

Nähtavasti polnud Iisraeli rahvas mitte ainult teatud Jumala poolt antud seadustest üle astunud, vaid rahva kurjus ületas isegi paganrahvaste oma, kes elavat Jumalat üldse ei tundnud. Iisraellased võisid ehk uhkeldada sellega, et neil oli Jumala Seadus, aga nende tegelik elu ajas isegi rahvusvahelisel tasandil iiveldama. Kui juba Vilistimaa ja Egiptuse paganrahvad pidid iisraellased hukka mõistma, kas siis ei pidanud seda tegema ka püha Jumal?

3:10 Nad ei oska teha õigust, ütleb Issand; nad kuhjavad ülekohtu ja vägivalda oma paleedesse.

Paistab, et iisraellased olid üldse kaotanud võime aru saada, mis on õige ja mis mitte. Õp 8:8-9 ütleb Jumal: „Kõik mu suu sõnad on siirad, neis pole midagi kavalat ega väära. ⁹Need kõik on selged arukale ja õiged neile, kes on leidnud tunnetuse.” Iisraeli rahvale aga oli Jumala jutt nähtavasti muutunud raskestimõistetavaks. Selle asemel, et otsida ja teha Jumala tahet, täitis ta oma paleesid varandusega, mis saadud ülekohtuselt ja vägivaldselt. Ja ometi oli tegemist Jumala enda rahvaga, kellele oli spetsiaalselt õpetatud Jumala tahte kohast elu. Kuidas võis see rahvas siis loota, et ta karistusest pääseb?

Sellega seoses tuleb märkida, et kurjusel ja patul on tõesti võime inimest nõnda pimestada, et ta ei saa lõpuks enam üldse aru, kui hulluks on ta lugu läinud. Ilmse näitena võib tuua kasvõi joodikud – ega nad ise leiagi, et midagi hullu oleks, isegi kui teistel on juba võimatu nendega koos elada. Samuti on kuritegevusega – vanglas istuvatest inimestest pidavat vaid vähesed aru saama, et nad milleski süüdi on. Sama lugu on ka ükskõik millise teise patuga – kes selles elab, sellele näib see normaalne eluviis. Sellepärast ei sallitagi neid, kes tulevad selle kohta midagi ütleva, olgu nad prohvetid või keegi teine.

Aga kui inimene pole valmis meelt parandama, arvates, et ega midagi hullu ju ei toimugi, siis ei jää üle muud, kui peavad tulema ka tagajärjed.

3:11 Seepärast ütleb Issand Jumal nõnda: Vaenlane tuleb piirama su maad, sinult kistakse ära su võim ja su paleed rüüstatakse.

Patt võib küll tunduda meeldiv, kasulik ja isegi vajalik, aga patu palk ei ole kunagi midagi muud kui surm. Sedasama öeldakse siingi. Ülekohtuselt saadud varandusel ja hiilgusel ei ole tulevikku. Siin me kuulsime, kuidas Jumal kuulutab sellele hävingut. Nii on ka läinud – kohas, kus kunagi oli uhke ja võimas Samaaria linn, on praegu ainult varemed. Ahabi hiilgavast paleestki, mis kunagi oli ehitud elevandiluuga, pole järel muud, kui vaid mõned kivid.

3:12 Nõnda ütleb Issand: Otsekui karjane päästab lõvi suust paar koiba või kõrvaotsakese, nõnda päästetakse Iisraeli lapsed, kes Samaarias istuvad toredail asemeil ja Damaskuse voodites.

Kui Jumala kohus on Samaariast üle käinud, siis see, mis järele jääb, on võrreldav kõrvaotsa või paari koivaga, mis julge karjane võib kätte saada lõvi saagiks langenud lambast või tallest. Tulev Jumala karistus oli karm, sest Samaaria oli

saanud valgust taevast, aga sellest hoolimata elanud elu, mis oli hullem kui kõige hullemate jumalatute inimeste elu. Samaaria vastutus oli suur, aga ta ise ilmselt ei mõelnud sellele üldse.

Siinkohal on sobiv meelde tuletada, mida õpetas samal teemal Jeesus ise, sest see on üks kandvaid põhimõtteid Jumala riigis: „Too teener, kes küll teadis oma isanda tahtmist, ent ei valmistanud ega teinud tema tahtmise järgi, saab palju peksta, kes aga ei teadnud, kuid tegi, mis on hoope väärt, saab peksta vähem. Igaühelt, kellele on antud palju, nõutakse palju, ja kelle hoolde on jäetud palju, sellelt küsitakse veel rohkem.” (Lk 12:47-48)

Kõrvatükk või paar koiba, mis kiskja kätte langenud saagist järele jääb, on ilmekas ja trööstitu pilt. Neid nimetatakse siinkohal arvatavasti ka sellepärast, et nende järelejäänud osadega võis karjane tõendada karja omanikule, et lambad olid tõesti saanud kiskjate saagiks ja et karjane oli teinud nende päästmiseks, mis võimalik. Samal ajal näitasid need, et saak oli hävitatud täielikult. Niisama täielik pidi olema ka häving, mis tabab Iisraeli põhjariigi elanikke, kes praegu olid enesega rahul, lamades oma toredail asemeil ja luksuslikes damaskuse voodites.

3:13-14 Kuulge ja hoiatage Jaakobi sugu, ütleb Issand, vägede Jumal. ¹⁴Sest päeval, kui ma karistan Iisraeli tema üleastumise pärast, karistan ma Peeteli altareid: altari sarved raiutakse ära ja need langevad maha.

Nende salvide puhul tekib kõigepealt küsimus, kes peaks hoiatama Jaakobi sugu. Üks võimalus on, et need sõnad käivad Aamose enda kohta, samuti nende kuulajate kohta, kes tunnistavad ta sõnad õigeks – kes leiab, et Jumala hoiatused on õiged, see levitagu neid ja hoiatagu teisigi. Sedasama peaks tegema ka iga kristlane, kes näeb, et teised kõnnivad hukatuse teel. Teine võimalus - eespool anti Egiptusele ja Asdodile kutse tulla vaatama Samaarias toimuvat ülekohtu. Kas nemad peaksid ka hoiatama Iisraeli tulevase kohtu eest? Mõte muutub kergemini mõistetavaks, kui saame teada, et osas piiblitõlgetes on siin jutt mitte hoiatamisest, vaid tunnistamisest: „Kuulge ja tunnistage Jaakobi soo vastu ...” Sel juhul ei olegi küsimus niivõrd Iisraeli hoiatamisest, vaid pigem tunnistajaks olemisest. Kui Jumal oma rahvaga kohut käima hakkab, siis isegi nende paganrahvaste esindajad võivad tunnistada, et õigus on toime pandud. Nad olid ju näinud, millist kurja Iisraeli rahvas tegi. Samal ajal, kui nad olid tunnistajaks Iisraeli vastu, olid nad ühtlasi ka tunnistajaks Jumala poolt. Nad võisid tunnistada, et Jumal on oma kohtumõistmises õiglane. Nii võis neilgi tekkida õiget kartust õiglase Jumala suhtes.

Juhtub maailmas praegusel ajalgi, et jumalatud inimesed, kes siiski on säilitanud mõistliku eluviisi, saavad paremini aru, mis on õige ja mis mitte, kui usklikud, kes läinud patu teele ja keda patt on nõnda pimestanud, et nad enam millestki aru ei saa. Kui siis patule järgneb loogiline tulemus, siis võivad jumalatudki inimesed tunnistada selle õigeks.

See, mida Aamos ütleb Peeteli altarite kohta, viitab kuldvasika kummardamisele. Kuldvasikat oli Peetelis kummardatud Jerobeam I päevadest peale – st sellest ajast peale, kui Iisraeli põhjariik tekkis, lüües lahku Juudast. Altari sarved, mis pidid saama maha raiutud, olid altari pühaduse tipp. Need olid eriti selle kaitse võrdkujundiks, mida altar pakkus neile, kes selle juurest varju otsisid. Needki kaitse ülimald sümbolid pidid saama hävitatud. See tähendab, Jumal kavatses selle ebajumalateenistuse oma maalt täielikult kõrvaldada. Inimeste turvalisus pidi kokku varisema.

3:15 Ja ma löön puruks talvekoja koos suvekojaga, elevandiluuga ehitud kojad purustatakse ja paljud kojad hävivad, ütleb Issand.

Ahab ja Iisebel olid ehitanud Samaaria künkale uhke elevandiluuga ehitud maja. See hiilgav palee oli kõige ilusamas kohas. Seda pole raske näha veel praegugi, kui käia vaatamas muistse Samaaria varemeid. Väljakaevamistel on ka selle palee koht leitud. Sealt oli avar väljavaade igas suunas. Selge ilmaga võis sealt näha Vahemerde läänes ja Jordani orgu idas. Põhjas nägid Ahab ja Iisebel Jisreeli tasandikku ja kaugel horisondil Hermoni tippu. Lõunas nägid nad Juuda

mäestikku. Need vaated olid siis ja on veel praegugi võrratud. Väljakaevamistel on leitud ka mitmeid uhkeid elevandiluust esemeid.

Jumal ütles, et ta lööb puruks nii selle kui ka teised hiilgavad ehitised, mis olid ehitatud ülekohtuselt saadud vahenditega. Rikkad said endale lubada isegi suveks ja talveks eraldi elamised. Näiteks Ahabil ja lisebelil oli tasandikul Jisreeli linnas talvepalee, ülal mägede jaheduses aga suvepalee, kus kuumade suveilmadega oli parem elada.

Aga siin võib tekkida küsimus, mis selles halba on, kui inimesel on mitu elamut? Kõige tähtsam küsimus on muidugi, kuidas oli hangitud nende soetamiseks vajalik raha. Aamos tõstab üha uuesti esile, et rikkad olid omandanud oma suure varanduse kohtunikke ära ostes ja halastamatult viletsamaid riisudes. Seega ei olnud need arvukad elamud hoopiski Jumala õnnistuste näitajad, vaid nad kõnelesid karjuvast ülekohtust, mis nõudis õiendamist.

Kui praegu käia sellel Samaaria künkal, siis võib seal tunda trööstitut üksildust. Jumal täitis Aamosel läbi antud sõna viimse kui kriipsuni. Rikastelgi tuli näha oma elamute hävitamist ja kõndida siis, ahelad kaelas nagu teistelgi, kaugele Assüüria kõrvalisemasse piirkonda.

Kutsudes inimesi pöörduma tagasi Jumala poole, kasutab Aamos eriti lõikavat sarkasmi.

4:1 Kuulge seda sõna, Baasani lihavad lehmad, kes te olete Samaaria mäel, kes te rõhute viletsaid ja teete liiga vaestele, kes te ütlete oma isandaile: "Tooge meile juua!"

Baasan oli piirkond Jordani jõest ida pool. Lõunast piiravad seda Gileadi mäed, põhjast aga Hermoni mägi. Seda asustasid ida poole Jordanit jäänud kaks ja pool suguharu ja see kuulus Iisraeli põhjariigi koosseisu. See oli viljakas piirkond, kus kasvatati suurepäraselt karja. Baasani lehmad olid uhked ja tugevad, tänu haljastele karjamaadele.

Nagu näeme, Aamos kasutas väga lopsakat ja väljendusrikast keelt. Aga kellele ta need sõnad suunas? Keda ta „Baasani lihavate lehmade“ all mõtles? Esiteks, kõnetatavad on Aamosel sõnul Samaaria mäel ehk siis pealinnas, seega mitte Baasanis. Järelikult on võrdlus Baasani lehmadega piltlik. Teiseks, sõna lehmad on naissoost, mistõttu on loomulik järeldada, et Aamos räägib siin luksuslikult elavatele naistele. Kolmandaks, Aamos ütleb nende kohta: „kes te rõhute viletsaid ja teete liiga vaestele“. See näitab, kuidas nad oma luksusliku elu saavutasid. Ja veel ütleb Aamos nende kohta, et nad käsutavad oma isandaid: „Tooge meile juua!“ See kõneleb ilmselt sellest, et need naised ei mõelnud enam muule, kui oma mugavusele ja sellele, kuidas oma soovid täidetud saada. Nende naiste sõnadest selgub päris paljuski ka kogu rahva moraalne olukord, mille osas polnud küll midagi kiidelda.

4:2 Issand Jumal on vandunud oma pühaduse juures: Vaata, teile tulevad tõesti päevad, kui teid lohistatakse haakidega ja viimaseid teist kalapüügikonksudega.

Praegusel ajal räägitakse, kuidas mõned lähevad pettuse õnge või narkootikumide õnge. Korralikud õnged ja konksud oli Jumal valmistanud ka nende Samaaria naiste jaoks, kes oma kaasinimeste viletsust oma huvides tagasikohkumatult ära kasutasid. Jumal ütleb, et nad lohistatakse haakidega maalt minema. Me teame ajaloost, et vallutajad on viinud inimesi vangi ka, vedades neid ninasse kinnitatud konksudega. Võib-olla läks nii ka nende luksuslega harjunud inimestega, kes olid rajanud oma elu teiste riisumisele. Jumal hoolitses selle eest, et neil tuli oma tegude eest vastutada äärmuslikul viisil.

Midagi üsna sarnast rääkis ka Aamose ametivend prohvet Jesaja Jeruusalemma upsakatele naistele Js 3:16-24: „Ja Issand ütleb: Sellepärast et Siioni tütreid on upsakad, käivad kange kaelaga ja pööritavad silmi, käies astuvad tippamisi ja kliristavad jalarõngaid, teeb Issand Siioni tütarde pealae kärnaseks ja Issand paljastab nende häbeme. Sel päeval võtab Issand ära toredad jalarõngad, laubaehthed ja kaelakeed, kõrvarõngad, käevõrud ja loorid, peamähised, sammuahelakesed, rinnavööd, lõhnatoosid ja amuletid, sõrmused ja ninarõngad, riided, pealistrüüd, suurrätikud ja kukrud, peeglid, särgid, peakatted ja hõlstdid. Ja siis sünnib, et palsamilõhna asemel on kõdunemise lehk, vöö asemel nõör, palmitud juuste asemel paljas pea, peene lõuendi asemel kotiriidest kate, ilu asemel põletusmärk.”

Nii Aamos kui ka Jesaja rääkisid üsna sarnaselt õudsest lõpust, mis ootas Jumala omandrahvast. Kõige kõrgeaulisemadki inimesed pidid saama orjadeks. Ja muide, tegelikult pole põhjust arvata, et siin on jutt ainult naistest, sest Jumal kõnetab mõnigi kord kogu oma rahvast kui pruuti või abikaasat. Ka Uues Testamendis on terve kogodus Kristuse pruut.

4:3 Te peate müüriaukudest välja tulema, igaüks üksikult, ja teid heidetakse Harmonile, ütleb Issand.

Tegelikult ütleb Jumal: „Kui te arvate, et te saate säästetud sellepärast, et olete rikkad või valitsejad, kes elate paleedes, siis te eksite.” Kui Assüüria väed kord kohale saabusid, siis tõesti ei säästetud kedagi. Vangi viidi vahet tegemata kõik, kaasa arvatud kuningas. Samamoodi tegid hiljem babüloomlased Juudas. Ka siis tuli kuningal ahelates ja isegi pimedaks torgatud silmadega Babüloomi asumisele minna.

Hermon oli Iisraeli põhjariigi kõige põhjapoolsemas tipus. Suund oli seega selge – rahvas pidi minema oma praegusest elukohast põhja poole. Ja iga iisraellane teadis sel ajal, millisele rahvale põhjasuund viitas. Sel ajal oli Assüüria pidevalt oma võimupiiri laiendanud, nii et inimesed mõistsid hästi, millisest ohust Aamos rääkis.

Aamos rõhutas oma sõnu, öeldes, et seda kõike ütleb Issand. Seega polnud tegemist prohveti isikliku arvamusel või ka pühakirjast tehtud järeldustega, vaid Jumala ilmutusega rahvale.

Ka järgmistes salmides me näeme Aamose võrratut sarkasmi, kui ta kutsus rahvast minema Peetelisse ja Gilgalisse ning käsust üle astuma. Miks ta niiviisi kuulutab, uurime juba järgmisel korral.

PKK1203 Am 4:4-11

Jumal räägib, aga kas keegi kuulab?

Prohvet Aamose oskuslikkust ja julgust kuulutajana võib vaid imetleda. Ei tea, kas keegi meie kaasaja kuulutajatest oleks julgenud öelda oma kuulajatele näiteks järgmist.

4:4 Minge Peetelisse ja astuge käsust üle, veel rohkem astuge käsust üle Gilgalis: tooge hommikuti oma tapaohvreid, iga kolme päeva järel oma kümniseid.

Aamos on tõesti lõikavalt sarkastiline. Ta kutsus iisraellasi Peetelisse ja Gilgalisse käsust üle astuma! Peetelis oli kumardatud kuldvasikat kuningas Jerobeam I ajast peale, st põhjariigi Juudast lahkulöömisest saadik. Gilgal aga oli

esimene koht, kuhu Iisrael saabus, tulles Joosua juhtimisel üle Jordani töötatud maale. Hiljem aga muutus seegi mingisuguseks ebajumalateenimise keskuseks. Seepärast seostatakse seda siingi ebajumalateenistusega.

Aamos kutsus siis iisraellasi Gilgalis veel rohkem käsust üle astuma. Praegusel ajal võiks niisama hästi öelda: „Tulge ja tehke aga kirikus rohkem pattu!” Eriti hästi sobib see lause kõrvaltvaatajale siis, kui on tegu mõne järjekordse skandaaliga. On ju selge, et kirik on vähemalt mõeldud otse vastupidiseks. Aga Aamose lõikav pilg igatahes paneb võpatama. Ta annab sellise iroonilise, mõistusevastaselt kõlava üleskute selleks, et äratada inimesi nägema, mida nad õieti olid tegemas.

Ühest küljest näitab see tekst, et inimesed olid religiooselt vägagi aktiivsed: nad tõid „hommikuti oma tapaohvreid” ja koguni „iga kolme päeva järel oma kümneid”. Nad suitsetasid oma tänuohvreid ja tõid vabatahtlikke annetusi, kuulutades neid häälekalt välja. Siinkohal sobiks mõelda, kuidas on meie, kristlaste lugu kümneid ja vabatahtlike annetustega. Võib olla, et Aamose kaasaegsed olid neis asjus palju aktiivsemad kui meie. Ometi, Jumal suhtub sellesse kõigesse äärmiselt sarkastiliselt, sest kõigest sellest hoolimata tehti ikka räigelt pattu.

Samamoodi ütles Jeesus oma kaasaegsetele, et teatud asjades on nad küll ülipedantsed, teistes asjades aga ei taipa üldse, mis on oluline. Piltlikult öeldes: nad sõeluvad joogist isegi sääsed välja, teises kohas aga neelavad kaamelidki alla, pilgutamata silmagi.

Aamose kaasaegsed olid nähtavasti juba vaimulikult niivõrd pimedad, et nad tõesti arvasid, et Jumalal on neist hea meel, kui nad ebajumalate altarite ääres ebajumalaid kummardasid. Kuidas on see võimalik? Kas neil endil ometi sisimas mingid häirekellad ei helisenud?

Asi näib olevat selles, et inimesed arvasid, et Jumalal on neist hea meel, kui nad teevad midagi sellist, mis nende endi arust olid pühad toimingud. Sellel, mida nad tegid, ei olnud muidugi midagi tegemist sellega, kuidas Jumal oli käskinud end teenida. Aga omateada tegid nad midagi päris õiget ja arvasid seega, et ka Jumal vaatab sellele hästi.

Selline mõtteviis ei ole paraku jäänud kuhugi ajaloo hämarusse, vaid elab päris edukalt meie ajalgi. Mõnigi ütleb, et ta usub küll Jumalasse, aga omamoodi, mitte nii nagu kirik õpetab. Seda kinnitab ka uurimus „Elust, usust ja usuelust”, mis 2010. aastal Eestis järjekordselt läbi viidi. Selle uurimuse põhjal tervelt 31% usku väga oluliseks pidavatest inimestest ei poolda ühtegi konkreetset religiooni ega kirikut, vaid järgib oma usku. Eestlased loovad oma usku üksikutest märkidest, uskumustest ja ideedest. Usku väga oluliseks pidavate inimeste seas on väga levinud ka uskumine karmasse, selgeltnägemisse, vaimudesse, esivanemate hingedesse, ravitsejatesse, kaitseinglitesse, kõrgemasse energiasse, ennustamisse, saatusesse, astroloogiasse, talismanidesse, reinkarnatsiooni ja maagiasse. See kõik selgub eelnimetatud uurimusest. Siin on, mille üle järele mõelda, või mis?

Eelnevat kuulnud olles ei olegi enam väga üllatavad ka järgmised arvud nende kohta, kes antud uurimuse järgi usku eriti tähtsaks peavad: üle poolte nendest ei kuulu ühtegi kogudusse; 42 % neist ei loe Piiblit ning 26% ei võta osa ka jumalateenistustest. 28% end väga usklikeks pidavatest inimestest käib kirikus vaid kord-kaks aastas. Ainuke loogiline järeldus, mis sellest kõigest teha saab, on, et paljud inimesed on ise otsustanud, mida nad usuvad nii Jumala kui ka kõige muu kohta.

Ka Aamose ajal ei olnud inimesed huvitatud sellest, mida Jumal ise ütleb enda kohta ja selle kohta, kuidas talle läheneda. Nad olid korvanud Jumala ilmutuse omaenda arvamuste ja järeldustega ning hakanud nende kohaselt

teenima ka Issandat. Aga kui inimene jätab Jumala sõna kõrvale, siis tegelikult ta hülgab ka Jumala. Ja siis pole ka tema jumalateenistus tegelikult muud, kui käsust üle astumine ehk patu tegemine. See oligi Aamose sõnum oma kaasaegsetele.

Iga mõte, mis inimene ise Jumala kohta välja mõtleb, minnes mööda Jumala enda sõnast, tähendab tegelikult ebajumala tegemist või Jumala loomist ehk kujundamist inimese näo järgi. Saatan on sellisest asjast alati väga huvitatud. Ta tahab, et me kasutame Jumala kohta omaenda peas sündinud otsustusi ja tundeid ning jätame kõrvale selle, mis Jumal ise on öelnud. Nii läks see juba pattulangemises, millest võime lugeda Piibli esimestelt lehekülgedelt. Saatan ei kardab minna isegi meie meelest kõige pühamatesse kohtadesse.

Kui Jeesus Kristus oli juba surma ligi ja ta vaenlased kavandasid ta hukkamise üksikasju, siis veetis ta koos oma kaheteistkümne jüngriga aega ülemises toas, paasasöömaajal. Võiks arvata, et see oli sel hetkel maailma kõige püham paik. Võiks kujutleda, et saatan kiirustas nende juurde, kes planeerisid Jeesuse surma. Aga kas tead, kus saatan sel õhtul oli? – Sealsamas ülemises toas! Teda polnud sinna kutsutud, aga seal ta oli. Jh 13:26-27 jutustatakse, et kui Jeesus kastis palakese ja andis Juudas Iskariotile, Siimona pojale, siis palakese järel läks saatan temasse.

Juudas Iskariot oli küll Jeesuse jünger, aga ta polnud rahul sellega, milline Jeesus oli. Tal olid Jumala kohta teistsugused ootused, ja kui Jeesus nendele ei vastanud, siis ta solvus ning otsustas ta reeta. Ja siis oli süda saatanale sisse astumiseks lahti. Kõige selle juures mängis ta edasi sõprust Jeesusega. Ta sai koos teiste jüngritega osa pühast õhtusöömaajast. See oli tema jumalateenistus sel hetkel – koos Jeesusega. Vast kõige võikam on see, et kui ta hiljem tuli koos kinnivõtjatega Ketsemani aeda, siis andis ta Jeesusele suud, et kinnivõtjad teaksid, kes tuleb arreterida.

Ainult Jumal näeb inimese südamesse, seepärast üksi Jeesus teadis, mis Juudasel mõtteis liikus. Ta ütles ka välja, et üks jüngritest annab ta ära. Selle peale oleks Juudas pidanud küll kohkuma, kui ta oleks selleks veel võimeline olnud. Jeesus oleks muidugi võinud ka Juudasele otse öelda, et ta jumalateenistus oli tegelikult patu tegemine, aga ta ei teinud seda. Ta laskis tal valitud teel lõpuni minna. Kui inimene on oma valiku teinud, siis Jumal seda vägivaldselt muutma ei tule. Nii on see ka minu ja sinuga.

Siiski on siin üks oluline põhimõte – Jumal annab ikkagi hoiatusi, seni kui on armuaeg. Juudasele polnud mõtet neid anda, sest tema teadis juba Jeesusest kõike. Jeesus teadis, millal meelega kutsumine inimese suunda enam ei muuda. Aamose ajal oli teisiti – tema kaasaegsed olid vaimulikult pimedad. Nii laskis Jumal oma prohvetil paljastada nende moonutatud jumalateenistust. Aamos kuulutas halastamatult patu patuks. Ta sõnum kuulati ka ära, aga hoopis iseküsimus on, kas pani see ka kedagi sellest patust loobuma. Piibel ju ei jutusta meile iga kuulaja reaktsioonist sellele kuulutusele, vaid annab edasi ainult selle, kuidas rahvas üldiselt sellesse suhtus. Me teame, et need sõnad kõlasid kurtidele kõrvadele.

4:5 Suitsutage hapnenust tänuohvrit ja kuulutage välja vabatahtlikud annetused, tehke need teatavaks! Sest seda te armastate, Iisraeli lapsed, ütleb Issand.

Aamose ajal kogunes Iisraeli rahvas jumalateenistusele vagade žestidega. Aamos ütleb, et nad ohverdasid tänuohvrina Jumalale hapuleiba. Hapnenud jahust valmistatud leib on Piiblis tavaliselt patu võrdkujundiks. Sellisena kujutab ta ka valeõpetust ja valet elu. Sellepärast oli haputaigna kasutamine Iisraellastele keelatud paasapühade ajal ja neile vahetult järgnevate hapnemata leibade pühade ajal. Aga nelipühade ajal tuli Iisraellastel ohverdada Issandale tänuohver, kus pidi olema ka kaks peenest jahust ja haputaignast tehtud leiba. Nii sätestatakse 3Ms 23:17: „Paigust,

kus te elate, tooge kaks kõigutusohvri leiba; need olgu hapnenult küpsetatud kahest kannust peenest jahust uudseanniks Issandale!”

Haputaignat kasutati ka tänuohvrites. Alguses sätestatakse selle kohta 3Ms 7:12: „kui keegi tahab tuua seda kiituseks, siis ta toogu kiitusohvriks hapnemata, õliga segatud kooke ja hapnemata, õliga võitnud õhukesti kakukesti ja peenest jahust sõtkutud, õliga segatud kooke!” Aga järgmises salmis räägitakse ka hapnenud leiva kookidest: „Ta toogu oma ohvriand, mis kuulub tema kiitus-tänuohvri juurde, koos hapnenud leiva kookidega!” (3Ms 7:13). Jeesus Kristus tõi meile rahu Jumalaga. Kuna siin esimene ohver kujutab Kristust, siis selles pole üldse haput. Teine samas peatükis nimetatud ohver aga puudutab inimese soovi teenida Jumalat. Seal toob inimene tänuohvri ehk ohverdab iseenda Jumalale.

Milline on siis selle ohvritega seonduva õpetuse mõte? Nelipüha kujutab kristliku koguduse algust ja algupära. Tegelikult ka juudid pidasid nelipühasid Seaduse andmise pühana. Seadus anti Siinail, ja see andis tegelikult Iisraeli rahvale ka nende rahvusliku erilise. Iisrael sai lepingu rahvaks. Niisiis viitab nelipüha ka juutidel algusele ja algupärasele. Ja kui vaatame kasvõi iseennastki, siis tuleb ju tunnistada, et maailmas pole ühtki kogudust, isegi mitte ühtki kristlast, kelles ei oleks vähemalt mingil määralgi hapnenut – st midagi väära, mingit pattu. See kõneleb aga sellest, et patusteniagi me tohime kõigest hoolimata teenida Issandat ja viia edasi Jumala riigi evangeeliumi.

Me võime pühendada oma elu Issandale erinevatel viisidel. Me võime isegi hakata sõnakuulutajaks, aga kunagi ei saa me teenida Issandat vabana „hapnenust”. Me võime küll teha seda, milleks Paulus kutsus üles Rm 12:1: „Nüüd, vennad, kutsun ma teid üles Jumala suure halastuse pärast tooma oma ihud Jumalale elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks; see olgu teie mõistlik jumalateenistus.” Aga me ei tohi eksida arvama, et võime anda end Jumalale ilma puudusteta ehk täiuslikuna. Kui sa ootad, et saad täiuslikuks, enne kui võid anda end Jumalale, siis tuleb sul oodata kogu elu, ja ikka tulemusteta. Meie ohvrites on alati ka midagi haput. See on reaalsus, millest me siin elus ei vabane, aga see tõsiasi ei tohi saada takistuseks teenida Issandat nende andidega, mis ta meile on andnud.

Kui Aamos nüüd sarkastiliselt kutsus iisraellasi minema Peetelisse ja Gilgalisse käsust üle astuma, siis on tähelepanuväärne, et ta käsib ka suitsutada hapnenust tänuohvrit. Ta isegi ei nimeta selle ohvri esimest, hapnematu osa. Miks? Sellepärast, et need inimesed on täiesti lahus tõelisest, elavast Jumalast. Seepärast võivad nad ohverdada Jumalale ainult kurjust. Jumal loomulikult ei võta seda üldse vastu. See ilmikuulutaja prohvet Aamos on väga asjatundlik! Ta paljastab oma kuulajate patu vastuvaidlematult ja sellisel viisil, millele õieti ei leidugi prohetite kuulutuses võrdset.

Loodetavasti mõistad sinagi õigesti Aamose satiiri ja sarkasmi, kui ta kutsus rahvast käsust üle astuma. Muidugi ta tegelikult ei kutsu üles seda tegema, vaid asja iva selgus 5. salmi lõpust: „Sest seda te armastate, Iisraeli lapsed, ütleb Issand.” Teisisõnu – selle lõikava sarkasmiga paljastab Issand oma prohveti suu läbi, milline tema rahvas tegelikult on. Paraku, rahvas ise on ilmselt hoopis teisel arvamusel. Aga kui Jumal ja inimene on milleski eriarvamusel, kummal siis võiks olla õigus?

Ei tea, kas meie kannataksime välja sellist kuulutajat nagu Aamos. Võib-olla paneksime ta suu kinni juba enne, kui ta saab korralikult alustatudki? Ta ilmselt ei kõhkleks tuua välja ka sinu ja minu patte. Tema jutlust kuulates me küll tukkuma ei jääks.

Edasi tuletab Aamos iisraeli rahvale meelde kohtuid, mida Jumal oli talle saatnud, et teda meelearandusele kutsuda.

4:6

Mida tähendavad „jõudehambad”? – Muidugi hambaid, millel pole tööd, st pole midagi süüa. Sedasama ütleb teiste sõnadega ka paralleelne värsirida – „leivapuudus kõigis paigus”. Aamose piltlikel väljenditel ei paista olevat lõppu. Seega, Issand tuletab oma prohveti läbi meelde näljahäda, mis ta oli maale saatnud. Ent seegi ei pannud rahvast õigeid järeldusi tegema ja Jumala poole pöörduma.

4:7-8

Jumal saatis ka põua. Eks selle tulemus oligi ka näljahäda, millest kõneles juba eelmine salm. Jumalal on võim reguleerida ka ilma, ja seda ka praegu. Jumal ei lasknudki kolm kuud enne lõikust vihma sadada, välja arvatud mõnes üksikus kohas. Tulemused ei lasknud end kaua oodata. Sündis riigisisene pagulus, mille käigus inimesed rändasid sinna, kus oli rohkem lootust eluks hädavajalikuks leida. Põud oli nii tõsine, et inimestel tuli isegi vett otsida naaberlinnadest ja püüda seda kannus või lähkris koju viia.

Tänapäeval me võime arvata, et Jumalal pole ilmaga eriti midagi tegemist, aga sel ajal ilmselt oli üldine arusaam teistsugune. Seda kinnitab otseselt ka prohvet oma sõnumiga: Jumal toimis nii, näitamaks, et vihm või selle puudumine ei olnud juhus, vaid tema kõikvõimas tahe. See oleks pidanud panema inimesed Jumala poole pöörduma, aga seda nad ei teinud: „Ometi ei pöördunud te tagasi minu juurde, ütleb Issand.”

Põud ei olnud ainus häda, mis iisraellasi oli tabanud.

4:9

Viljapõlde laastasid peale põua veel haigused ja kahjuridki. Rohuaedade kuivamist võis tingida ka kuum idast puhuv kõrbetuul, nagu seda seal kandis ette tuleb. Kahjuriteks, kes sõid selle, mis järele jäänud, võisid olla ka rohutirtsud, nagu seda samuti on tõlgitud. Aga ikkagi – „te ei pöördunud tagasi minu juurde, ütleb Issand.”

Kõigele eelnenule lisaks olid iisraellastele minevikus saanud osaks ka hävitavad taudid ja sõjalised kaotused. Nendest kõnelevad järgmised salmid.

4:10-11

See on mõningane lühikokkuvõte Iisraeli ajaloost. On ka võimalik, et siin viidatakse sellele, kuidas assüürlased tegid väiksemaid rünnakuid Iisraeli põhjariigi vastu, enne kui nad selle lõplikult vallutasid. Siis viisid nad juba elanikud tervete linnade kaupa vangi Samamoodi olid Aabrahami ajal põhja poolt tulnud rüüstajad võtnud Soodoma ja Gomorraal elanikud vangi ning viinud endaga kaasa, aga Aabrahami otsustav tegutsemine päästis nad. Aabraham pani oma teenijatest kiiresti kokku erasõjaväe ja võitis rüüstajad ning vabastas vangid.

Aamose ajal oli Jumal lubanud assüürlastel linnu kombel siit-sealt inimesi nokkida. Seegi oleks pidanud kogu rahvast hoiatama, et terve riik võib ühel päeval kaotatud saada. Aga inimesed ei võtnud Jumala hoiatust tõsiselt, vaid jätkasid oma valitud kurjadel teedel.

Nagu oleme neist näidetest korduvalt näinud, Aamose kaasaegsed ei osanud põuast, kaotatud lahingutest, epideemiast ja mitmesugustest muudest õnnetustest õigeid järeldusi teha. Nad ei mõistnud nende sõnumit. Kõik need asjad näisid neile nähtavasti lihtsalt pimedate juhuste või ebaõnna, mida nad Jumalaga ei seostanud. Huvitav, milline on meie „kirjaoskus” neis asjus? Kas me oskame näha Jumala sõnumit neis suurtes õnnetustes, mis Jumal on meie kaasajal lubanud tulla? Või peame meiegi kõike ainult juhuste kapriiseideks või kurjade inimeste mõrvarikkuse tulemuseks? Jumalal on kõik meelevald praegugi, nii et ta võib lubada õnnetustel tulla või neid ka takistada. Aga ehk tasuks mõelda sellelegi, miks peaks ta neid takistama, kui inimesed ei nõustu teda kuulamagi, rääkimata tema poole pöördumisest?

PKK1204 Am 4:12 – 5:6

Jumal tunneb sind

Eelmisel korral uurisime salme, kus Jumal paljastas oma prohveti läbi, et mitmesugused õnnetused, mis olid rahvast tabanud, olid olnud Jumala kutse, et rahvas pöörduks tema poole. Nende läbi oli Jumal püüdnud oma rahvast äratada märkama, kuhu ta on minemas. Aga kutse oli kõlanud kurtidele kõrvadele. Rahvas ei reageerinud, vaid jätkas endisel viisil. Ta oli nagu vana ja väsinud koer, kes ei viitsi millegi peale liigutada. Jumala kõnest ei hoolitud või seda ei tuntud ära. Aga Jumala vahendid polnud sellega otsas. Kui rahvas ei kuulanud õrna kutset, siis tuli tal alistuda palju karmimatele käsklustele. Sellega on seotud järgnev osa, mida vaatame täna. See algab sõnaga „Seepärast”. Niisiis, rahvale antakse teada, millised tagajärjed ta tõrksusel on.

4:12 Seepärast, Iisrael, ma talitan sinuga nõnda. Et ma sulle seda teen, siis valmistu, Iisrael, kohtama oma Jumalat!

Need on tähelepanuväärsed sõnad ja tõsine hoiatus: „Valmistu, Iisrael, kohtama oma Jumalat!” See tähendab, et karm kohus on tulemas ja Jumala rahval tuleb selleks valmistuda. See, et Jumala häält ja kutset kuulda ei taheta, ei tähenda veel, et temaga kohtumist oleks võimalik vältida.

Tegelikult kõigil inimestel, kes maailmas elavad, seisab ees kohtumine Jumalaga. Jumala sõna nimelt räägib, et kord kogutakse kõik maailma rahvad tema ette kohtusse. See toimub siis, kui käesolev maailmaajastu lõpeb ja Jumal loob uue. Praegu aga on armuaeg ja see tähendab, et meil on võimalik end Jumalaga kohtumiseks ette valmistada. Õigemini – meil on võimalik juba praegu oma Jumalaga kohtuda ja temaga pealegi sõbraks saada, lähedaseks saada. Meil on võimalik õppida kuulma, kui ta räägib, ja sellele ka vastama. Sellepärast see ongi armuaeg. Oleme nagu lapsed, kes käivad koolis, õppides elama siin maailmas koos Jumalaga ja Jumala tahte järgi. Kui me ei oska, siis õpetajad aitavad ja seletavad. Saame täita harjutusülesandeid ja teha vigade parandusi. Meil on hulk õpetajaid, nagu koolis ikka – teised kristlased, kes on usuteel juba kaugemale jõudnud, Piibel, kirikud, vaimulikud raamatud, raadiosaated ja palju muud. Kui olla tähelepanelik, siis mõndagi head võib õppida ka mujalt – näiteks tublidelt mittekristlastelt ja maailmakirjanduse paremiku varasalvest. Aga igas koolis õpilased teavad, et kunagi tulevad ka lõpueksamid. Siis kas lõpetatakse kool edukalt või kukutakse läbi.

Täpselt samas olukorras oleme ka inimestena üldse – kui oleme kohtunud Jeesuse Kristusega ja oleme temas, siis oleme päästetud. Kui aga mitte, kuidas kavatseme siis Jumalaga kohtuda?

Üldiselt me elame siin maa peal justkui Jumalast eemal – vähemalt selles mõttes, et me ei näe teda ega taju tema ligiolu. Nii on see mitte ainult uskmatutega, vaid ka isegi paljudega, kes Jumalat põhimõtteliselt usuvad – ta on nende

jaoks kauge ja hoomamatu. Neil puudub temaga kontakt ehk osadus. Küllap ta on kusagil olemas, aga sellest ei teata palju midagi lähemalt. Piibel on selliste usklike jaoks kas suhteliselt raske ja arusaamatu või parimal juhul tark raamat, mida austatakse, aga milles ei tajuta Jumala häält, mis inimest kõnetab. Sellised usklikud elavad oma arusaamade järgi, võttes oma elu eeskujud ümbritsevast maailmast, mitte tõsistelt usuinimestelt või pühakirjast. Tõsiste usuinimeste või isegi prohvetite jutt on nende jaoks liig ja seda ei võeta vastu. Just nii elasid ka Aamose kaasaegsed.

Teatud aegadel aga tuleb Jumal oma rahvale justkui lähemale kui tavaliselt. Ta muutub selgemalt tajutavaks ja ta juttu kuulatakse paremini kui muidu. Need on kõigepealt ajad, kus Jumal inimesele eriliselt räägib ja teda enda juurde kutsub. Kristlikus kõnepruugis on need kutsumise või ka ärkamise ajad. Ärkamisaegadeks nimetatakse neid sel juhul, kui paljud ka Jumala kutsele vastavad ja usklikuks saavad. Vanaaegses kristlikus laulus on sõnad:

Üks aeg on teistest kõige kallim –
see on su kutsumise aeg,
kus Püha Vaim sind hüüab valjem:
„Oh tule koju, kadunud poeg!”

Nagu kuulsime Aamose jutust, olid Iisraeli rahva elus sellisteks kutsumise aegadeks mitmesugused raskused, katsumused ja õnnetused. Noh, nende kohta võib ju ka öelda – eriti tänapäeval – et kust meie teame, et selliste asjade läbi räägib Jumal? Võib-olla need asjad lihtsalt juhtusid, ja Jumalal pole nendega mingit seost? Kas Jumal selgemalt ei saaks rääkida?

Sellele küsimusele ja soovile ongi vastuseks antud juhul see, et kohal on Jumala prohvets Aamos ja annab väga selges kohalikus keeles teada, mida Jumal ootab ja soovib; mida ta töötab ja mille eest ta hoiatab; mis talle meeldib ja mis mitte. Selgemini enam rääkida ei saa – kui ka see ei aita, siis ei aita miski. Aga tuleb välja, et häda pole selles, et Jumala jutt oleks arusaamatu, vaid hoopis selles, et seda ei tahetagi kuulda. Patune ja ülekohtune elu on liiga armas selleks, et sellest loobuda. Nii on see olnud maailmas väga sageli. Sellepärast ütles ka Jeesus: „Ent kohus on see, et valgus on tulnud maailma, aga inimesed on armastanud pimedust enam kui valgust, sest nende teod on kurjad.” (Jh 3:19) Ja kui selgub, et asi on selles, siis tulebki valmistuda karmimaks Jumalaga kohtumiseks.

Siin ei ütle Jumal veel Iisraellastele, mida nimelt ta kavatseb neile teha. Ta ütleb ainult, et midagi ta teeb ja et rahval tuleb selleks valmis olla. Samuti ta ei ütle, mida see täpsemalt tähendab, et rahval tuleb valmistuda kohtuma oma Jumalaga. Tegemist on seega millegi üllatavaga. Meie täna muidugi teame, et assüürlased ründasid Iisraeli põhjariiki ja vallutasid selle. Nad viisid ka rahva asumisele, kust see enam rahvana kunagi tagasi ei tulnudki. See kõik oli selle tagajärg, et Iisraeli rahvas lihtsalt ei uskunud Jumalat ega nõustunud tema poole pöörduma.

Mida Jumalaga kohtumine võiks tähendada, selle kohta võime ühe näite leida 2Ms 19:16-18: „Ja kolmandal päeval, kui hommik oli saabunud, sündis, et hakkas müristama ja välku lööma: mäe kohal oli ränk pilv ja kostis väga vali sarvehääl, nõnda et kogu rahvas, kes oli leeris, värises. ¹⁷Siis Mooses viis rahva leerist välja Jumalale vastu; ja nad jäid mäe jalamile. ¹⁸Ja kogu Siinai mägi suitses, kui Issand laskus sinna tule sees; selle suits tõusis üles nagu sulatusahju suits, ja kogu mägi vabises kõvasti.”

Jumalaga kohtumine oli seega Iisraeli rahvale väga hirmutav kogemus. Kui peame meeles, mis Aamos eespool rääkis Iisraeli soovimatusest võtta Jumala kutset tõsiselt, siis viide Jumalaga kohtumisele ei või selleski seoses tähendada mingit meeldivat kokkusaamist. Jutt on kohtu alla minekust.

Seepärast sobivad Aamose sõnad meiegi kohta. Nagu öeldud, meil kõigil tuleb kunagi Jumalaga kohtuda. Sellelt kohtumiselt ei ole oodata midagi head, kui me pole Tema kutset kuulda võtnud juba varem, armuajal, kus ta hellalt kutsus ja räägib. Kristlase rõõm on aga selles, et viimses kohtuski pole tarvis seista omal käel ja toetudes iseendale. Kui inimene on Jeesuses Kristuses, nagu seda UT-s väljendatakse, siis on Kristus ka tema õiguseks. Siis näeb Jumal temas Kristust ja tema täiust. Selles on julgeolek, mis kannab.

Tea, et see sõnum puudutab sindki. Püha Jumala ees ei või jääda püsima miski, mis tõuseb inimesest endast, olgu see meie endi meelest ükskõik kui hea. Kui elu on sujunud ilusasti nii teiste kui ka iseenda meelest, siis võib kergesti tekkida eksiarvamus, et ega Jumalagi midagi ette heita pole. Võiks arvata, et siis võib Jumala ette astuda ka oma jõule, heale elule ja iseloomule lootes. Tegelikult aga ei ole sinul ega minul Jumalale pakkuda vähimatki. Oleme pankrotis. Kui me pole lunastust Kristuses vastu võtnud, siis oleme oma pattudes surnud, nagu Piibel seda väljendab. Meie ainus võimalus Jumala ees seisma jääda on – olla Kristuses. Paulus kirjutab Rm 4:25: „kes [Kristus] loovutati meie üleastumiste pärast ja äratati üles meie õigekssaamise pärast.” Seda tegi ta selleks, et sina ja mina võiksime ka viimsel päeval seista Jumala ees õigeks mõistetuna. Siis oleme Jumala ees Kristuse õigusega – seega mitte iseendale lootes või toetudes, mitte omast käest, vaid toetudes sellele, kes on Kristus.

Meie ilmikkuulutaja räägib nüüd meile, kes see Jumal on, kellega me läheme kohtuma. Järgmist salmi võib vabalt pidada Piiblis üheks kõige hämmastavamaks.

4:13 Sest vaata, tema on see, kes valmistab mäed ja loob tuule, kes ilmutab inimesele oma mõtteid, kes teeb koidu ja pimeduse ja kes kõnnib maa kõrgendikel - Issand, vägede Jumal on tema nimi.

Aamos esitleb meile Jumalat kui kõikvõimast, kõiketeadjat ja kõikjal ligi olevat. Ta on kõikvõimas Looja. Ta on valmistanud mäed ja loonud tuulegi, samuti koidu ja pimeduse. Ta on ka kõikjal ligi olev – ta „kõnnib maa kõrgendikel”. Tähelepanuväärne on seejuures, et mitmete loodusnähtuste loetelu keskel on äkki sõnad, et ta „ilmutab inimesele oma mõtteid”. Mõtete vahetamine on ju suhtlemise kõige tähtsam osa. Niisiis, Jumal ei ole leitav ainult loodusnähtusi jälgides, vaid ta on ka inimesega suhtleja – ta annab meile teada, mida ta millestki arvab, ja mil viisil saada meie suhe heaks ja normaalseks.

Aamose raamatu ääres oleme meiegi koos Iisraeli rahvaga sattunud põhjalikku kontrolli. Selline tabav kuulutus ja patu paljastamine võib tunduda ahistav, aga eesmärk ei ole selles. Eesmärgiks on, et me ennast õigel viisil nähes satuksime lootusetusse. Nimelt alles siis me võime õieti mõista, miks me vajame Päästjat, kes on meist väljaspool ja meist sõltumatu ning kes ei ole koos meiega vajunud samasse lootusetuse sohu. Ainult tema võib anda meile tõelist abi. Seda tõde aga me ei taha nii kaua vastu võtta, kui meie aluseid ei ole korralikult raputatud. Ilma sellise raputuseta me nimelt võime jääda eksiarvamusse, et millegi poolest me võime ka ise olla Jumalale vastuvõetavad.

Sellise eksiarvamuse tekkimise vastu andis usupuhastaja omal ajal tõhusa rohu. Nimelt ütles ta, et meil tuleb tunnistada ka oma head teod Jumalale patuna. Mida paremini hakkame mõistma selle esialgu kibeda ja isegi vastuvõtmatu rohu kasulikkust, seda tugevamini haarames kinni Kristusest, kes ainsana toob kristlasele püsiva ja kestva rõõmu. Kui vaatame teda, siis pole meil tarvis ka oma patte õigustada, vaid võime rahulikult end kõigeaga tema kätte usaldada. Ja ta võtab hea meelega puuduliku, patuse inimese oma riiki. Ta ise kinnitab meile Jh 12:47: „Ma ei ole tulnud maailma üle kohut mõistma, vaid maailma päästma.”

Seepärast, hea sõber, sa tohid kohe praegu Jeesuse Kristuse nimes ja veres uskuda kõigi oma pattude andeksandmist. Jeesus ei tulnud maailma sinu üle kohut mõistma, vaid sulle elu andma.

Järgnevalt siirdume Aamosse raamatu viiendasse peatükki. Eelmine peatükk lõppes päris tormiliste meeleoludega, kui Jumal tuletas kangekaelsele rahvale meelde oma meelevalda. Rahvas pidi valmistuma kohtumiseks oma Jumalaga ja see polnud naljaasi. Järgmine peatükk algab surmaga seonduvate teemadega, nagu loogiline ongi. Seal on tegemist nutulauluga, mis hõlmab tervikuna salmid 1 – 17. Aga enne, kui seda lähemalt vaadata, tasub pöörata tähelepanu selle erilise ülesehitusele. Algkeeles on see kirjutatud vormis, mida kirjanduses kutsutakse kiasmiks. Seda on kasutatud Piiblis paljudes teisteski kohtades.

Kiasm on struktuur, kus tervik on jagatud osadeks nii, et algus ja lõpp vastavad teineteisele; samuti vastavad üksteisele teine osa ja eelviimane osa, kolmas osa ja lõpust kolmas osa jne. Kui Piiblis kasutatakse sellist struktuuri, siis tasub tähele panna, et keskmiseks jääv osa on kõige tähtsam ja kaalukam. Olenevalt sellest, kas osad on kokku paaris- või paaritu arv, on keskmisi osad kas üks või kaks. See keskmine ja tähtsaim osa on justkui kahelt poolt kaitstud.

Meile, lääne lugejatele selline struktuur kergesti ei avane, sest me oleme harjunud teistsuguse asjade esitusviisiga. Näiteks mingit asja põhjendades me tavaliselt jätame järeldused kõige lõppu, kuhu eelnevad selgitused juhatavad ka kuulajat. Kui aga Piiblis kasutatakse kiasmi, siis on teisiti.

Kuidas siis Aamos seda ülesehitust kasutas? Esimese mõttelise osa moodustavad salmid 1-3, viimase aga salmid 16-17. Need vastavad sisuliselt üksteisele. Neil mõlemas räägitakse nutulaulust, mida lauldakse Iisraeli rahvale. Teine mõtteline osa hõlmab salmid 4-6, eelviimane aga salmid 14-15. Mõlemas on rahvale üleskutse.

Kolmandaks mõtteliseks osaks on salm 7, lõpust kolmandaks aga salmid 10-13. Neile osadele on ühiseks teemaks seekord rahvale esitatud süüdistus. Neljandaks mõtteliseks osaks on salm 8 peaaegu tervikuna, neljandaks lõpust aga salm 9. Neis mõlemas on ülistus Jumalale. Nii jääb järele veel keskmine osa, milleks on 8. salmi lõpp. See kõlab: „Issand on tema nimi.”

Mis eesmärk oli Aamosel, kui ta kasutas siinkohal sellist struktuuri? Päris nutulaulu osa on selle struktuuri alguses ja lõpus. Nende vahel on üleskutsed meelt parandada ja süüdistused ülekohtu pärast. Seejärel tullakse Issanda juurde ülistades. Sellise ülesehituse abil aitab Aamos oma kuulajatel mõista, kes ja millised asjad peavad olema elus kõige kesksel kohal. Sellega näitab ta ka teed Jumala juurde.

Karmid kohtukuulutused peaksid panema meid nutma ja oma viletsuse pärast kurtma. Edasi tuleb kuulata, millises suunas meil tuleb minna. Jumal kutsub meid üles otsima ennast ja loobuma oma ebajumalatest. Ta räägib ka meie süüst. Kui inimene on meeleparandusega nii kaugelt jõudnud, siis hakkab ta mõistma juba midagi ka Jumala suurusest. On tõesti Jumala arm, et me veel elame. See ju tähendab, et Jumal tahab kõigest hoolimata tõmmata meid oma osadusse. Ta pole meie suhtes lootust kaotanud. Seda mõistes hakkab südant täitma tänumeel. Ning tänades ja kiites me võime näha ka Issandat ennast.

Meeldetuletusel, et Jumala nimi on Issand, heebrea keeles Jahve ehk eestipäraselt Jehoova, oli iisraellaste jaoks eriline sisu. Selle nime oli Issand ise Moosesele teada andnud, kui ta temaga rääkis põlevast põõsast. Iisraeli rahvas oli sel ajal juba sajandeid elanud orjuses ja ebajumalateenistuse keskel. Siis tõi Issanda nimi rahvale lootuse ja pääste. Seda tuletab Aamos nüüd rahvale meelde. Kas võib olla, et selle ülesehitusega andis Aamos rahvale ühtlasi mõista, et Jumalaga kohtumine ei tarvitsegi tingimata tähendada rahvale kohtumõistmist, vaid võib tähendada ka pääsemist? Muidugi, kui rahvast süüdistatakse ja tal kästakse loobuda oma ebajumalatest, siis tundub iga sõna kohtumõistmisena. Aga Aamos ütleb, et patu paljastamine tegelikult vaid eelneb sellele, kui kurbus muutub rõõmuks ja ülistuseks, kui inimene leiab kõige raske keskel Jumala, kes on oma lepingule ustav. See Jumal on kogu aeg valmis vastu võtma oma patte kahetseva inimese, kes tema juurde tuleb.

Vaatame nüüd veel kõnealuseid salme lähemalt.

5:1-3 Kuulge seda kõnet, nutulaulu, mida ma alustan teie pärast, Iisraeli sugu! ²On langenud ega tõuse enam Iisraeli neitsi; ta lamab märkamatu oma maal, ükski ei aita teda üles. ³Sest nõnda ütleb Issand Jumal: Linnast, kust välja läks tuhat, jääb järele sada, ja kust välja läks sada, jääb järele kümme Iisraeli soole.

Aamos alustab nutulauluga. Ta laulab kurba matuselaulu. Ta räägib nüüd pehmelt, kõik sarkasm on kadunud. Ta tundeid väljendavad hästi 2. salmi sõnad: „On langenud ega tõuse enam Iisraeli neitsi; ta lamab märkamatu oma maal, ükski ei aita teda üles.” Kui linnadesse jääb senisest elanikkonnast alles kõigest kümnendik, siis tõesti, on põhjust nutta. Ühtlasi paljastab see nutt prohveti südame tõelise hoiaku. Ta rääkis eespool karme sõnu, sest ta armastas, ja ta nutab, sest paistab, et hoiatushüüetest ei hoolita.

Edasi on järg üleskutsete käes.

5:4-6 Sest Issand ütleb Iisraeli soole nõnda: Otsige mind, et te jääksite elama! ⁵Ärge otsige Peetelit, ärge minge Gilgalisse, ärge läbige Beer-Sebat; sest Gilgal läheb kindlasti vangi ja Peetelist saab õudne paik! ⁶Otsige Issandat, et te jääksite elama, et ta nagu tuli ei tungiks Joosepi kotta ega põletaks seda, ilma et Peetelil oleks kustutajat,

Selles tekstis rõhutati kahel korral: „Otsige Issandat, et te jääksite elama!” Otsimine tähendab midagi muud, kui lihtsalt uskumist. Teisisõnu: ärge rahulduge sellega, et te usute Jumala olemasolu, vaid olgu teie taotluseks Issandaga kohtuda ja teda tundma õppida, saavutada temaga normaalne suhe. Nagu näeme, hoolimata kohtuühvardusest on Jumala kutse endiselt jõus. Ta kutsub inimesi enda poole pöörduma. Kui nad seda teevad, siis võivad nad veel elada.

Aamos ütleb, et päästet pole leida Peetelist, Gilgalist ega isegi mitte kaugelt Beersebast, Negevi kõrbe põhjapiirilt. On ainult üks suund, kust tasub otsida abi ja päästet – tuleb otsida Issandat. Ainult tema juures on elu. Seega – ikka veel on lootust.

Ka sinule ja minule tahab Issand praeguselgi hetkel ulatada oma abistava käe. Küsimus on vaid selles, kas võtame selle vastu.

PKK1205 Am 5:7-13

Kas taotlen olematut?

Aamos laulab iisraeli rahvale nutulaulu. Eelmisel korral uurisime juba selle laulu üldist ülesehitust ja leidsime, et see on struktuurilt kiasm. Selle kirjandusliku terminiga mõeldakse seda, et teatud terviku võib jagada osadeks nii, et selles vastavad teineteisele esimene ja viimane osa, teine ja eelviimane osa, samuti kolmas osa ja lõpust kolmas osa jne. Kui Piiblis kasutatakse sellist vormi, siis see osa, mis jääb keskmiseks, on kõige tähtsam ja kaalukam. Sellist ülesehitust kasutas siinkohal ka Aamos. Esimene ja viimane osa kõnelevad, et tegemist on nutulauluga, teine ja eelviimane osa kutsuvad üles meelt parandama. Järgmiseks vaatame kolmandat osa, milles esitatakse iisraeli rahvale tõsine süüdistus.

5:7 teie, kes muudate õiguse koirohuks ja paiskate maha õigluse!

„Te muudate õiguse koirohuks” – see on väga tugev piltlik väljend ja tõsine süüdistus. Koirohi on väga kibeda maitsega taim. Ka ülekohtus on väga kibe – seda võib kinnitada igaüks, kellele on tehtud räigelt ülekohtu, kusjuures pole mingit võimalust end kaitsta või kusagilt abi leida.

Samasugune tugev ja piltlik väljend on ka paralleelne värsirida: „ja paiskate maha õigluse!” Maha paiskamine on julm ja otsustav tegu. See ei sünni kogemata. Meie oleme harjunud samas tähenduses rääkima õiguste jalge alla tallamisest. Õiglus on asi, mida me kõik hindame ja mis on möödapääsmatult vajalik. See muudab normaalse elu ja inimestevahelised suhted üldse võimalikuks. Aga on ka olukordi, kus inimesel on piisavalt võimu käes ja sellised huvid mängus, et ta otsustab õiglusest mitte hoolida. Siis ta lihtsalt „paiskab selle maha” ehk tallab jalge alla ja teeb seda, mis talle endale kõige kasulikum näib, irvitades teiste üle, kes ta ülekohtu all kannatavad. Kui ühiskond on korrumppeerunud, siis kasutatakse selleks näiteks altkäemakse ja kuritegelikke sidemeid. Selle nähtuse hullemaks vormiks on organiseeritud kuritegevus, mille puhul õigluse mahapaiskamine on juba terve kuritegeliku süsteemi teadlik eesmärk.

Aamose ajal polnud ilmselt muidugi tegemist organiseeritud kuritegevusega sel kujul, nagu me seda tunneme tänapäeval. Aga juba siis olid olemas korrumppeerunud kõrgklassi inimesed ja võimukandjad, kes õigusest ja õiglusest palju tähtsamaks pidasid oma huvisid ja isiklikku kasu. Nagu Piiblist korduvalt oleme näinud, oli olemas ka altkäemaksu andmine ja selle eest õiguse väänamine. Need, kes seda tegid, muidugi arvasid, et see on neile väga kasulik ja tulus, sest see võimaldas üha rohkem rikkust ja võimu omandada. Aga nagu kuulsime juba eelmisest, kuuendast salmist, selline hinnang oli väga lühinägelik. Seal anti karm hoiatus: „Otsige Issandat, et te jääksite elama!” Vastasel korral ähvardab selline tulekahju, mida ei suudeta kustutada.

Õiglus ja seaduse järgi tegutsemine kuuluvad Jumala olemusse. Ps 97:2 on isegi öeldud, et õigus ja õiglus on ta aujärje alus – st kogu Jumala valitsemise ja tegutsemise alus ehk vundament üldse. See tähendab, et Jumal ei tee iialgi midagi sellist, mis poleks õige ja õiglane. Seepärast peab ka tema rahvas tegutsema samamoodi. Järelikult ka kristlane, kui ta ikka tõesti tahab olla kristlane, ei aktsepteeri ülekohtu ja ebaõiglust ennekõike enda juures. On tegemist räige vastuoluga, kui me ühest küljest ütleme, et usume Kristusesse ja armastame teda, teisest küljest aga teeme õigluse osas kompromisse. Aamos mõistab karmilt hukka olukorra, kus suuga küll midagi tunnustatakse, aga tegelikult selle järgi ei elata. See oli üks ta põhilisi sõnumeid. Õigupoolest on kummaline, et Jumalal oli tarvis tuua Aamos kaugelt Juuda kõrbest seda kuulutama. Kas oli põhjus selles, et Peeteli ja Samaaria palgatud kuulutajad rääkisid ainult seda, mida inimesed kuulda tahtsid?

Ka praegusel ajal on suureks kiusatuseks, et kantselgi kujuneb ainult koguduse mõtteviisi ja arusaamade hääletoruks. Juba Pauluski oli märganud selliseid trende ka omal ajal. Ja Jumal oli talle valgustanud, et edaspidi sellised hoiakud kasvavad, sest ta kirjutas Timoteosele: „Sest tuleb aeg, mil nad ei salli tervet õpetust, vaid otsivad endile oma himude järgi õpetajaid, kes kõditavad nende kõrvu, ⁴ja pööravad end eemale tõest ning pöörduvad müütide poole.” (2Tm 4:3-4)

Ega need Pauluse sõnad ole meile teadmata, aga kas me võtame neid ka arvesse kui tõsist hoiatust ja hoidume sellest ohust? Kas ei taha meiega, et meile kuulutatakse „häid sõnumeid”, mis meile meele järgi on, et siis minna ja kiita, kui tore õpetaja meil on? Siis läheb nii, nagu ühes vanas egiptuse mängus: „Sina kraabid minu selga ja mina sinu selga ja meil mõlemal on tore.” Kui kirik läheb seda teed, siis ei ole see enam terve areng. Kes siis julgeb veel öelda, et nüüd on suund vale, kui kõige tähtsamaks peetakse seda, et kõigil oleks hea olla ja et kedagi ei solvataks või tema väärased tegusid hukka ei mõistetakse?

Järgmine, neljas nutulaulu osa on Jumala ülistus. See moodustab enamiku kaheksandast salmist.

5:8abcde Tema, kes on teinud Sõela- ja Vardatähed, kes muudab pimeduse hommikuks ja pimendab päeva ööks, kes kutsub mereveed ja valab need maa peale -

Kui keegi on millegi suurepärasega hakkama saanud, siis kõik imetlevad seda ja ütlevad: „Vaata, mis ta tegi!” Samamoodi ülistab Aamos siin Jumala loomistegusid, juhtides sellega tähelepanu Looja suurusele. Sõel ja Orion on ilusad ja silmatorkavad tähtkujud. Neid vaadates võis Jumala rahvas aimata midagi ka Jumala suurusest. Jumalal on ka meelevald muuta pimedus hommikuks ja päev ööks. Teisisõnu – ta juhib kogu maailmakõiksuse kulgu ja toimimist, mille hulka kuulub ka päeva ja öö vaheldumine. Merevee „kutsumine” ja maa peale valamine, nagu seda siin väljendatakse, on meile väga tuntud loodusnähtus – tavaliselt me kutsume seda vihmaks. Mere kohal vesi tõuseb auruna õhku, liigub pilvedena maa kohale ja sajab seal alla.

Meie võime tänapäeva tarkade inimestena muidugi öelda, et need kõik on ju loodusseadused, kus see Jumal siin on? Aga selles ongi asi, et Jumal on selle kõik pannud toimima, kehtestades need seadused.

Edasi ongi aeg rahvale meelde tuletada, kes siis see Jumal on. Sellega oleme ühtlasi jõudnud kõige kesksema ja tähtsamani selles nutulaulus. See keskne on kahelt poolt ümbritsetud sarnaste tõdede või rõhuasetustega.

5:8f Issand on tema nimi.

Seda lauset puudutasin ka juba eelmisel korral. Siis ütlesin, et nutulaulu sellise ülesehituse läbi juhib Aamos oma kuulajate tähelepanu sellele, kes peab olema inimese elus kõige kesksemal ja tähtsamal kohal. Ta alustas kaebamisega, jätkas üleskutsega otsida Issandat ja seejärel tõi esile tõsised süüdistused. Edasi ligineb ta Issandale ülistades ja tõstes esile ta suuri tegusid. Ent kõige kesksemal kohal ei ole isegi Jumala teod, vaid Jumal ise sellisena, nagu ta on: „Issand on tema nimi”. Vanemas tõlkes on see kirjutatud nii, nagu algkeeleski: „Jehoova on tema nimi.”

Jumala nimi kõneleb tema olemusest. Selle oma nime andis Jumal omal ajal teada, kui ta rääkis Moosesega põlevast põõsast Midjani kõrbes. Mooses oli sel ajal karjus. Nüüd teine karjus ja karjakasvataja tuletab seda iisraellastele meelde. Tuleb seega minna asja tuumani ja tuletada meelde, kes Jumal on. Ta nimi tähendab tõlkes „Mina olen”. Tema ongi kõige olemasolemise allikas. Ta ise on olemine. Kogu maailma koos kõigega, mis selles on, poleks olemas ilma

temata. Ja tema, kelle väe läbi on kõik, on sõlminud lepingu Iisraeli rahvaga. Lepingu sisuks on ennekõike, et see rahvas on Jumala rahvas ja Jumal tahab olla tema Jumal. Ent rahvas on pöördunud teenima ebajumalaid, kes juba oma nime järgi on õigupoolest olematud jumalad.

Siinkohal tasub hetkeks peatuda ja vaadata, mida Jumal ütleb ebajumalate kohta. Näiteks 3Ms 26:1-2 öeldakse: „Te ei tohi enestele teha ebajumalaid ega nikerdatud kuju, ärge püstitage enestele ühtki sammast ja ärge pange oma maale kummardamiseks kivist kuju, sest mina olen Issand, teie Jumal! ²Pidage minu hingamispäevi ja kartke mu pühamut! Mina olen Issand!” Pane tähele, et siin tekstis, nagu paljudes kohtades mujalgi, korduvad sõnad: „Mina olen Issand.” Ebajumalate vastukaaluks on siis seesama Issand – tema, kelle nimi tähendab „Mina olen”.

Need 3Ms-e raamatu salmid on kümne käsu algusosa kokkuvõte – selle osa, mis räägib inimese ja Jumala vahekorra. Seepärast oli ebajumalakujude tegemine ja kummardamine keelatud. Heebreakeelne sõna, mis on tõlgitud ebajumalateks, on elilim, ja see tähendab tegelikult tühja või olematut. Jumala sõnum on seega selge – ebajumalate teenimine annab nende teenijatele ainult tühjust, teisisõnu – mitte midagi. Me teame oma kaasajastki, et seda tühjust püütakse täita kõikvõimalike vahendite ja meetoditega – enamasti kahjuks sellistega ja sellistes kohtades, mis ainult hävitavad inimest ennast. Kui inimene otsib sisu ja kindlust olematust, siis muidugi võib tulemuseks olla ainult pettumus.

See sõnum võib olla ka Aamose sõnade taustal ja tema nutulaulu ülesehituses. Ta soovitas eespool mitte otsida olematut julgeolekut Peetelist, Gilgalist ja Beersebast. Ta näitab, kes on kõige keskuses – Tema, kelles on kogu oleminegi kokku võetud. Ta on elu allikas. Miks siis minna mujale? Miks otsida elu olematutelt, kui see, kellest kõik elu lähtub, on meie keskel?

Nii näitab Aamos oma laulu ülesehituse läbi, kelle juurde on meil tarvis põgeneda. Tõdemusega „Issand on tema nimi” tuletab ta Iisraeli rahvale meelde, et see on pöördunud ebajumalate poole. Ainuke õige otsus on sellelt surmateelt ära pöörduda ja saada elu osaliseks. Prohvet võis selle kutse esitada, sest Jumal on ustav oma lepingule, mille ta oli rahvaga sõlminud. Ta on alati valmis oma sülle võtma pattu kahetseva inimese, kes ta juurde tuleb. Täna.

5:9 See on tema, kes laseb tulla hukatuse tugevale ja toob hävingu kindlale linnale.

Vastavalt struktuurile, mida Aamos kasutab, ülistab ta siin jälle Jumala tegusid. Ühtlasi on need sõnad aga ka hoiatuseks: mingisugune kindlus ei püsi tema ees. Inimene ärgu arvaku, et mingi ajalik kaitse võiks olla talle ka püsivaks ja lõplikuks kaitseks. Iisraellased ärgu lootku oma tugevatele linnamüüridele. Tänapäeva inimesed ärgu lootku oma suurtele saavutustele. Igasugused inimlikud asjad kestavad ainult nii kaua, kui Jumal annab selleks aega.

Jumala ülistamise juurest jõuab Aamos jälle inimese tegude juurde. Sellega koos on aeg esitada jälle ka süüdistused. Need hõlmavad salmid 10 – 13.

5:10 Nad vihkavad noomijat väravas ja põlgavad seda, kes räägib tõtt.

Nii palju siis inimese suurusest, tarkusest ja saavutustest – suudetakse üles ehitada küll võimsad linnamüürid ja uhked paleed, aga samal ajal ei suudeta isegi ausalt näkku vaadata tõe ega taluda asjakohast noomimist. Nii oli see Aamose ajal, ja igaüks võib ise mõelda, kas praegu on teisiti.

Linna väravate juures olev plats oli sel ajal ühtlasi ka koosolekuruumiks, kus vahetati uudiseid, lepiti vajalikes asjades kokku, tehti kaupa ja käidi ka kohut. Piiblis räägitakse mitmes kohas, et kohtunikud istusid linna väravas. Näiteks Ruti raamatus jutustatakse, kuidas Boas tõi oma lähisugulase Petlemma väravasse, et lahendada Naomi ja Ruti pärandi küsimus. Kui Lott kolis Soodomasse, hakkas ta seal osalema ka poliitikas, ja meile öeldakse, et ta istus linna väravas. Mis ta seal tegi? Tänapäeva mõistes oli ta ilmselt üks volikogu või valitsuse liikmeid. Ta korraldas linna asju ja võib-olla oli isegi üks kohtunikke. Ka Aamos, rääkides „noomijast väravas”, võib-olla viitab just kohtunikule. Sel juhul pidas ta silmas õiglast kohtunikku või ka mõnda muud õiglast inimest, kellel oli sõnaõigust ja kes korruptsiooni vastu sõna võttis. Selliseid aga Aamose sõnul vihati. See on arvatavasti üheks põhjuseks, miks mitmedki kohtunikud pidasid paremaks olla ülekohtutegijate poolel – st rikkaste poolel, kes andsid altkäemaksu, et „õigust” saaks mõistetud nende kasuks. Käsi peseb kätt ja nii oli lihtsam kõigil, välja arvatud muidugi need, kellele tehti ülekohtu. Kuna viimased aga olid ilmselt vaesed, kes ei saanud oma õiguste eest seista, siis polnud see võimukandjatele kuigivõrd probleemiks.

Aamos ütleb, et noomijat väravas vihati ja seda, kes rääkis tõtt, lausa põlati. Millegipärast on tunne, et ega meie kaasaeg selleski asjas kuigivõrd Aamose kaasajast ei erine.

Süüdistused jätkuvad.

5:11 Et te tõstate viletsale renti ja võtate temalt viljamaksu, siis juhtub teiega nõnda: kuigi te ehitate tahutud kividest kodasid, ei ela neis teie, kuigi te istutate toredaid viinamägesid, ei joo nende veini teie.

Mida tähendab rendi ja maksude tõstmine, seda teame isegi, sest hinnatõusud pole meilegi sugugi võõrad. Kes rikkamad, neil pole sellest suurt lugu, aga vaesemaid lööb hinnatõus valusasti. „Viljamaksu võtmine” võib tegelikult tähendada rendimaksu võtmist viljana – ka nii on seda kohta tõlgitud. Nii võiski olla kokku lepitud, kuna rahas ei suutnud vaesed inimesed renti maksta. Siis tuli rendiks loovutada osa saadud viljasaagist. Rendimaksu tõstsid muidugi rikkad, kes maad rendile andsid. Küllap õigustasid nad maksu tõstmist üldise hindade tõusuga, nagu see meilegi tuttav on. Aga vaestele tähendas see tühja kõhtu ja seda, et viletsus süvenes veelgi.

Jumal oli omal ajal andnud israeli rahvale tööatutud maa omandiks. Joosua ajal jagati maa liisu abil suguharude ja suguvõsade vahel. Nii sai iga suguvõsa oma maa, oma pärisosa, kus elada. Selle kindlustamiseks, et maa jääks läbi aegade samade suguvõsade valdusse, andis Jumal israelile seaduse, et iga 50. aasta on vabastusaasta ehk juubeliaasta. Siis tuli maa, mis vahepeal oli mingil põhjusel müüdud, esialgsetele omanikele tagastada. Müümise põhjuseks pidi olema raske majanduslik olukord, sest lihtsalt niisama vaevalt keegi oma maad müüs. Moosese Seaduse järgi ei saanud aga maa kunagi päriselt uue omaniku omaks, vaid ta võis seda viljeleda ainult kuni juubeliaastani. Seetõttu ka maa ostuhind sõltus sellest, kui palju aega oli jäänud juubeliaastani.

Ent selle suurepärase seaduse järgi israelis tegelikult ei elatud. Oli tekkinud olukord, kus rikkad ahnitsesid endale ebaseaduslikke abinõusid kasutades üha enam maad. Muidugi ei tarvitsenud nad ise kõike seda maad harida, aga nad kasutasid seda vahendina, mille abil veelgi enam rikastuda. Nii võisid nad maa endistel omanikel lasta maa viljelemist jätkata, nõudeks aga rendiks nii suure osa saagist, et harijatele endile suurt midagi ei jäänudki.

Nii oli Jumala sõnast möödahiilimine viinud vaeste inimeste halastamatu rõhumise ja riisumiseni. Ja nüüd ütleb Jumal, et ülekohtutegijad saavad ka ise tunda, mida tähendab, kui su omand sinult ülekohtuselt ära võetakse: „Kuigi te ehitate tahutud kividest kodasid, ei ela neis teie; kuigi te istutate toredaid viinamägesid, ei joo nende veini teie.” Praegusel ajal on Samaaria uhked paleed varemets. Need hävitati vaid loetud aastad pärast selle sõnumi kuulutamist.

Seega on need olnud varemtes ligi kolm tuhat aastat. Need, kes need ehitada lasksid, viidi ahelates uutesse elukohtadesse.

5:12 Sest ma tean, et teie üleastumisi on palju ja teie patud on suured: te kiusate taga õiget, võtate altkäemaksu ja tõukate vaesed väravas kõrvale.

Vaesed ei saanud sellel ajal kohtutes õigust, sest jõukad ostsid kohtunikud ära. Kõrvale tõukamine võib tähendada ka seda, et nende asju ei võetud üldse arutusele. Sellega sõdis Jumala rahva teguviis otseselt Jumala enda vastu, kes on alati absoluutselt äraostmatu ja erapooletu. Ta mõistab alati kohut nii, nagu on õige.

Jumal ei suhtu ükskõikselt sellesse, kui me ei tegutse oma ligimeste suhtes õiglaselt. Jumal on andnud meile vastutuse maakera eest hoolitseda ja ta tahab, et me teeme seda õiglaselt.

5:13 Sellepärast vaikib mõistlik niisugusel ajal, sest see on kuri aeg.

See tähendab, sel ajal inimesed teadsid, et õigust saada pole nagunii võimalik. Seepärast paljud head inimesed lihtsalt vaikisid. See oli tark, sest kui nad oleks püüdnud ülekohtule vastu hakata, siis poleks sellest ikka midagi kasu olnud. Aeg oli tõesti kuri. Korrumppeerunud ühiskonnas on see samamoodi tänapäevalgi – kõige kergem on vait olla ja ülekohtu alla neelata, sest muud toimivat võimalust õieti polegi.

Edasi on vastavalt nutulaulu ülesehitusele järg jälle üleskutsete käes. Millised need on, vaatame järgmisel korral.

PKK1206 Am 5:14-20

Kas Issand on tõesti meiega?

Juba kahel korral oleme uurinud nutulaulu, mis prohvet Aamos esitas iisraeli rahvale. Ta kasutab selles kiasmi – struktuuri, kus laulu esimene ja teine pool on sisu poolest nagu üksteise peegelpildid. Selles laulus esimene ja viimane osa kõnelevad nutulaulust, teine ja eelviimane osa on üleskutse meeleeparandusele, kolmandas ja lõpust kolmandas osas aga on süüdistused ja etteheited. Laulu keskmises osas ülistatakse Jumalat tema tegude eest ja selle eest, kes ta on. Täna jõuame laulu teises pooles üleskutseteni.

5:14 Otsige head, aga mitte kurja, et te jääksite elama! Siis on teiega Issand, vägede Jumal, nõnda nagu te ütlete.

Pärast etteheidete tegemist on loogiline kutsuda rahvast üles ebakohad korda tegema. Siit tuleb välja tähelepanuväärne asjaolu: rahvas ise ei näinudki mingit probleemi, vaid uskus ja isegi ütles siiralt, et Jumal on nendega. Prohvet aga ütles, et see on eksiarvamus. Järelikult elati Issandast lahus, ise aga ei teatudki seda. Tegelikult tuli neil alles õigeid asju otsima hakata, selleks et üldse ellu jääda. Eespool oli kahel korral üleskutse otsida Issandat, siin aga lihtsalt otsida head, mitte aga kurja. Kui rahvas seda hakkaks tegema, siis oleks tõesti Issand nendega, nagu nad ütlevad.

Siin on tõsist mõtlemist meilegi, sest ka kristlikus usus on võimalik elada enesepettuses, arvates oma asjad korras olevat, tegelikult aga elades hoopis Jumalast lahus. Kas Jumal on ka tegelikult minuga või ma ainult arvan, et on? Vastuse annab tegelik elu. Seda küsimust valgustab ka järgnev.

5:15 Vihake kurja ja armastage head, pange väravas kehtima õigus; vahest Issand, vägede Jumal, annab siiski armu Joosepi jäägile!

Siin on esimesel kohal ilmselt kõige tähtsam ja paraku ka kõige raskem: „Vihake kurja ja armastage head!” Jutt on kõigepealt suhtumisest, alles seejärel tegudest, sest suhtumine kujundab alati ka tegutsemise. Inimene teeb ikka seda, mida ta armastab, isegi kui ta teab, et see on halb. Mõttele järele – ehk on seda juhtunud sinugagi? Minuga on.

Kui vaestele ülekohtu tehti ja kohtus altkäemaksu anti, siis seda ilmselt armastati, sest see tundus hea ja kasulik. Kui rahvas sellest meelt parandaks, siis ta näitaks, et ta austab Issandat, kelle nimele ta oli võetud. Iisraellased olid nimeliselt Jumala rahvas, aga oma tegudega nad näitasid, et nad on Jumala vaenlased. Sellisel juhul oleks ainus õige otsus oma kurjusest Jumala poole pöörduda. Siis ka häving ja kohtumõistmine, millega Jumal ähvardas, oleks võinud saada ära hoitud.

Küllap sa tead, et oma suhtumisi ja käitumist otsustavalt muuta pole sugugi lihtne. Ei ole kerge hakata vihkama seda, mida seni oled armastanud ja mis pealegi on tulus. Kui aga seda ei tehta, siis pole ka kohtumõistmisest pääsu.

5:16-17 Seepärast ütleb Issand, vägede Jumal, nõnda: Kõigil turgudel on kaebus ja kõigil tänavail öeldakse: "Häda, häda!" Põllumehi kutsutakse leinama ja nutulaulu oskajaid kaebusele. ¹⁷Ja kõigil viinamägedel on kurtmine, sest mina lähen teie hulgast läbi, ütleb Issand.

Kuna Issand teadis, et iisraellased meelt ei paranda, siis andis ta nüüd selgete sõnadega teada tulevases kohtust. Ta hoiatas: „Sest ma lähen teie hulgast läbi!” Need sõnad tuletavad väga meelde seda, mis oli toimunud Egiptuses sellel ööl, kui iisraellased sealt lahkusid. Siis läks Issand läbi egiptlaste hulgast ja kõik nende esmasündinud surid. Issand oli käskinud iisraellastel tappa paasatalle ja määrada selle verega oma majade uksepiidad, et nad võiksid sellest nuhtlusest pääseda. Need sündmused olid kõigile iisraellastele teada – neist jutustatakse 2Ms 12. peatükis. Vähemalt igal paasapühal pidid nad neid meelde tuletama. Seetõttu olid need Aamose sõnad väga vapustavad. Nii nagu kord egiptlased kaeblesid, kui Issand nende keskest läbi läks, nii pidi ka Jumala enda rahvas nutma ja kaeblema. Seekord pidi surm puudutama kõiki ja kõik pidid halama.

Ja ometi isegi siinkohal oli iisraellasi kutsutud üles otsima varju Jumala juurest, ja see oleks tähendanud pisarate asemel rõõmu. See pakkumine aga rahvale ei sobinud. Miks küll on meil nii raske alanduda, et lasta Jumalal end päästa?

Edasi läheb Aamos uue teema juurde. Ta hakkab hoiatama kohtumõistmise, Issanda päeva eest.

5:18 Häda neile, kes igatsevad Issanda päeva! Milleks teile Issanda päev? See on pimedus, aga mitte valgus.

See on teine koht kus Aamos kasutab oma raamatus jõulist hädahüüdu. Piiblis on see karmi kohtu märgiks. Tagapool kuulutab Aamos häda veel korduvalt. Seda teevad ka enamik teisi prohveteid, eriti palju aga Jesaja, Jeremija ja Hesekiel. Samuti kuulutas häda Jeesus ise oma kohtukuulutustes. Ka Ilmutusraamatus räägivad hädahüüded ahistuseaegadest.

Uurijad on püüdnud selgusele jõuda, kust on Piibli kirjutajad saanud ajendi võtta kasutusele selline väljend ja mis on selle põhjal olevaks sõnumiks. On leitud kolm võimalust. Üheks võimalikuks lähtekohaks peetakse juba Moosese raamatutest tuttavat needmise praktikat – mõjuvõimas isik võis langetada kohtuotsuse kas üksikisikule või ka

suuremale rühmale. Selle näiteks võib tuua loo 1Ms 9:24-25, kus Noa needis ühe oma poegadest. Ta ütles: „Neetud olgu Kaanan, saagu ta oma vendadele sulaste sulaseks!” Räige süüteoga hakkama saanud inimene võidi nõnda needa. Samasugused needused suunati ka lepingu rikkujatele.

Teine võimalus on, et hädakuulutused on alguse saanud matustel itkemisest. Näiteks 1Kn 13:29-30 jutustatakse ühe mehe matustest, kelle nime polegi nimetatud, aga kes oli Jumala sõna kuulutanud: „Prohvet tõstis siis jumalamehe laiba üles, pani selle eesli selga ja viis tagasi; ja vana prohvet tuli linna leinakaebust tegema ja teda matma.³⁰ Ta pani tema laiba oma hauda ja nad tegid temale leinakaebust: "Oh häda, mu vend!"”

Veel on hädahüüdeid seostatud inimese juhtimisega õigele teele. Sel juhul on küsimus vaimuliku tarkuse jagamises. Nii näiteks Js 3:10-11 võime lugeda: „Õelge õigele, et tema käsi käib hästi, sest nad saavad süüa oma tegude vilja!¹¹ Häda õelale! Tema käsi käib halvasti, sest ta kätetöö tasutakse talle.” Siin on hädakuulutus hoiatuseks, et inimesed teaksid valida õige tee. Samuti on hädakuulutus vastukaaluks õnnelikule ehk õndsale inimesele.

Kõiki neid kolme vaatenurka võib mingil kombel näha ka Aamose hädakuulutuses, aga suurem rõhk on siin küll vast hoiatusel. Prohvet ei ole iisraeli rahva suhtes veel lõplikult lootust kaotanud. Seepärast ta niivõrd ei kuuluta häda, vaid rohkem hoiatab rahvast. Aga samal ajal võib siin näha ka teatud matusemeeleolu.

Aamos räägib Issanda päevast. Nagu juba eespool nägime, rahvas uskus, et Issand on nendega, aga elas tegelikult enesepettuses. Selle enesepettuse üheks ilminguks on ilmselt ka paljude inimeste õhkamine, et tuleks juba Issanda päev! Aamos aga hoiatab, et selle tulek ei oleks pöördumatule rahvale kaugeltki rõõmu sündmus.

Väljendit „Issanda päev” oli juba enne Aamost kasutanud ka Joel. Pärast seda on prohvetid ikka ja jälle selle kohta midagi öelnud. Seda ma ütlen muidugi eeldusel, et Joel elas 9. sajandil eKr, nagu osa uurijaid arvab. On nimelt ka teistsuguseid arvamusi – väheste Piibli raamatute vanuse kohta on pakutud nii lahkuminevaid hinnanguid kui Joeli raamatu kohta. Aga kui Joeli raamat on 9. sajandist enne Kr, mis pole ka võimatu, siis ta kasutas kirjaprohvetitest esimesena mõistet „Issanda päev”, millest räägib ka Aamos. Aamose raamatust igatahes on näha, et see mõiste polnud tema välja mõeldud, vaid inimesed ilmselt kasutasid seda paljugi.

Aamos paneb imeks, et ta kaasaegsed ootasid nii innukalt Issanda päeva. See innukus on selgesti nähtav ka eestikeelses tõlkes – siin räägitakse igatsemisest. Kui inimene midagi igatseb, siis ta ju tõesti soovib või ootab seda. Aamos imestab selle igatsuse üle, sest iisraellaste elu näitas hoopis vastupidist suundumust. Needsamad inimesed põlastasid Jumala tahet nii omavahelistes asjaajamistes argielus kui ka kõrgel ühiskondlikul tasemel.

Et mõista Aamose hämmastuse suurust, kujutle, et kaks murdvarast, kes parajasti murravad sisse ärisse, hakkavad omavahel arutama, kui vahva oleks, kui videokaamerad nende tegevuse jäädvustaks ja võimumehed kiiresti kohale tuleksid. Selline jutt ja hoiak tunduks sellisel juhul mõistusevastane, kas pole? Nii võiksid toimida ainult murdvargad, kes ise ei taipagi, et nad teevad midagi seadusevastast. Just sellises vaimulikus seisundis elasidki Aamose kaasaegsed. Nad olid patu poolt nii pimestatud, et ei märganudki, et nende elu on räigelt ülekohtune ja jumalatu. Sellepärast Aamos küsibki neilt: „Milleks teile Issanda päev? See on pimedus, aga mitte valgus.”

Millest see tuleb, et Aamose kaasaegsete sõnad ja teod olid nii vastuolulised? – Esiteks, ilmselt olid nad olukorras, mis ohustab tõsiselt meid kõiki – nad ei märganud nad üldse, et elavad sügaval patus ja ülekohtus, kuigi usuvad Issandasse ja omamoodi isegi teenivad teda. Teisisõnu – nad arvasid, et nende vahekord Issandaga on korras, aga nad ei

teadnudki, et see oli sügav enesepettus. Võib öelda ka nii, et nad olid oma tegeliku olukorra suhtes pimedad. Seda pimedust hajutama oligi Jumal saatnud prohvet Aamose, aga tema sõnad tundusid neile enesega rahul olevatele inimestele kindlasti liiga karmid ja süüdistavad – nagu oleks tundunud meilegi, kui prohvet oleks öelnud niiviisi meile. Mõelgem järele: kas me poleks sellise kuulutuse peale öelnud lihtsalt, et see on nüüd küll liig! Me oleme ju lõppude lõpuks Jumalasse uskujad inimesed, kuigi me pole just täiuslikud ja meil, jah, on mõningaid puudusi. Aga niiviisi nüüd ka ikka lajatada ei tohiks! Või oleksid sina reageerinud teisiti?

Teiseks oli Aamose kaasaegsetel ilmselt vale arusaam sellest, mida Issanda päev tähendab ja endaga kaasa toob. Nähtavasti mõtlesid nad sõdadele, mida Iisrael varasematel sajanditel oli oma vaenlaste vastu pidanud ja kus Issand oli neile imeliselt võidud kinkinud. Selliseid juhtumeid oli paljugi ja ilmselt inimesed ikka tuletasid neid meelde ja rääkisid neist. Mõni mõtles kindlasti Gideoni võidule midjanlaste hiiglasliku sõjaväe üle, millest jutustatakse Km 7-s. Siis 300-meheline väeosa võitis rohkem kui 100 000-lise armee. Samuti võidi meenutada Taaveti võite vilistite üle. Sellistest võitudest rääkides kasutati mõistet „päev”. Tõepoolest, Piiblis räägitakse Gideoni võiduga seoses Midjani päevast. Seda tegi ka Aamose kaasaegne Jesaja. Näiteks Js 9-s töötatakse, et sünnib laps, kelle õlgadel on valitsus, ja sellega seoses öeldakse rahva kohta 3. salmis: „Sest tema koorma ikke ja tema õla kepi, tema sundija vitsa sa murrad nagu Midjani päevil.”

Tänapäeva vaimulikus keeles võiksime öelda, et Aamose kaasaegsed kujutlesid, et Issanda päev tähendab neile suuri õnnistusi ja imelist abi. Nad ilmselt ei taibanud üldse mõelda sellele, millises olukorras need imed toimusid ja kuidas olid suhtunud Jumala tahtesse need, kelle läbi Jumal laskis neil imedel sündida. Aamos hoiatab, et Issandaga kohtumine ei tarvitse sugugi tähendada suuri õnnistusi, vaid hoopis midagi pimedat ja koledat. Head tähendab Issanda päev ainult neile, kes elavad temaga kooskõlas, UT keeles väljendades – kes on Kristuses.

Meiegi, pidades end vagadeks inimesteks, võime hardalt õhata: „Kui Issand juba tuleks!” Tõsi, see on täiesti piibellik soov, aga seda öeldes tasub meil küll endalt küsida, kas me ikka tõesti tahame Issandaga kohtuda ja kas me oleme selleks valmis. Äkki me ootame tema tulemist ainult lootuses maistest raskustest pääseda?

Mida ma sellise küsimusega öelda tahan? – Keegi pastor rääkis seoses oma teoloogiaõpingutega juhtumist, kus ta oli koos oma paarilisega õppinud järgmiseks päevaks raskeid heebrea keele tähti. Ta kaaslane oli tõstnud pilgu taeva poole ja öelnud: „Kui ometi Issand tuleks täna õhtul!” Ta ütles seda muidugi sellepärast, et heebrea keel tundus nii raske. Hiljem oli sama õpilane otsustanud sõlmida oma abielu kohe kooli lõpetamisele järgneval päeval ja minna siis koos abikaasaga mesinädalatele. Kooli lõpetamise päeva eelõhtul oli ta vaadanud ohates taeva poole ja öelnud: „Ma tõesti loodan, et Issand ei tule veel päris mitme päeva jooksul!”

Kas ootame meiegi Issanda tagasitulekut vahelduvate hoiakutega? Ühel päeval, kui on raske, igatseme selle järgi innukalt, teinekord aga, kui elu naeratab, tahaksime, et see lükkuks võimalikult kaugele tulevikku. Sel juhul me tegelikult ei igatse Kristuse tagasituleku ega temaga kohtumise järele, vaid ainult, et meil oleks võimalikult kergem ja meeldivam.

Aamose hoiatus on väga kainestav. Tuletagem meelde, et ka UT-s räägitakse korduvalt olukorrast, kus inimesed ise arvavad, et nad on Jumala omad ja kuuluvad tema riiki, tegelikult aga on sellest kaugel. Nad võivad küll öelda, et nad ju usuvad ka Jumalat. Nad võivad isegi tunnista Issanda nime, palvetada tema poole ja laulda talle, aga elada ikkagi vastuolus tema tahtega. Jeesuse enda sõnade kohaselt ütleb ta neile kohtupäeval, et ta ei tunne neid. Sellistele

inimestele tähendab kohtupäev kujutlematut õudust, sest siis saab selgeks, millises enesepettuses nad elasid. Ja pärast seda kohtupäeva saabki olla ainult pimedus ja igavene hukatus.

Nii Joel kui ka Aamos ütlevad väga selgelt, et Issanda päev ei ole valguse, vaid pimeduse päev. Mida see pimedus siis tähendab? Kui mõelda asjale päris konkreetselt, siis pimedas ju inimene ei näe. Väljas käies võib ta ei tea mille otsa komistada ja kukkuda; samuti ruumis, eriti, kui pole tegemist tuttava ruumiga. Pimedus tähendab ootamatuid ohte. Valgus aga tähendab turvalisust ja võimalust minna julgelt õiges suunas.

5:19 See on, nagu keegi põgeneb lõvi eest, aga temale tuleb vastu karu; või nagu keegi tuleb kotta, nõjatub käega seinale, aga madu salvab teda.

Aamos on Piiblis üks dramaatilisemaid kuulutajaid. Ta kasutab väljendusrikast ja piltlikku keelt. Ta toob tähendamissõnu ehk mõistupilte küll maast, küll loodusest. Ta kirjeldab meest, kes on metsas, kui äkki ründab teda lõvi. Lõvi eest põgenedes aga näeb ta, kuidas talle tuleb vastu karu. See tähendab, kui sa soovid Issanda tulekut selleks, et pääseda raskustest siin maa peal, siis võib juhtuda, et satud vihma käest räästa alla. Noh, inimesel õnnestub põgeneda ka karu eest, joosta üle mäe ja jõuda koju. Ta toetab käega seinale, et puhata ja hinge tõmmata, ja siis salvab teda madu, kes seinaprakku peitu oli pugunud. Võib-olla oleks parem olnud võidelda lõvi ja karu vastu kui surmava maomürgi vastu, mis tungib organismi!

5:20 Eks ole Issanda päev pimedus, aga mitte valgus? See on sünge ja sel pole sära.

See salm on esitatud retoorilise küsimusena, mis veel kord rõhutab, et Issanda päev tähendab pimedust, mitte valgust. Kiskjad loomad ja madu tähendavad meile tõesti hirmu ja õudust, mitte võidukat meeleolu. Aamose jutt pimedusest ei rõhuta seega niivõrd kurjust ja vaimulikke pimeduse vägesid, nagu võiksime eeldada paljude teiste piiblikohtade mõjul, vaid rohkem ebakindlust, ettearvamatus ja hirmu. Valgus aga tähendab Aamosel turvalisust. Neile asjaoludele viitavad näited lõvist, karust ja maost. Need kõik väljendavad elu üllatuslikkust ja ohtlikkust.

Pildid lõvist ja karust ei olnud iseenesest sugugi paljas fantaasia. Aamose ajal oli Iisraelis neid mõlemaid. Madusid võib seal kohata praegugi. Praeguse Iisraeli aladel hävitasid risticõdijad viimased lõvid umbes 800 aastat tagasi, karusid aga nähti maa põhjaosas veel 20. sajandi alguseski.

Nii teeb Aamos rahvale selgeks, et asjatu on oodata, et Issanda päev tähendab neile rõõmu. Ta sõnum on hoopis, et kui rahvas oma pattudest meelt ei paranda, siis tähendab Issanda päev kord suurt kurbust neile kõigile. See tähendab päris halba üllatust.

Hiljem rääkisid teised prohvetid Issanda päevast lähemalt ja praegu me teame, et sellega viidatakse lõpuaja sündmustele, kui Kristus tagasi tuleb. Seega meiegi ootame veel selle päeva koitmist. Aamose sõnad selle kohta on sõnad ka meile. Meilgi tuleb end selle vastu valmistada. Aga kuidas?

Jeesus rääkis ikka ja jälle valvamise tähtsusest. Näiteks Lk 12:35-36: „Teie niuded olgu võõtatud ja lambid põlegu³⁶ ja teie olge inimeste sarnased, kes ootavad oma isandat pulmapeolt koju, et kui ta tulles koputab, võiksid nad kohe talle ukse avada.” Valvata tähendab lihtsalt, et me oleme vaimulikus mõttes ärkvel, mitte ei uinu enesega rahulolus ega ela oma unenägude maailmas, pidades seda tõeliseks. See tähendab, et me paneme tähele, mis ümberringi ja ka meie enda elus toimub, hinnates seda Jumala tahte mõõdupuu järgi. Samuti tähendab see oma pattude tunnistamist

Issandale ja neist ära pöördumist seda mööda, kuidas neid märkame. See tähendab toetuda usus Jeesusele Kristusele, aga ka täita ülesandeid, mis meile kellelegi on antud. Valvamine ei tähenda seega mingi erilise pühaduse taotlemist, vaid lihtsat elu Jeesuse Kristuse omana, teades, et temale tuleb meil kord oma elust aru anda.

Valvav kristlane ühest küljest ei jäta sellesse ellu kuuluvaid asju hooletusse, aga nende eest hoolitsedes peab üha meeles, mis on kõige tähtsam – suhe Jumalaga. Lamp ja selle põlemiseks vajalik õli kujutavadki Piiblis õiget ja toimivat suhet Jumalaga.

PKK1207 Am 5:21 – 6:1

Ma vihkan teie pühi!

Eelmisel korral kohtusime Aamose raamatus väära enesekindluse probleemiga. Aamos rääkis meile, et inimesel, kes põlastab oma elus Jumala tahet, ei tasu arvata, et ta pärib Jumala õnnistused. Vastupidi – sellisel inimesel tuleb olla valmis Jumala kohtuks, kus pead ei silitata.

Sellised sõnad olid Aamose kuulajatele kindlasti ootamatud ja haavavadki. Nemad ju olid omateada elanud väga vaga elu. Noh, kui mitte just täiesti vaga, siis ikkagi täitsa normaalset elu. Nad olid isegi toonud Issandale kõikvõimalikke ohvreid ja korraldanud pidulikke koosolekuidki. Neid asju Aamos nüüd sügavamalt käsitlebki. Õigemini, neid käsitleb Issand ise, rääkides oma prohveti suu läbi mina-vormis, millisena tema seda kõike näeb.

5:21-23 Ma olen teie pühadest nõrdinud, ma põlgan neid ja ma ei salli teie koosolekute lõhna. ²²Sest kuigi te toote mulle oma põletus- ja roaohvreid, ei ole mul neist hea meel ja ma ei vaatagi teie rasvase tänuohvri peale. ²³Saada ära mu eest oma laulude kära, ma ei taha kuulda su naablite mängu!

Kujutleme nüüd korraks, mis toimub. Inimesed kogunevad harda olemisega vaimulikele koosolekutele, et pidada pühi. Nad toovad oma ohvreid ja ülistavad Jumalat. Pillid mängivad ja koorid laulavad. Nüüd aga teatab Jumal äkki, et see kõik on talle lihtsalt vastik – ta ei taha seda näha ega kuuldagi! Kuidas pidi selline kuulutus kuulajatele mõjuma?

Miks suhtus Jumal kogu iisraellaste vaimulikkude tegevusse nii tõrjuvalt, kaasa arvatud ka „kirikumuusika”, kui seda väljendada tänapäevaselt? Ohvritest nimetatakse siin põletus-, roa- ja tänuohvreid, kusjuures viimased olid rasvased – seega inimliku mõõdupuu järgi head. Tänuohvrid olid selle poolest erilised, et nende söömisest võisid osa võtta kõik iisraellased. Need kolm ohvrite liiki olid pealegi kõik vabatahtlikud – ohverdaja tõi neid ainult tänulikkusest Jumala vastu. Seda teades tundub Jumala suhtumine neisse veelgi kummalisem. Nimelt peab ju arvama, et kui jutt oleks kohustuslikest ohvritest, siis inimesed võisid neid tuua sellepärast, et peab, pooleldi vastu tahtmist. Sellepärast poleks siis ka Issandal neist ohvritest hea meel olnud – ega ju inimesedki röömusta kingituste üle, mida tehakse vastumeelselt. Aga kui inimesed tõid ohvreid täiesti vabatahtlikult, siis ootaks küll ometi, et Jumalal on selle üle hea meel?

Miks siis nii tõrjuv hoiak? – Küllap aimad vastust juba isegi. Juba kuningas Saul sai kord kuulda, kuidas Saamuel talle ütles: „Ons Issandal sama hea meel põletus- ja tapaohvreist kui Issanda hääle kuuldavõtmisest? Vaata, sõnakuulmine on parem kui tapaohver, tähelepanu parem kui jäärade rasv.” (1Sm 15:22) Saul ei olnud täitnud Jumala tahet, vaid teinud selle arvelt kompromissi. Arvatavasti sõnakuulmatuse nõ. „kompensatsiooniks” otsustas ta tuua Issandale suure hulga ohvriloomi. Aga see ei lähe, et inimene ei tee, mis Jumal talle on öelnud, ja asendab selle millegi muuga. Ta ise

võib küll arvata, et teeb nõnda oma eksimuse heaks, aga Issand nimetab sellist asja sõnakuulmatuseks. Ta võrdleb seda järgmises salmis koguni nõiduse ja ebajumalateenistusega, mis on rasked patud. Jumalaga saab viljakalt koostööd teha ainult siis, kui inimene on tema tahtele kuulekas.

See on äärmiselt tähtis vaimulik tõde ka meie jaoks. Kui Jumal ütleb ühte, inimene aga teeb teist, olgugi omast meelest heade kavatsustega, siis ei tule koostööst midagi. Sel juhul võib inimene küll Jumalasse uskuda, aga nad lähevad eri teid. Sellepärast huvitab Jumalat ennekõike inimese kuulekus tema tahtele. Saul oli püüdnud otsekui osta Jumala meelehead, tuues talle suure kingituse, ent ometi alistumata tema tahtele.

Sama pattu tegid ka need, kellele Aamos siin Issanda sõnu edasi andis. Juba siiani on Aamose raamatust välja tulnud hulk valesid ja kuritegelikke asju, millest inimesed ei tahtnudki loobuda. Kui inimene oma elus soosib valesid asju ja samal ajal toob Issandale hinnalisi ohvreid, siis pole neil ohvritel ega ülistuslauludel mingit väärtust. Vastupidi – nad viivad inimese Jumalast kaugemale ja samal ajal veelgi sügavamale vaimulikku pimedusse ja enesepettusse, sest toodud ohvrid võimaldavad rahustada end arvamusega, et sai ju ometi tehtud head ja õiget asja. Inimene loodab, et Jumalat võib teatud väliste vahenditega lepitada. Sel juhul teeb inimene elava Jumala juba võrdseks ebajumalaga.

Aamose sõnumiks on, et Jumala inimene peab aru saama, et ta usk peab olema tõeline. See usk peab väljenduma tema elus kõikehõlmavalt – ka tema kõigis valikutes. Iisraeli rahvas aga soosis oma elus ülekohut. Nad kummardasid ebajumalaid, rõhusid viletsaid, rikastusid vaeste arvel ja täitsid samal ajal ka Moosese Seaduses sätestatud rituaale. Ei ole siis ime, et Jumal ütleb: „Ma olen teie pühadest nõrduinud, ma põlgan neid ja ma ei salli teie koosolekute lõhna.”

Pöörame tähelepanu ka viimastele sõnadele: „Ma ei salli teie koosolekute lõhna.” Kui järele mõelda, siis lõhnadel on meie elus päris tähtis koht, ehkki neid pole võimalik isegi näha ega käega katsuda. Halb lõhn on väga ebameeldiv, heade lõhnade saamiseks aga kulutatakse päris suurt rahagi. Siin tähendab lõhn vaimulikku mõju või õhkkonda, mis koosolekul valitseb. Nagu lõhngi, nii ka see mõju on nähtamatu, aga ometi selgelt tajutav. See on nende asjade „lõhn”, mis valitsevad inimeste südames. Meie võime olla patuga nii harjunud, et ei märka midagi, aga Jumalat võib meie lõhn lausa iiveldama ajada.

Küllap oleme märganud, et igasugustel suhtumistel on oma „lõhn” ehk mõju – halbadel halb, headel aga hea. Neil koosolekutel ei valitsenud Jumala ligiolu ja õnnistuste õhkkond, kuigi väliselt paistis kõik olevat nii, nagu peab. Õhkkond ei saanudki hea olla, sest inimesed olid koos oma pattudega ka jumalateenistustel ega kavatsenudki neist loobuda. Hoopis teine „lõhn” ehk õhkkond on aga seal, kus oma patte tunnistatakse ja kahetsetakse. Ja suurepärane õhkkond valitseb seal, kus inimesed on tõesti Jumalaga kohtunud, oma patud andeks saanud ja ülistavad Jumalat siirast ja puhtast südamest.

Meil ei maksa arvata, et Jumal oleks selleski suhtes kuidagi muutunud. Kui meie ülistuslaulud vaimulikel koosolekutel tõusevad ainult suust ega vasta sellele, kuidas me elame argielus, siis on asjatu oodata, et Jumalal on neist hea meel. Kui me nädala sees kaasinimesi rõhume ja ära kasutame, nädala lõpus aga Issandat kiidame, siis kas pole see suur vastuolu?

Aga mida Issand meile rohuks pakub?

5:24 Aga õigus voolaku nagu vesi ja õiglus nagu kuivamatu jõgi!

Meelt tuleb parandada esmajoones just neis asjades, „kust king pigistab”, nagu öeldakse. Ülekohtu asemele peab astuma õigus ja õiglus. Neid mõisteid kasutatakse VT-s peaaegu samas tähenduses. Need on seotud Jumala ja Iisraeli vahel sõlmitud lepinguga. Seda sõlmides kohustusid iisraellased pidama kinni selle tingimustest ehk tegutsema Jumala tahte järgi. Rahvas oli seega töotanud olla õiglane ka oma kaasinimeste suhtes. Seadus oli antud ennekõike maa vaiksete inimeste kaitseks, kes olid vaesed ja kellel polnud läinud nii hästi kui teistel. Nendegi suhtes tuli olla õiglane, ja see pidi olema eluviisiks, mitte piirduma mõnede üksikjuhtumitega.

Aamos räägib siin õiglusest kui kuivamatust jõest. Iisraelis on kahesuguseid jõgesid. Ühtedes voolab vesi kogu aeg, teistes ainult vihmaperioodil. Kui vihmad lõpevad, siis ka ojad kuivavad. Ojades voolav vesi tähendas elu igal pool, kuhu see voolas, aga kui lõppes vesi, siis varsti lõppes ka elu ja kõik kuivas jälle. Sellistest ojadest oli rõõmu ainult ajutiselt. Jumala rahva elu aga on teistsugune. See peab looma oma ümbruskonnas eeldusi eluks aasta läbi, mitte ainult vahetevahel.

Jumala tahte otsijail tuleb minna selle ammendamatu allika juurde, mis kunagi voolamast ei lakka, et lasta selle voolul ka ennast kaasa viia. Selliseks eluks on Jumala omad kutsutud, ja kui nii elatakse, siis võtab Issand hea meelega vastu ka ohvrid, mis talle tuuakse. Jeesus väljendas seda kõike sõnadega: „Jääge minusse, ja mina jään teisse, Nii nagu oks ei suuda kanda vilja omaette, kui ta ei jää viinapuu külge, nõnda ka teie kui te ei jää minu külge. --- Kes jääb minusse ja mina temasse, see kannab palju vilja, sest minust lahus ei suuda te midagi teha.” (Jh 15:4-5)

5:25-26 Kas te töite minule kõrbes tapa- ja roahvleid nelikümmend aastat, Iisraeli sugu? ²⁶Aga teie peate kandma oma kuningat Sikkutit ja oma tähejumalat Kijunit, kujusid, mis te enestele olete teinud.

Aamos on juba varemgi oma raamatus esitanud kuulajatele kõnekaid küsimusi. Kolmandas peatükis oli neid terve rida, ja kõigile olid vastused endastmõistetavalt eitavad. Sama lugu on siingi – ilmselt on endastmõistetav, et ei toonud Iisraeli rahvas oma 40-aastase kõrberännaku jooksul Issandale tapa- ja roahvleid. Samuti ei olnud neil sel ajal neid ebajumalakujusid – Sikkutit ja Kijunit, mis nad ilmselt hiljem olid endale valmistanud ja mida nad nüüd peavad kandma.

Aga kui loeme Moosese raamatuid, siis seal ju räägitakse vägagi üksikasjalikult ohverdamistest kõrbes. Kuidas siis siin öeldakse, et tapa- ja roahvleid ei toodud? – Kõigepealt on selge, et Moosese raamatutes antakse täpsed eeskirjad, kuidas tuli Issandale ohvleid tuua. Samuti kirjeldatakse seal Aaroni esimesi ohvleid, mis ta ohverdas pärast kogudusetelgi valmimist. Aga üsnagi varsti jõudis rahvas juba töötatud maa lõunapiirile Kaades-Barneasse, kust saadeti välja 12 maakuulajat. Pärast sealseid sündmusi ei räägita kogu 40-aastase kõrberännaku ajal enam midagi Moosese Seaduse kohaste ohvrite toomisest. Kaades-Barnea juures toimunud vastuhakuga algab nimelt Iisraeli rahva karistusaeg kõrbes. Sellega seoses Jumal vandus, et ükski täisealisena Egiptusest välja läinud mees ei pääse töötatud maale – pääsevad ainult need, kes olid sel ajal alaealised. Erandiks olid ainult Kaaleb ja Joosua, kes nägid asju Jumala pilguga ja andsid ka teistele sellekohase tunnistuse – nemad pääsesid sinna. Ja Aamose raamatus ongi jutt just 40-aastasest kõrberännakust. Seega on nähtavasti mõeldud just seda karistusaega, kus ka Moosese raamatutes ohverdamisest midagi ei räägita.

Hiljem selgub Joosua raamatust (Jo 5:5-7), et iisraellased ei olnud kõrberännaku ajal sündinud poeglapsi ka ümber lõiganud, ehkki Moosese Seaduse kohaselt oleks seda tulnud teha kaheksandal päeval. Seega võib olla, et sellel karistuseajal ei pööratud kultusega seotud asjadele nii suurt rõhku, kui muidu.

Moosese Seaduses oli keelatud ka ebajumalate kummardamine. Ja selge on, et kõrberännaku ajal iisraellased Sikkutit ja Kijunit ei kummardanud. Aga mida nende ebajumalate all mõeldi? Ja miks Aamos nimetas Sikkutit pealegi kuningaks?

See väljend kõlab tõesti hämmeldavalt. Peab ka märkima, et seda salmi tõlgitakse üldse erinevalt. Viimases soomekeelses tõlkes ongi siin hoopis retooriline küsimus: „Kas te kandsite siis oma kuningat Sikkutit ja oma tähejumalat Kijunit, kujusid, mis te enestele olete teinud?” On muidugi võimalik, et jutt on ainult Sikkuti-nimisest ebajumalast, kellelt iisraellased olid hakanud ootama samasugust kaitset nagu kuningalt kunagi. Sel juhul nad seadsid Sikkuti Issanda asemele. Seegi tõlgendus on täiesti võimalik ja annab piisava arusaama Aamose mõttest.

Aga on olemas ka tõlgendus, mis lähtub heebreakeelsete sõnade teistsugusest lugemisviisist. Nimelt kasutatakse siinkohal heebrea keeles väljendit sikkut malkekem. Heebrea keel põhineb konsonantidel. Kui nüüd sõna sikkut kolm konsonanti säilitada, aga vokaalimärke muuta, siis saab sõna sukkat, mis tähendab pühamut. Edasi, kuningale viitava sõna malkekem konsonandid on samad nagu need, mida kasutatakse jumal Mooloki nimes. Moolok oli ammonlaste kõige tähtsam kummardusobjekt. Nõnda mõistetuna rääkis Aamos hoopis jumal Moolokist ja tema kuju kandmisest ühest kohast teise. Sellest jumalusest räägivad paljud teisedki VT raamatud.

Kolmas võimalik tõlgendus on, et Aamos rääkis siin tõesti Sikkuti- või siis Sakkuti-nimisest ebajumalast. Sellele viitab teine nimetatud jumalus Kijun. Mesopotaamias nimelt olid Sakkut ja Kaiuanu nimed, mida kasutati Saturnuse kohta. Mesopotaamias ju kummardati jumalatena taevakehasid. See, et Aamos võis nimede esialgset kuju muuta, on VT-le tüüpiline. Mujalgi selle lehekülgedel antakse ebajumalate nimedele teine, sarnane vorm, mis sisaldab pilklikku vaatenurka.

Kui viimatinimetatud vaatenurka pidas silmas ka Aamos, siis on lihtsam mõista ka järgnevat.

5:27 Ja ma viin teid vangi teisele poole Damaskust, ütleb Issand, kelle nimi on Vägede Jumal.

Mesopotaamia oli "teisel pool Damaskust". Kui iisraeli rahvas kord juba tahtis nii innukalt teenida Mesopotaamia jumalusi, siis pidid nad selleks saama võimalusi enam kui küllalt tulevikus, kui terve rahvas viiakse sinna assüürlaste poolt asustatud aladele vangi. Aga vangi viijaks ei ole kumbki nimetatud jumalus, vaid Issand ise, „kelle nimi on Vägede Jumal”. Sõna „Vägede Jumal” ehk Issand Sebaot viitab sõjavägedele. Issand on siis kõikide taevaste ja maapealsete vägede valitseja. Tema käsku peavad kuulama kõik jõud.

Kordame veel kord lühidalt eelnevalt läbi uuritud osa. Aamos heitis iisraellastele ette, et nad toovad Issandale ohvreid ja laulavad ülistust, ehkki nad oma elus tema tahet teha ei taha. Seega nad küll vormiliselt täitsid Moosese Seadust selle kultuslikus osas, aga elades õiglust nõudvate seadusesätetega vastuolus, nad tegelikult sellest ei hoolinud.

Siis tuli raske koht, mis kõneles kõrberännakust ja ebajumalate teenimisest. Aamos eeldab, et neile küsimustele on vastused eitavad. Iisraeli rahvas ei ohverdanud kõrberännaku ajal Issandale, kuid ei kandnud ka enda ees ebajumalate pilte. Tegelikult pidi rahvas kõrbes rännates kandma iga suguharu oma tunnuseid. Milline on siis Aamose sõnum? Kuidas see, et iisraellased ei ohverdanud kõrberännaku ajal Issandale, kuid ei kandnud ka ebajumalate kujusid, seostub Aamose kaasajaga?

Aamose ajal olid iisraellased teinud mõlemat – ohverdanud Issandale vastavalt Moosese Seadusele, aga ka teeninud ebajumalaid. Nii oli vastuolu vältimatu. Parem on mitte ohverdada Issandale ja mitte teenida ka ebajumalaid, kui teha samaaegselt mõlemaid. Järelikult olid Aamose kaasaegsed isegi halvemad kui kõrberännaku aja vastupanijad. Seepärast langesid nad ka kohtu alla. Kõrbes rännanud rahvas jõudis lõpuks ikkagi töötatud maale, Aamose kaasaegsed aga viiakse sealt minema.

Edasi jõuame Aamose raamatu kuuendasse peatükki, mis algab pahaendelise hädakuulutusega.

6:1 Häda muretuile Siionis ja julgeile Samaaria mäel ja rahva tähtsaile meestele, kelle juurde tuleb Iisraeli sugu!

Siion viitab siin ennekõike lõunariigi Juuda pealinnale Jeruusalemmale, Samaaria aga oli põhjariigi pealinn. Mõlema linna elanikke iseloomustab Aamos kui väga muretuid ja vääril viisil enesekindlaid. Mõlemad linnad olid küll rasked vallutada, kuna nad olid kõrgel mäestikus võimsate müüride varjus. Aga Siioni ehk Jeruusalemma nimetamine siinkohal on hämmastav. On ju Aamos suunanud oma tähelepanu seni peaaegu täielikult Iisraeli põhjariigile. Võib-olla on Jeruusalemma nimetamise põhjuseks see, et seal oli kogu religioosse elu keskus – tempel. Ja ikkagi, sellest hoolimata, kuulutas Jumal kohut ka sellele. Need Aamose sõnad pidid kuulajad vaikseks tegema. Kui Jeruusalemmagi ei säästeta, mis siis neist saab?

Eriti samaarlaste enesekindlust pidid kahtlemata toitma ka head majanduslikud olud. Iisraeli põhjariigil oli sel ajal oma ajaloo kõige jõukam periood. Elanikel oli seega igati põhjust arvata, et tulevik on turvaline. Nad lamasklesid luksuses ja jõukuses. Ega meie kaasaegagi kristlikus läänemaailmas saa väga teistsuguseks pidada. Tõsi küll, tegelikult tuleb rääkida juba rohkem kristlusejärgsest kui kristlikust läänemaailmast, aga jõukust on siingi veel omajagu, ehkki ka majanduslikud probleemid koputavad valjusti uksele. Küsimus on, kui kaugel on välise kristliku fassaadi taga juba tegelikult Jumalast taganemine.

Iisrael tundis end turvaliselt ja kindlalt tänu luksusele ja suurepärasele kindlustustele. Eriti suures luksuses elasid ennekõike maa juhtivad isikud. Nende poole pöördubki Aamos, nimetades neid rahva tähtsateks meesteks, kelle juurde tuleb Iisraeli sugu. Tõenäoliselt on siin mõeldud kõrgeaolisi võimukandjaid. Rahvas tuli nende jumalate ja muretute juhtide juurde õigust ja abi otsima. Printse aga huvitas ainult nende oma mugavus ja luksus. Selline suhtumine ellu ja kaasinimestesse oli nakkav. Kuidas suured ees, nii väikesed järel. See vanasõna kehtib üllatavalt paljudes olukordades ja alati on ühtviisi raske suuri oma kombeid muutma panna.

Nii oli see omal ajal Iisraelis, aga samamoodi on see praegu Eestiski. Kui täiskasvanud ei hooli Jumala tahtest, miks siis nooremadki peaksid sellest huvitatud olema? Veel enamgi – kui needki, kes peavad end Jumalasse uskujateks, tema tahte järele ei küsi, miks siis peaksid seda tegema mitte-kristlased? Aga alati, kui Jumala tahtest ei hoolita, on kõigil halb. Kui mitte kohe, siis teatud aja pärast kindlasti. Seda õpetas ka Aamos, aga ilmselt ei reageeritud ta sõnadele suurte rõõmurõkatustega. Pakutud rohi tundus liiga kibe.

Meie jaoks aga on tähtsam küsimus, kuidas reageerime Jumala jutule meie?

PKK1208 Am 6:2-10

Kas elevandiluu toob püsiva õnne?

Aamose raamatu kuues peatükk algab hädakuulutusega muretuile inimestele, kes olid lahkunud Jumala tahte teelt, ise seda paraku märkamata, ja keda ähvardas kohtumõistmine. Tegemist on tõsise hoiatusega, mille Aamos suunab ennekõike riigi ladvikule. Järgmist salmi aga on raske tõlgendada.

6:2 Minge Kalnesse ja vaadake, ja sealt minge suurde Hamatisse; siis minge alla vilistite Gatti: kas olete neist kuningriikidest paremad? Ons nende maa teie maast suurem?

Selle salmi ääres on uurijad valinud peamiselt kahe tõlgendusvõimaluse vahel, mis peegeldub ka eri piiblitõlgetes. Oluline küsimus on nimelt, kes siin räägib. Muidugi me teame, et sõnad ütleb Aamos, aga ei tea, kas need on ta enda sõnad või kasutab ta siin mingit samaarlaste lööklauset oma linna kohta.

Üks võimalus on siis, et sellise üleskutse andis Aamos ise Samaaria rikastele. Sel juhul käsib ta vaadata, missugune linn on Samaariaga võrreldes parem või suurem. Seejuures ei ole päris selge, milline on võrdluse tulemus. Salmi viimast rida on tõlgitud ka vastupidiselt: „kas teie alad on suuremad kui nende omad?” Kui see tõlkevariant on õige, siis ilmselt olid nimetatud linnad Samaariast võimsamad. Sel juhul tahetakse sellega öelda, et samaarlaste upsakus oma rikkuste üle oli lõppeks üsna kolkalik. Vali suund sinna või tänna, ja pole tarvis minna kuigi kaugele, nägemaks, et oli hiilgavamaidki kohti kui Samaaria.

Selle tõlgenduse probleemiks võib olla küsimus, mida õieti tuleb vaatama minna – kas nende suurust või seda, kuidas nende käsi on käinud. Tekstist võib kaudselt järeldada, nagu oleks nende linnade hiilgus juba minevik. Tegelikult aga läks veel veerand sajandit, enne kui Assüüria armee vallutas näiteks Gati.

Kui aga Aamos tsiteerib siin samaarlaste endi sõnu, siis tuleb neid mõista nii, et samaarlased käsivad inimestel minna ja vaadata neid kolme linna, nägemaks, et ükski neist pole Samaariaga võrreldav. Sel juhul näitavad need sõnad samaarlaste ladviku suutmatust näha, kus on rahva tõeline turvalisus. Kõige edukamgi linn ei või püsida, kui seda ei kaitse Jumala õnnistus.

Selles salmis nimetatakse kolme linna – Kalnet, Hamatit ja Gatti. Kalne täpse asukoha suhtes ei olda päris kindlad, aga tavaliselt arvatakse see olevat paiknenud praeguse Süüria Aleppost põhja pool, mitte kuigi kaugel Türgi piirist. Hamat aga oli kunagi hettide poolt ehitatud linn, millel oli selles piirkonnas suur tähtsus aastasadade jooksul. See oli 170 km Kalnest lõunas ja paarsada kilomeetrit Damaskusest põhja pool, suure Orontose jõe ääres. Gat aga oli lõuna pool Vilistimaal, piirkonnas, kus rannikutasandik hakkas üle minema Juuda mäestikuks. Gat oli tähtis vilistite linn, mida Aamos miskipärast ei nimetanud oma raamatu esimeses peatükis, ehkki ta nimetas seal nelja ülejäänud vilistite linna samas piirkonnas.

Sõltumata sellest, kumba eespool toodud tõlgendustest me õigemaks peame, näib igatahes, et vähemalt samaarlased ise pidasid oma linna neist teistest paremaks. Seega olid nad ohtlikus enesepettuses. Järgnevalt tõstabki Aamos esile iisraeli rahva vääri hoiakuid.

6:3 Häda teile, kes te peate kaugeks kurja päeva, aga toote ligidale vägivaldiga aasta

See tähendab, et jutte õnnetustest ja ohtudest ei võetud tõsiselt, sest need arvati olevat kaugel; samal ajal aga ise oma tegevusega kutsuti neid lähemale. Umbes samal põhimõttel käituvad joodikud ja narkomaanid, uskudes, et pole hullu midagi. Iisraelis arvati umbes nii, et ehkki kohtupäev võib kunagi tulla, pole selle pärast praegu tarvis muretseda.

Eespool oli Aamos hämmastunud, et inimesed igatsesid Issanda päeva tulekut. Nad ilmselt arvasid, et Jumala kohtumõistmised tabavad ainult teisi rahvaid. Endid uskusid nad ilmselt olevat Jumala soosikud ja väljaspool seda ohtu. Väga sarnane oli kord ka kuningas Hiskija reaktsioon, kui prohvet Jesaja ütles, et Jumala kohtud tabavad ka Juudat. Hiskija tundis huvi, kas see tuleb tema päevadel, ja kui selgus, et ei, siis isegi tema, suur kuningas, lohutas ennast: „Minu päevil on ju ometi rahu ning julgeolek.”

Vähe sellest, et iisraellased ei võtnud tõsiselt oma rikka riigi hukkamise ohtu – nad aktsepteerisid ka vägivalda endi hulgas. Nad lubasid endale teha kõiksugust ülekohtu, aga neile ei tulnud meelde, et selle eest tuleb ka vastutada. Selles võib näha võimu pimestavat ja laostavat mõju. Võimuga seotud patust ei ole me ka praegusel ajal vabad. Ütlus, et võim rikub ja täielik võim rikub täielikult, on endiselt tõde.

Aamos iseloomustab muretu ladviku elu lähemaltki.

6:4 kes te magate elevandiluust voodites ja aelete oma asemeil, sööte talled karjast ja nuumvasikad laudast,

Millisest patust on jutt selles salmis? Mis selles halba on, kui magatakse elevandiluuga kaunistatud voodites ja veedetakse aega puhketoolis? Või mida selles valet on, kui süüakse talleid ja nuumvasikaid?

Kui küsimus asetada nii, siis tuleb ilmselt tunnistada, et neis asjades iseenesest pole midagi valesti. Kusagil peab ju inimene magama ja midagi peab ta ometi sööma. Miks ei võiks magamisase olla uhke, kui selleks raha on? Miks elevandiluvoodi on sobimatam kui põhukott või miks karjast võetud loomad on halvemad kui näiteks merest püütud kala?

Kui selle üle sügavamalt mõelda, siis taipame, et ilmselt ei viitagi Aamos otseselt magamisele ja söömisele, vaid millelegi, mis on nende taga. Ta räägib pattudest, mis väljenduvad hoiakutes ja suhtumises, aga ka hoolimatusest ja tagasikohkumatult omakasu tagaajamisest. Küsimus pole luksuses ja heaolus iseenesest, vaid selles, kuidas need on saadud. Aamos räägib nagu jäämäe veepealsest, nähtavast osast, mis aga kõneleb sellest, et vee all on nähtamatult hoopis suuremad probleemid, kui välja paistab.

Elevandiluust, aelemisest ja rikkalikust toidulauast rääkides räägib Aamos tegelikult vaeste ja rikaste vahelisest tohutust vahest, mis Iisraelis sel ajal valitses. Kui kõik võiksid soovi korral magada elevandiluuga ehitatud luksusvoodites, siis vaevalt oleks selle kohta midagi öelda. (Tõsi küll, oma luksuse kõrval tuleks mõelda ka elevantidele, aga see on teine teema, mida ma siinkohal edasi ei arenda.) Ent kogu see luksus oli saavutatud, kasutades oma võimupositsiooni vaeste ja kaitsetute inimeste üle ning neid jalge alla tallates. Eespool rääkis Aamos, et kohtunikudki olid ära ostetud. Võimukandjatel polnud seega isegi ohtu, et nad oma tegude eest vastust peavad andma. Nad võisid rahulikult teha, mis nad tahtsid, kartmata, et kellegi hammas neile peale hakkab.

Kui sellel taustal vaadata seda luksuslikku elu, siis hakkame aru saama, kuidas see kõneles nende inimeste pattudest. Neil oli armastust ainult iseenda ja oma kõhu jaoks. Sel ajal sai tavaline inimene endale lihatoitu lubada ainult kord või

paar aastas. Aamos rääkis ka, et vaeste inimeste töövili läks rikaste kukrusse, kelle põlde nad harisid ja kes võisid loomi veristada vastavalt oma suvale, et korraldada oma olenguid.

Elada mugavalt, lähtudes oma lihalikest soovidest, on omane meile kõigile. UT-s räägib ka Paulus inimestest, kes ilmselt küll usuvad Kristusesse, kuid kelle pärast ta on väga kurb. Ta ütleb Fl 3:18-19: „Sest paljud, kellest ma teile sagedasti olen rääkinud ning nüüd nuttes räägin, elavad Kristuse risti vaenlastena.¹⁹ Nende lõpp on hukatus, nende jumal on kõht ja nende au on nende häbis; nad mõtlevad maapealsetest asjadest.” Ilmselt peab ka Aamos silmas samasugust ellusuhtumist.

Nii õpetab Aamos nägema meid pattu laiemalt. See ei seisne ennekõike konkreetsetes tegudes, vaid tegude taustal olevas hoolimatuses kaasinimeste häda suhtes. Patt ei ole mitte ainult väärad asjad, mida me teeme või mis meis on, vaid see väljendub selleski, et me jätame tegemata hea, mida võiksime teha. Tegemiste ja tegematajätmistega taustal aga on ellusuhtumine, millest need tulenevad ja mis neid tingib.

Aamose raamatust neid mõtteid lugedes pole raske näha samu probleeme suuremal või vähemal määral ka meie kaasajal. Aamose sõnum ei ole sugugi vananenud. Ta jätkab oma teravat kuulutust.

6:5-6ab kes te sepihõõnate laule naabli saatel, valmistate endile mänguriistu nagu Taavet, kes te joote karikaist veini ja võiate endid parima õliga,

Jälle võiksime küsida samamoodi nagu eelmise salmi juures: mida musitseerimises ja muusikariistade valmistamises halba on? Ja mida halba on veini joomises kultuuris, kus see ongi igapäevane normaalne jook? Paneme nimelt tähele, et siin ei süüdistata kedagi purjutamises ja mõistuse kaotamises! Või mida halba on parima parfümeeria kasutamises? Ja vastuski on sama, mis eelmiseski salmis – patuks teeb selle asja kontekst, millega see kõik seotud on. Aamos räägib inimestest, kellel on küll aega iseenda eest kõigiti hoolitseda, aga kes ei taha astuda hädas olevate kaasmaalaste kõrvale. Taaveti laulud aitasid inimestel otsida oma elus Jumala tahet, siinsed laulud aga olid nähtavasti pigem selleks, et mitte kuulda ahistatud inimeste hüüdeid, mis oleks võinud heaolutunnet rikkuda. Nii viis see muusika inimesed kaugemale oma ligimestest ja ka Jumalast.

Sadakond aastat tagasi leiti Samaaria väljakaevamistel savitellistele kirjutatud suuri tellimusi aastakäiguveinidele ja mitmekordselt puhastatud oliiviõlile, mida kasutati keha hoolduseks. Seega need mõlemad tooted olid väga hinnalised ja neid kasutati rikkalikult. Võime seega öelda, et enda eest hoolt kanda Samaaria kõrgkiht tõesti oskas.

Niisiis, me võime ka häid asju kasutada valedel eesmärkidel. Õigemini, ka asjad, mis väliselt on justkui head ja süütud, võivad väljendada valet eluviisi ja ellusuhtumist, ja sel juhul muutuvad need ülekohtusteks. Edasi saame teada, milles õieti on asja sisu.

6:6c aga Joosepi hukkumine ei tee teile haiget.

Siin alles öeldakse selgelt välja, milles seisneb patt, mida siin hukka mõistetakse ja mis peitub esile tõstetud, näiliselt süütute asjade taga: rahva hukkumine ei lähe rahva koorekihile korda. Nad mõtlevad ainult oma mugavustele ja heaolule, mitte sellele, milleks nad juhtidena on kutsutud. Sellepärast kuulub ka kogu nende luksuslik elu Jumala kohtu alla.

„Joosepi hukkumise” all mõtleb Aamos ilmselt nii vaimset, vaimulikku kui ka materiaalselt häda, mida rahvas kannatas. Ehk pole siinkohal liigne meenutada ka Jeesuse kirjeldust rikkast mehest ja vaesest laatsarusest. Üks pidutses päevast päeva rõõmsasti, teisel tema väravas püsis vaevu hing sees. Jeesuse sõnul lõpetas rikas mees põrgus suures valus ja piinas. Seal sai ta aru, kui tähtis on kasutada armuaega teisiti, aga tema saatust ei saanud enam muuta. Sellest võib lugeda Lk 16-st.

Praegusel ajal räägitakse sageli nartsissismist. See on väärastunud hoiak, kus inimene keerleb ennast imetledes iseenda ümber. Midagi sellist võib näha ka nende juures, kellest Aamos siin räägib. Nende motoks paistab olevat olnud võtta elust, mis võtta annab. Nad püüdsid oma täitmatuid soove rahuldada iga hinna eest. Kahju ainult, et kui inimene või rahvas valib selle tee, siis varsti ta leiab, et see ei viigi aardeleiu juurde. See on hoopis umbtänav, mille otsas ootab ainult surm ja hukatus. Just sellega ongi nartsissismi puhul tegemist. See termin tuleneb kreeka Metamorfonese-müütidest. Seal keegi Nartsissose-nimeline nooruk vaatas allikast oma peegeldust ja armus sellesse nii, et ei raatsinud sealt enam lahkudagi. Nii muutus ta nartsissiks; võib ka öelda, et inimesena ta suri. Selles müüdis on tõsine hoiatus, mis juhtub, kui inimene fanaatiliselt ja haiglaselt ennast imetleb ning püüab ainult oma vajadusi ja soove rahuldada.

Patt, mida Aamos siin kirjeldab, viib seega lõpuks surma – nagu tegelikult iga patt, paistku ta pealegi õige meeldiv ja kasulik. Kahtlemata leidis ka Samaaria kõrgkiht, et igakülgne enda eest hoolitsemine on hea, kasulik ja vajalik, aga nad olid pimedad asjade suhtes, mis olid palju tähtsamad. Enesekeskuse patt on viinud palju inimesi ja rahvaid surma. Tähtsaim on mõista, et see ei vii kunagi rahuldava tulemuseni. Me võime täita oma südame terve maailmaga, aga ikka ei saa sellest küllalt. Ahnus tahab üha juurde. Kas pole see imelik? Ainult Jumal võib täita tühimiku inimese südames, nii et see on tõeliselt rahuldatud.

6:7 Seepärast viiakse nad nüüd vangi esimeste viidavate seas ja nende aelemispeol on lõpp.

Alati, kui kohtume Piiblis sõnaga „Seepärast”, tasub vaadata, mispärast see seal on. Siinkohal viitab see sõna otseselt eespool kirjeldatud rahva ladviku isekusele. Seega, kuna nad on olnud rahvale pahelise elu eeskujuks, siis tuleb neil teatud aja pärast olla esimesed, kes viiakse asumisele, ahelad kaelas. Aamos tõesti ei kasuta pehmeid väljendeid. Ta annab oma kuulajatele halastamatult teada tõe ja kuulutab tulevast kohut.

6:8 Issand Jumal on iseeneses vandunud, Issand, vägede Jumal, ütleb: Ma ei salli Jaakobi kõrkust, ma vihkan tema paleesid; ma loovutan linna ja kõik, kes selles on.

Kas pole tähelepanuväärne, et samal ajal, kui inimesed ise oma heaoluga väga rahul on, ütleb Jumal, et ta vihkab seda – vihkab nii, et on vandunud, et loovutab selle linna kõige täiega. Täpselt sedasama annab teada Ilmutusraamat kogu maailma hiilguse ja rikkuse kohta – see kaob ühe hetkega. Nagu oleme juba mõistnud, Jumala viha pole suunatud heaolule iseenesest, vaid sellele, mis on selle taga ja kuidas see on saavutatud. Samaaria paleed olid kujunenud hukatusepesadeks, kus vaestelt inimestelt anastatud varanduse arvel priisati. Jumal vihkas seda enesekeskset ja teiste suhtes hoolimatut elu, seetõttu oli ka linna uhkus määratud saama varemtehunnikuks. Kõige selle patu taustal, mida Aamos eespool kirjeldas, nägi Jumal inimese kõrkust – kes hästi elavad, need arvavad endast ka palju ja põlastavad teisi, kes pole nii edukad. Nad on ennasttäis ja arvavad, et tulevad ise toime. Luksuslikes paleedes oma asemel alev rahva juhtkond kuulutas oma elustiiliga, et nad on ise oma elu peremehed. Sellise suhtumise puhul on lõppeks tegemist juba algse langemise patuga – inimese sooviga saada Jumala sarnaseks, ise toime tulevaks. Ja nagu esimesed

inimesed aeti selle patu tõttu paradiisist välja, nii pidid nüüd ka Iisraeli põhjariigi elanikud samal põhjusel saama oma maalt küüditatud.

Iisrael oli muutunud jumalatuks rahvaks ja seda näitas nende elu. Nad olid läinud välja osadusest Jumalaga ja selle tulemusena pidid nad lahkuma ka Jumala antud maalt.

6:9 Ja kui siis ka kümme meest ühte kotta alles jääb, surevad needki.

See salm kõneleb trööstitut keelt hävingust, mis Iisraeli põhjariiki ootas. Mõnede tõlgenduste järgi aga viitab taoline häving epideemiatele, mis sõdadega sageli kaasnevad.

Järgmine salm kõlab meie jaoks jälle üsna arusaamatult.

6:10 Ja kui kellegi sugulane ja laibapõletaja ta võtab, et luid kojast välja viia, ja küsib siis sellelt, kes on koja kaugeimas nurgas: "Kas sinu juures on veel keegi?", siis vastab see: "Ei ole." Aga teine ütleb: "Tasa!" Sest Issanda nime ei tohi nimetada.

Kõigepealt on kummaline viide laibapõletamisele, sest Iisraelis surnuid ei põletatud. Ainult äärmiselt suuri kurjategijaid võidi mõnikord põletada, ja sellist saatust peeti äärmiselt kurvaks. On aga arvatud, et kui siin tõesti on tegemist näiteks katkuga, siis nakkuse leviku takistamiseks võidi kasutada ka nii haruldast praktikat. Kummaline näib ka see, et keelatakse nimetada Issanda nime.

Seda salmi on seletatud paljudel viisidel ja lõplikku üksmeelt ei paista uurijate hulgas leiduvat. Tsiteerin järgnevalt Charles L. Feinbergi tõlgendust tema Joeli, Aamose ja Obadja raamatu kommentaarist, sest ta mõttekäigud tunduvad üsna põhjendatud ja seetõttu ka võimalikud:

„Katku ulatusest räägitakse salmis 10. Kui lähim sugulane, kelle kohus oli mätta surnukeha, tuli seda majast välja viima põletamiseks, siis ta leidis seal varasema kümne mehe asemel ainult ühe. Ja see viimane inimene oli peitnud end maja kõige kaugemasse nurka, oodates hirmuga, millal tedagi minema kantakse.

Muistses Iisraelis oli surnukeha aktsepteeritud käsitlemisviisiks matus 1Ms 3:19 järgi. Uue Testamendi õpetus toetab sedasama praktikat. Siis peeti põletusmatuseid vääraks ega aktsepteeritud neid (vt Am 2:1). Ometi, kui Jumala kohus tabab tema rahvast, siis on surnuid nii palju, et matmise asemel nad põletatakse. See koht ja 1Sm 31:12 on erandjuhtumid. Siin kasutatakse põletusmatuseid nakatumise ohu vältimiseks. 1Sm raamatus kasutati seda, takistamaks vilistite võimalust teotada Sauli ja ta poegade kehasid edasi.

Kui küsitakse, kas majas on veel kedagi elus, siis viimane ellujäänu vastab, et enam pole kedagi. Tal kästakse kohe vait olla, kartes, et ta nimetab Issanda nime, rääkides surnutest või tänades teda oma ellujäämise eest. Karistus tekitab neis nii suurt hirmu ja lootusetust, et nad ei taha isegi nimetada Issanda nime (mis peaks olema nende ainus pelgupaik sellisel ajal) hirmust, et neid tabab veel suurem viha.”

Lõpetan seekord selle Feinbergi tõlgendusega, mis võib olla ka õige ja kujutada tabavalt seda õudset saatust, mis Iisraeli rahvast ootas. Jumala hülgamine tõi kaasa hirmu ja vapustuse, mis käis üle mõistuse. Kõike seda oleks aga rahvas võinud vältida, kui ta oleks võtnud vastu Aamose kuulutatud sõnumi ja pöördunud Issanda poole. Meie aga inimestena arvame ikka ja jälle, et teame asju paremini kui meie Looja. Selleski ilmneb meie eneseülenduse patt.

PKK1209 Am 6:11–7:9

Kas künnad härgadega merd?

Eelmisel korral uurisime salme, kus kirjeldati rahva koorekihi muretut elu, millele tuleb karm lõpp. Aamos kuulutas otsekoheselt, et rahvas saab ladvikuga eesotsas küüditatud. Ka järgmised salmid kõnelevad kohtuaegadest, mis rahvast ootavad.

6:11 Sest vaata, Issand käsib ja suur koda lüüakse tükkideks ning väike koda kildudeks.

Et ainult rusud jäävad järele ühtviisi nii suurtest kui ka väikestest majadest, see näitab kõnekalt, et kui Issand oma kohtuotsused täitmisele pöörab, siis ei säästeta enam kedagi. Kogu rahval tuleb sellega kohtuda. See tähendab, nii suured kui väikesed, kõrgealised ja lihtrahvas lähevad Assüüriasse asumisele. Tõsi küll, Aamos ei nimeta Assüüriat kordagi nimepidi. Selle järelduse tegemise jätab ta kuulajate hooleks.

6:12 Kas hobused saavad joosta kaljul või küntakse seda härgadega, et te pöörate õiguse mürgiks ja õigluse vilja koirohuks,

Aamos oli piltliku kõne kasutamises meister. Meie, kes pole selliste keelekujunditega harjunud, satume neid kuulates kergesti segadusse. Mida ta öelda tahab küsimusega, kas hobused saavad joosta kaljul? Arvatavasti vähesed meist on ise kunagi ratsutanud mägises piirkonnas, kus on palju kaljulõhesid ja lahtiseid kive. Aga sellest hoolimata oskame arvata, et sellisel maastikul võib hobune kergesti libastuda, kukkuda ja raskelt viga saada. See on ohtlik ka ratsanikule. Mäestikuteed on kohased eeslitele, mitte hobustele. Eks ka hobune võib seal küll ettevaatlikult kõndida, aga mitte traavida või galopeerida.

Midagi võimatut ja teostamatut väljendab ka teine värsirida: „või küntakse seda härgadega?” Tõepoolest, kaljust pinda pole võimalik künda ei härgadega ega kuidagi teisiti. Muide, viimases soomekeelses piiblitõlkes on see rida tõlgitud teisiti: „Ega ometi härgadega merd künta?” Järelikult ei ole algtekstis päris üheselt selge, mille kündmisest on jutt. Aga ükskõik, kas rääkida härgadega kalju või mere kündmisest, ühtviisi võimatud on mõlemad.

Seega esitas Aamos jälle kaks retoorilist küsimust, millele ilmselgelt saab vastata ainult eitavalt. Miks ta seda tegi? – Ikka selleks, et teha oma kuulajatele selgeks midagi, mis peaks iseenesestki täiesti selge olema. Võiks ka öelda, et see on kuulajatele püüdis, millest pole võimalik kõrvale põigelda. Nad peaksid rumalaks meest, kes läheb härgade ja adruga kaljut või koguni merd kündma, aga millised on nad ise? Aamos lööb lõksu kinni, öeldes juba otse: „te pöörate õiguse mürgiks ja õigluse vilja koirohuks”. Iisrael oli tegutsenud veel hullemini kui ratsanik või künnimees kivimurrus – ta oli teadlikult ja tahtlikult korrumpeerinud oma õigusemõistmissüsteemi. See oli tõesti rumalam tegu kui eelnevad näited. Nii oli rahvas saaginud oksa, mille varal ta ise elas.

6:13 teie, kes rõõmustate Lo-Debari pärast, kes ütlete: "Eks me ole oma jõuga võtnud enestele Karnaimi?"

Lo-Debar oli koht, kuhu Sauli poja Joonatani poeg Mefiboset oli viidud varjule, kui Taavet oli saanud võimule ja poisi hooldajad kartsid, et Taavet laseb ta tappa. Lo-Debar oli kõrvaline koht ida pool Jordanit. Selle tähtsusetust rõhutab seegi, et tõlkes tähendab see kohanimi „ei midagi”. Lo-Debari inimesed olid siis pärit „ei millestki”. Karnaim oli Lo-Debarist veelgi kõrvalisemas kohas, mõnevõrra lähemal Damaskusele. Seega olid need strateegiliselt tähtsusetud

kohad ja nende vallutamiseks polnud tarvis erilisi sõjaväelisi oskusi. Aamos niisiis pilkab oma kuulajaid nende alusetu hooplemise üle. Ta ütleb, et rahvas röömustab mitte millegi üle.

6:14 Jah, vaata, ma lasen tõusta teie vastu, Iisraeli sugu, ühe rahva, ütleb Issand, vägede Jumal, ja nad suruvad teid Hamati teelahkmest Lagendikujõeni.

Iisrael pidi sattuma tõelisse katsumusse ja saama näha, mida see tähendab, kui lähevad liikvele suured armeed, kes sõdida oskavad. Hamati teelahe oli Süürias ja aeg-ajalt oli Iisraeli võim ulatunud sinnamaani. Aamos ütleb seega, et tõuseb rahvas, kes ahistab Iisraeli kõige põhjapoolsemast sopist kuni lõunapoolse piirini välja. Aamose ajal oli Iisraeli tõesti nii suur. Sellest räägitakse ka 2Kn 14:25: „Tema [Jerobeam II] võttis tagasi Iisraeli maa-ala alates Hamati teelahkmest kuni Lagendiku mereni Issanda, Iisraeli Jumala sõna kohaselt, mis ta oli rääkinud oma sulase, prohvet Joona, Amittai poja läbi, kes oli pärit Gat-Heeferist.”

Kui vaadata Piibli taga olevat kaartide lisa, siis sealt ei leia sellist asja nagu Lagendikujõgi. Araba nimega aga kutsuti algtekstis ka Surnumerd. Nii näiteks, kui 5Ms 3:17 öeldakse: „ja lausikmaa ja Jordani ja piirkonna Kinneretist kuni lausikmaa mereni, Soolamereni allpool Pisgaa järsakut päikesetõusu pool.”, siis algtekstis räägitakse õigupoolest Araba merest. Seega Araba oja, nagu see algkeeles on, tähendas tõenäoliselt Surnumere lähedal voolavat jõge. Ilmselt on tegu sama jõega, mis Piibli kaartide lisas kannab nime Sered ja mis suubub Surnumerre. Sama sõna kasutatakse algtekstis ka Js 15:7: „Seepärast nad viivad oma kogutud vara ja nende poolt tallelepanu üle Rimmelgajõe.” Niisiis, seal on see algkeelne sõna tõlgitud eestikeelses Piiblis „Rimmelgajõeks”.

Ühe sõnaga, Aamos maaldis oma kuulajate silme ette vaenuliku armee tegevuse, mis ulatub kõikjale sinna, kuhu ulatus ka Jerobeam II riik.

---

7. peatükk avab Aamose raamatu kolmanda ja viimase tähtsa osa. Kolmes viimases peatükis räägib Aamos tulevikust. Kui sa ehk tahaksidki pidada Aamost rumalaks kolkakülalt kohale tulnud maamehest jutlustajaks, siis pea meeles, et Jumal kasutas teda täiesti erilisel viisil. Issand laskis tal näha ka mõningaid väga imelisi nägemusi, mida ta järgnevalt jagab meiegagi. Ta räägib kokku viiest nägemusest. Aga meile ei öelda, millisel oma tegevuse perioodil ta neid nägemusi nägi.

7:1 Issand Jumal andis mulle niisuguse nägemuse: vaata, ta oli valmistamas rohutirtse, kui ädal oli hakanud kasvama; ja vaata, see oli ädal pärast niitmist kuningale.

Kõigepealt kuulsime siin, et nägemus ei tõusnud esile Aamose enda elavast fantaasiast või soovunelmatest, vaid selle andis talle Issand Jumal. Seda tõstab Aamos oma sõnastuses selgelt esile. Prohvet ei kuuluta oma mõtteid, vaid annab edasi seda, mida Issand talle näitab.

Aamos nägi, et Issand oli valmistamas rohutirtse. On hea teada, et algtekstis ei kasutata siinkohal valmistamise kohta tegusõna baraa, nagu Piibli alguses, kus Jumal loob mittemillestki uut pelgalt oma sõnaga. Siinkohal on algtekstis sõna jatsar, mis tähendab õieti vormimist, ja vormida võib alles siis, kui on midagi, millest vormida.

Meie tänapäevasele mõtteviisile võib muidugi näida naljakas, et Issand on midagi käsitsi vormimas nagu laps, kes näiteks saviga mängib. Kui see pilt häiriv tundub, siis tasub silmas pidada, et Issand kasutab vahel ka väga maiseid pilte, mis on inimestele hästi arusaadavad, et väljendada nende abil hoopis suuremaid tõdesid. Samasuguse pildi näitena

võib meenutada Jaakobi unenägu 1Ms 28-s, kus ta nägi redelit, mis ulatus maa pealt taevasse ning kus inglid käisid üles ja alla. Loomulikult ei tule sellise pildi põhjal arvata, et inglid kasutavadki maa ja taeva vahel ühenduse pidamiseks redelit. Sõnumiks oli hoopis, et Issand on seal, nagu järgnevast ka otseselt selgus. Nii ka siin ei tule arvata, et Jumal peabki rohutirtse sõna otseses mõttes mingist materjalist voolima. Sõnumiks on hoopis, et tulemas on rohutirtsude nuhtlus, ja mitte juhuslikult, vaid seda kavatseb tuua Issand.

Aamos nägi nägemuses Issandat rohutirtse tegemas just siis, „kui ädal oli hakanud kasvama; ja vaata, see oli ädal pärast niitmist kuningale.” Mida mõeldi kuningale niitmise all?

On võimalik, et siin on jutt maksust, mida kuningas nõudis. Kuningal oli õigus korjata maa lõikusest endale kuuluv osa esimesena. Alles pärast seda võisid saaki koristama minna põldude tegelikud harijad. Kui see tõlgendus on õige, siis kuningas oli just jõudnud põldudelt oma osa võtta, kui ilmusid rohutirtsud. Seega tulid need kõige halvemal võimalikul ajal. Põllumehed polnud jõudnud oma vajadusteks veel midagi koguda. Nad oleks jäänud ilma toiduta. Üldjuhul jõudsid põllud pärast maksuks võetud vilja lõikamist anda veel teisegi saagi. Esimene saak läks kuningale maksuks, aga teise said maa viljelejad endale. Nüüd aga ähvardasid rohutirtsud hävitada ka teise lõikuse just siis, kui see hakkas uuesti kasvama.

Uurijad on hinnanud, kui palju inimesed sel ajal tavaliselt maksudena maksid, ja jõudnud järeldusele, et umbes kolmandiku saagist. Siin on selle kohta näide. Seekord aga nägi Aamos, et kuninga lõikuse järel tuli rändrohutirtsude parv, kes sõi kõik ülejäänud, nii et põlluharijatele ei jäänud midagi. Ja see sundis Aamose eestpalvet tegema.

7:2 Ja kui rohutirtsud olid maa rohu ära söönud, siis ütlesin mina: "Issand Jumal, anna ometi andeks! Kuidas küll Jaakob püsib, kui ta jääb nii väikeseks?"

Selline Aamose ja Issanda kahekõne kordub neis nägemustes. Ainult viies ja viimane nägemus on selles osas erandiks – seal enam kahekõnet ei toimu. Aga ülejäänud nägemustes toob Aamos esile oma kaastunde ja palve. Ta ütleb Issandale, et Iisrael jääb ju väga väikeseks või õigemini viletsaks, kui nii lähebki. Ta näeb, et rahvas ei kannata sellist häda välja. Sellepärast ta palub, et Jumal annaks iisraellastele andeks ja aitaks neid. Näeme, et ehkki Aamose sõnad olid karmid ja lõikavad, oli ta südames rahva saatuse pärast kurb ja tundis talle kaasa. Ta ei oleks kuidagi tahtnud, et rahvas kuulutatud karmi saatuse osaliseks saab. Niiviisi ehtne prohvet palvetab oma rahva eest ja kannatab koos rahvaga.

7:3 Issand kahetses seda. "See ei sünni!" ütles Issand.

Issand kuulis palvet, ja nagu näeme, otsekohe. Ta ei lasknud Aamosel end pikalt manguda, nagu teevad vahel ebajärjekindlad vanemad, andes lõpuks ikka lapse tujudele järele. Ka ei öelnud Issand, et Aamos ei tohi tema plaanidele vahele segada. Aga see ei tähendanud, et rahval ei tulekski oma tegude eest vastust anda. Nii näitab Issand prohvetile uut nägemust ehk võimalikku tulevikusündmust. Tegemist on justkui nõupidamisega, kus Issand näitab, mida võiks ette võtta, tahtes kuulda oma prohveti reaktsiooni sellele. Võime meelde tuletada, et samamoodi kauples kord Aabraham Issandaga Soodoma ja Gomorra pärast. Ka seal ei pannud Issand pahaks, et inimene julgeb temaga vaielda ja kaubelda.

Kahtlemata on sellised pildid väga inimlikud, aga Piibel ütlebki, et Jumal lõi inimese oma näo järgi ja soovib teda oma sõbraks. Ta sõbrustabki nendega, kes Teda usuvad ja teenivad. Siin on selliseks sõbraks Aamos. Ja kui juba inimesel on ühest küljest kaastunne, teisest küljest aga ka õigluse tunne ja arusaam, et tegudel on ikka ka tagajärjed, kuidas siis Jumal võiks olla teistsugune?

7:4 Issand Jumal andis mulle niisuguse nägemuse: vaata, Issand Jumal kutsus karistuseks tule ja see hävitas suure sügavuse veed ning hakkas hävitama põllumaad.

Eelmises nägemuses sai selgeks, et rohutirtsud olid Jumala töö tulemus. Samasugust sõnumit võib näha ka teises nägemuses – Issand kutsub tule oma kohtuotsust täide viima. Tule kuumus on nii suur, et selle mõjul pidid kuivama „suure sügavuse veed” ehk ilmselt põhjavesi, ja seejärel ka põllumaad. Tavaliselt saadi kuival aastaajalgi headest kaevudest siiski vett. Nüüd aga pidi seegi kaduma.

Piibli uurijad on püüdnud selgusele jõuda, mida siin tule all mõeldud on. Kas ehk laiaulatuslikke metsatulekahjusid? Sageli on siiski asja mõistetud nii, et tuli tähendab suurt kuivust. Tavaliselt kaasnevadki sellega ka metsatulekahjud. Kui on väga kuiv, siis piisab nende puhkemiseks väga vähesest. Aga olgu tule põhjuseks siis kuivus või midagi muud, Aamos ütleb selgelt, et tema nägemuses oli selle esile kutsujaks Issand.

7:5-6 Siis ütlesin mina: "Issand Jumal, lõpeta ometi! Kuidas küll Jaakob püsib, kui ta jääb nii väikeseks?"⁶ Issand kahetses seda. "Seegi ei sünni!" ütles Issand Jumal.

Jälle palub Aamos, et Jumal säästaks oma rahvast selles nägemuses ilmutatud õnnetusest, ja Jumal nõustub. Nii on Jumal juba kaks korda näidanud, et ta ei sooviks oma rahvale õnnetust. Ta on hea Jumal – hea südamega, halastaja ja armastav Jumal. Ta armastab sind ja mind, ja selle armastuse vastu patustamine on kohutav, õudne ja vapustav. Ja ometi me ikka ja jälle suhtume tema armastuse pakkumisse ükskõikselt ja isegi tõrjuvalt.

Ja siiski ei ole Jumala armastus mingi ükskõikne käegalöömine, mis vaataks ülekohtule läbi sõrmede ja jätaks selle karistamata. Tõelise armastuse juurde kuulub ka distsiplineerimine ja vajaduse korral karistaminegi. Jumala armastus ei tähenda kunagi kompromissi tõe ja õiguse arvelt, sest muidu ajaks Ta ise oma lapsed ülekatte, nagu on teinud mõned pehme iseloomuga vanemad.

7:7-8 Ta andis mulle niisuguse nägemuse: vaata, Issand seisis looditud müüri ja tal oli käes tinalood.⁸ Ja Issand küsis minult: "Mida sa näed, Aamos?" Ja ma vastasin: "Loodi." Siis ütles Issand: "Vaata, ma panen loodi oma Iisraeli rahva keskele. Ma ei lähe enam temast mööda,

Lood näitab ehitusmehele, kas töö on otse või viltu. Viltused ja kõverad tööd ei lähe ehitusel läbi. Siin sümboliseerib lood Jumala õigust ja õiglust. Nöörloodist räägitakse Piiblis mujalgi. Näiteks Js 28:17 on öeldud: „Mina panen õiguse mõõdunööriks ja õigluse loodiks.” Mõõdunöör näitab horisontaalset, lood aga vertikaalset sirgust. Jumal on andnud oma seadused, et me elaksime õiguse järgi nii isekeskis kui ka suhtes Temaga. Jesaja sõnad tuletavad meelde ka seda, et Jumala kohtud on alati õiged ja õiglased.

Tasub meeles pidada, et kui Piiblis räägitakse mõõtmisest või kaalumisest, siis tavaliselt on küsimus selles, et Jumal valmistub kohut mõistma kas oma rahva üle või ka üksiku inimese üle. Võib-olla üks tuntumaid kohti on see, kui Jumal ütles Taanieli raamatus kuningas Belsassarile: „Tekeel [see tähendab] – sind on vaekaussidega vaetud ja leitud kerge olevat.” (Tn 5:27) Kui Jumal hakkab mõõtma kas pikkust või kaalu, siis võid olla kindel, et inimesed pole täitnud ta nõudmisi ja tal on mõttes kohut mõista.

Muudatus nägemuses näib olevat ka prohvetit rahustanud. Ta ei palu enam rahva eest, sest ta saab aru, et Jumala kohus tuleb õiglane.

7:9 vaid Iisaki ohvrikünkad hävitatakse ja Iisraeli pühamed rüüstatakse, ja ma tõusen mõõgaga Jerobeami soo vastu."

Tinalood oli näidanud vastuvaidlematult, et Iisrael ei saa kohtumõistmist vältida. Jerobeam valitses Iisraeli sel ajal, kui Aamos pidas Peetelis oma kõnet. Ja Aamos ei kõhelnud kuulutada kohut ka riigi juhile.

Jerobeami nime oli kandnud ka Iisraeli põhjariigi esimene kuningas. Tema viis sisse ka kuldvasikate kummardamise Daanis ja Peetelis, et rahvas ei läheks enam Jeruusalemma ohverdama. Ka Jerobeam II, kes valitses Aamose ajal, ei olnud selles suhtes oma nimekaimust parem. 2Kn 14:24 öeldakse ta kohta: „Tema tegi kurja Issanda silmis; ta ei loobunud ühestki Nebati poja Jerobeami patust, millega too oli saatnud Iisraeli pattu tegema.” Niisiis, ta ei teinud Jerobeam I poolt alustatud väärtpraktikatele lõppu, nagu polnud seda teinud ka ükski teine Iisraeli kuningas. Kõik nad näitasid oma tegevusega üles räiget hoolimatust Jumala tahte suhtes. Aga eks ole: kui millegagi ollakse läbi aegade harjunud, siis näib seda muuta üsna võimatu ja mõeldamatu. Pealegi – rahvas ju teenis omateada ikka Jumalat, mis sest, et kuldvasikaid kummardades.

Kohtumõistmine ootas siis ka selle Jerobeami, Joase poja sugu ja koos temaga tervet riiki. Jerobeam II ise küll pääses kukutamisest, aga ta poeg Sakarja leidis võimuhaaramise käigus verise lõpu juba enne, kui riik läks Assüüria võimu alla. Võimuhaaramine tähendas ka seda, et Jerobeami soost ei saanud enam keegi Iisraeli valitsema.

Veel tasub üheksandast salmist tähele panna, et see on teatud mõttes haruldane. Nimelt on see ja samuti sama peatüki 16. salm ainsad kohad terves Piiblis, kus Iisaki nime kasutatakse terve Iisraeli rahva kohta, mitte ainult inimese kohta, kes seda nime oli kandnud. Tavaliselt viidatakse Iisraeli rahvale kas Jaakobi või ka nimelt Iisraeli nimega. Kui jutt on üksnes Iisraeli põhjariigist, siis seda kutsutakse vahel selle suurima suguharu järgi ka Joosepiks või siis Efraimiks. Aga Iisakiks kutsutakse seda rahvast ainult selles Aamose raamatu peatükis.

Seetõttu võib küsida, miks tehakse just siin selline erand, ehkki see on küll täiesti Piibli keelekasutusele vastav, sest muidugi põlvnes Iisraeli rahvas ka Iisakist.

Võib-olla viitas Aamos nende sõnadega Iisaki sünnimaale ja kodukandile. Iisak sündis ja kasvas Negevi kõrbe põhjaservas paiknevas Beersebas. Eespool, Am 5:5-s soovitas Aamos mitte minna Beersebasse, nagu ka Peetelisse või Gilgalisse, sest neid kohti ei oota ees midagi head. Tagapool, Am 8:14 ütleb ta veel: „need, kes vandusid Samaaria süüteo juures ja ütlesid: "Nii tõesti kui su jumal elab, Daan!" ja: "Nii tõesti kui su lemmik elab, Beer-Seba!" - nad langevad ega tõuse enam.” Seega oli Beerseba kujunenud üheks kohaks, kuhu Iisraellased rändasid teenima ebajumalaid. Sel kombel nad ka halvustasid oma esi-isa Iisakit, kes oli seal sündinud töötatud lapsena suure ime läbi, mis Jumal oli teinud Aabrahamile ja Saarale.

Loetud 8. peatüki salmis nimetas Aamos ka Daani, kus kummardati teist kuldvasikat. Nii oli taganenud rahvast ootamas kohus. Aamoski nähtavasti aktsepteeris seda, sest enam ta ei palu, et Jumal selles asjas meelt muudaks.

Järgmisel korral tutvume vahejuhtumiga, millest räägitakse enne, kui Aamos jätkab oma nägemuste kirjeldamist.

PKK1210 Am 7:10 – 8:3

Nägija, mine oma teed!

Eelmisel korral hakkasime uurima Aamose raamatust nägemusi, mida Jumal oma prohvetile näitas. Neid näidates tegi Jumal ühtlasi selgeks, miks kohtumõistmisest pole pääsu. Rahvas oli oma ülekohtuga juba liiga kaugele läinud. Ta oli lasknud oma õigussüsteemilgi korrumpeeruda. Pealegi teenis rahvas Issanda asemel ebajumalaid ja teotas sellega isegi oma kaugeid esiisaid.

Enne, kui tutvume neljanda nägemusega, räägitakse meile vahejuhtumist Aamose ja Peeteli preestri Amasja vahel.

7:10-11 Amasja, Peeteli preester, läkitas siis Iisraeli kuningale Jerobeami ütlema: "Aamos peab salanõu sinu vastu Iisraeli soo keskel. Maa ei suuda taluda kõiki tema sõnu. ¹¹Sest Aamos on öelnud nõnda: Jerobeami sureb mõõga läbi ja Iisrael viiakse vangi, ära omaenese maalt."

Eelmisel korral kuulsime 9. salmist, kuidas Aamos ütles, et Issand tõuseb mõõgaga Jerobeami soo vastu – seega mitte kuninga enda, vaid tema järeltulijate vastu. Siis juba ütlesingi, et Jerobeami poeg Sakarja tõesti tapeti võimuhaaramise käigus. Aamose ennustus seega täituski. Aga see, mida Amasja Aamose kohta väitis, ei vastanud tõele. Aamos polnud mitte mingil viisil õhutanud kuninga vastu mässama ega pidanud tema vastu salanõu. Ta andis ainult teada, mis kuninga järeltulijatega juhtub.

Amasja reaktsioon võib meid imestama panna, aga see on ka näiteks, kui vastumeelselt me inimestena kuulame Jumala sõna. Aamos oli täitnud Jumala tahet, andes Iisraeli rahvale teada, mis juhtub, kui nad oma ülekohtust ei loobu. Ja mis inimesed seda kuuldes tegid? Kas nad kahetsesid oma patte ja pöördusid nendest? – Hoopiski mitte. Selle asemel hakkasid nad otsima vigu inimesest, kes neile Jumala sõnumeid edasi andis. See on, justkui hakkaks kirja saaja postiljoni taga kiusama selle eest, et too tõi talle kirja ebameeldivate uudistega.

Ometi, see Amasja teguviis võib olla ka meile liigagi tuttav. Selle asemel, et võtta tõsiselt kohtuotsuseid, mis Jumala sõna meie elu ja käitumise kohta langetab, me püüame pääseda olukorrast sellega, et hakkame norima sõnakuulutaja kallal. Miks on meil nii raske olla oma eksimuste suhtes aus? Miks on nii raske lihtsalt tunnistada oma pattu ja süüd ning minna nendega Issanda ette ning paluda armu? Miks on meil nii raske tunnistada, et oleme teinud tõesti ülekohtu ja toiminud valesti? Vastust pole muidugi raske leida – oma uhkus takistab. Palju mugavam on otsida vigu ja puudusi teiste juurest, kui alanduda tunnistama enda omi. Teiste vigade kallal norides saab nimelt jätta mulje, et ma olen aus inimene ja sooviksin paremat maailma. Kas pole õilis?!

Aamose raamat räägib preester Amasjast, kuid ei esitle teda üldse. See tähendab, et raamatu esialgsed lugejad teadsid ilma selletagi väga hästi, kellest on jutt. Preestrina oli Amasja loomulikult kõigile tuntud isik. Ilmselt oli ta Peeteli pühamu eest hoolitseja, seega kuldvasika ümber tekkinud kultuse harrastamise juhtfiguur. Seda sellest hoolimata, et ta nimi tähendab tõlkes „Jahve on võimas“.

Amasja oli siis kuldvasika preester. Võib-olla oskad sa kujutledagi, milline ta oli isikuna. Ta oli palgaline kuulutaja – ta jutlustas seda, mida kuningas temalt ootas. Olen kindel, et ta oskas ka õlale patsutada. Seevastu tõde ta ilmselt ei talunud. Seepärast saatis ta kuningale sõna ja süüdistas Aamost valel alusel. Ta pidi võtma appi vale, sest tõele au andes ei oleks ta saanud prohvetit milleski süüdistada. Seda võtet on kasutatud läbi aegade, teiste hulgas ka Jeesuse vastu.

7:12-13 Ja Amasja ütles Aamosele: "Sina, nägija, mine, põgene Juudamaale, söö seal leiba ja ennusta seal! ¹³Aga Peetelis ei tohi sa enam ennustada, sest see on kuninga pühamu ja kuningriigi tempel."

Piibel ei räägi midagi kuningas Jerobeami vastusest või reaktsioonist. On muidugi võimalik, et Amasja annab siin edasi kuninga käsu, aga ta võis tegutseda ka oma volituste alusel. Igatahes tegi ta kõik, et panna Aamos vaikima. Tema kuulutus oli liiga ohtlik. Aamos toetus ka sellele, et Peetel „on kuninga pühamu ja kuningriigi tempel” – juba sel põhjusel ei tohi ta seal rääkida midagi kuninga või riigi seisukohalt ebasoodsat.

Sama põhimõtte on maailmas kehtinud läbi aegade – riigusk peab riiki toetama, seda kritiseeriv tegevus on loomulikult keelatud. Aga sellisel puhul pole tegemist enam usuga Jumalasse, vaid religiooniga, mis on poliitika teenistuses. Selline religioon ei edenda jumalakartust ega teeni inimeste tõelisi huve, vaid poliitikat ja maiseid huve. Muidugi on vastavad ka selle viljad – hilisemast ajast näiteks ristisõjad.

Sõnades „Sina, nägija, mine, põgene Juudamaale!” pole raske näha ka halvaks panu ja pilgetki. Teisalt aga võib Aamose „nägijaks” nimetamist mõista ka tema tunnustamisena. Omal ajal kutsuti ka Saamueli nägijaks, nii et see mõiste iseenesest ei tarvitse olla pilkav. Aga halvaks panev on Amasja jutt seetõttu, et ta arvab end võivat käsutada Jumala saadetud prohvetit oma teed kaduma nagu koera, kes võõras õues hulgub. Ta arvab end olevat positsioonil, kus võib käsutada isegi Jumala ilmutuse edasiandajat.

Tegelikult Amasja ise ei mõistnud õieti oma kohta – ega ka mitte Aamose oma. Võiks näiteks küsida, kus on raamatud, mis räägivad Amasja sõnumist. Mida oli temal Jumala teenistuses oleva inimesena oma rahvale öelda? Meil on olemas Aamose raamat, mis on säilinud üle kahe ja poole aastatuhande, kuid mitte Amasja raamatut. Nii et Amasja arvas ilmaaegu, et Aamose sõnum ei äratanud tõelist huvi.

Ehkki Aamos oli tulnud kõrvalisest kolkast ega olnud tolaeagsetes õppeasutustes koolitust saanud, ei maksnud teda alahinnata. Seda sellepärast, et tal oli edasi anda Jumala enda sõnum, ja Jumala sõnum ületab alati kõige targemategi inimeste sõnumid. Et selle edasiandja on suhteliselt tähtsusetu isik, see ei oma tähtsust. Loodan, et sa mõistad: ta oli just õige inimene kantslisse, kui sel ajal sellised asjad olemas olid.

Ehk aitab seda illustreerida üks isiklik kogemus. Pidasin kord jõuluõhtu jumalateenistust, mida ka televisioonis üle kanti. Seal tuli lugeda ette ka Vabariigi Presidendi läkitus. President ise ei olnud kohal, vaid oli läinud kodukirikusse. Kui seda läkitust lugesin, teadis iga kuulaja, et tegemist on Vabariigi Presidendi, mitte minu sõnadega, ehkki kõlas minu hääl. Minu isik oli sel puhul üsna kõrvaline. Samamoodi peaksid inimesed mõistma, et kui nad loevad või kuulevad Piiblist Jumala sõna, siis pole mõtet pöörata liigset tähelepanu inimesele, kes seda edasi annab, vaid ikka Jumalale, kes räägib.

7:14-15 Siis Aamos vastas ja ütles Amasjale: "Mina ei ole prohvet ega prohvetijünger, vaid olen karjane ja metsviigipuude vääristaja. ¹⁵Aga Issand võttis mind karja järelt ja ütles mulle: Mine, ennusta mu rahvale Iisraelile!"

Aamos ei provotseerinud, ehkki teda provotseeriti. Ta vastas Amasjale oma volituste kohta asjalikult. Ta polnudki päris nägija, kes oleks käinud prohvetite koolis, nagu sel ajal oli kombeks. Samuti ei olnud ta fanaatiline. Ta ütles ainult: „Ma tean küll, et ma ei ole prohvet. Ma pole kunagi väitnudki end seda olevat. Olen ainult karjakasvataja ja metsviigipuude

vääristaja. Aga Issand andis mulle ülesande tulla rääkima tema tahet Iisraeli rahvale. Ma olen siin seega Issanda poolt saadetuna." Aamosel polnud tarvis teha suuri sõnu ega ülendada ennast kuidagi teisiti. Tal polnud tarvis oma saavutustega kiidelda, sest lõpuks polnud küsimus ju selles, kes tema oli, vaid selles, mida Issand tahtis oma rahvale öelda.

Aamosel oli Amasjale tuua ka isiklik sõnum, ja see polnud hoopiski pead silmitav. Ka praegusel ajal ei vaja me peasilitajaid, vaid seda, et meile öeldaks, mida Jumal meist arvab. Seetõttu ei aita meid isegi ühekülgne jutt armastusest, mida üha korrutatakse, unustades, et Jumalal on teisigi tähtsaid külgi ja omadusi – näiteks õiglus ja pühadus.

Armastus on küll meie ajal väga populaarne teema – küllap sellepärast, et see näib välistavat kõik meie jaoks halva ja ebameeldiva. Aga kui nii tore mõiste nagu armastus õõnestatakse sisemiselt tühjaks või täidetakse ainult sellega, mida ise tahetakse selles näha, siis pole sellest meile abi. Seda näeme ka puhtinimlikus elus – kus armastusest küll räägitakse ja lauldakse, aga puudub tegelik hoolimine, seal näiteks abielud ja muudki suhted lagunevad.

Kui me räägime Jumala armastusest, siis see ei tähenda kunagi patu või ülekohtu aktsepteerimist või sellele läbi sõrmede vaatamist. Armastus ei tähenda alalist nõustumist või järeleandmist kõiges. Samuti ei ole armastus see, kui inimestel lubatakse vabalt teha ja toimida nii, nagu neile endile tundub hea, meeldiv ja õige. Armastus juhib selle asemel inimesi Jumala tahet tundma ja selle kohaselt elama, sest ainult sellel teel ootab tõeline rahuldus ja tõelised tulemused, ehkki see ei tarvitse olla väliselt kerge ja meeldiv tee.

Meie omad valikud, soovid ja arvamused on alati teistsugused, kui Jumala tahe. Seepärast tuleb meid armastuse tõttu ka haavata ja anda meile teada, miks meie enda valikud viivad meid igavese hukatuse poole. Selline armastus teeb möödapääsmatult tuska sellele, keda ta armastab, aga ometi on selle tulemus lõpuks hea. Nii näiteks peavad ka vanemad armastusest oma laste vastu keelama neile mõndagi, mida nad sooviksid, aga mis tegelikult neile kahju teeks

Piibel ütleb, et Jumal on armastus. Kui loed Piiblist, kuidas Jumala armastus ilmneb, siis näed, et see on oluliselt teistsugune kui see, millisenäeme meie sageli armastust mõistame. See on pidev ja ennastohverdav vaevanägemine teise eest. Aga see on ka tingimatu tões püsimine, kui ülekohtu tegijateks on lähedased sõbrad. Näiteks ei jätnud Jumal isegi Taavetit niisama, vaid pani ta oma pattudest aru andma ja nende tagajärgi kandma. Nii et Jumal laskis armastuse tõttu ka Taavetil kogeda tõsist tuska.

Aamose raamatust oleme näinud, et armastusest oma rahva vastu saatis Jumal Aamose talle kohut kuulutama. Aamos pidi teada andma, mis Iisraeli rahvaga juhtub, kui ta oma kurjusest Issanda poole ei pöördu. Ja nüüd näeme, et armastuse tõttu tuli Aamosel öelda karmid sõnad ka Amasjale. Tõepoolest, tegemist on armastusega, sest nende sõnade mõte on anda Amasjale võimalus pöörduda oma pattudes Issanda poole, et ta võiks need andeks saada.

7:16-17 Ja kuule siis nüüd Issanda sõna: Sina ütled: Ära ennusta Iisraelile ja ära pilla sõnu Iisaki soole! ¹⁷Sellepärast ütleb Issand nõnda: Su naine saab linnas hooraks, su pojad ja su tütreid langevad mööga läbi, su maa jaotatakse nööriga, sa ise sured roojasel maal ja Iisrael peab minema vangi, ära omaenese maalt."

Arvan, et kui mina või sina oleksime olnud selles olukorras Amasja asemel, siis poleks me küll kogenud neid sõnu suure armastuse osutusena. Tõenäoliselt oleksime pidanud neid eriti julmadeks ja kättemaksuhimulisteks. Aga samal ajal tuleb küsida, kas mingi pehmem jutt oleks pannud teda peatuma ja järele mõtlema, kuhu ta on teel. Patu ja saatana poolt pimestatud inimest ei ole ju kerge panna tõde kuulama. Kui silmad ja kõrvad on täis valet, siis pole tõe enam kohta. Õigemini, muud huvid matavad tõe enda alla. Amasja jaoks olid need muud huvid seotud sellega, et kuninglikus

pühamus ei räägitaks midagi sellist, mis võiks olla kuningale ebameeldiv. Teisiti öeldes – maiste huvide teenimine oli talle tähtsam kui Jumala teenimine. Ja muide, kui järele mõelda – kas ei ole meie endigagi päris tihti sama lugu?

Muidugi on need Aamose poolt öeldud Issanda sõnad vapustavad. Assüüria rünnaku tagajärjel said paljud naised tõesti hooradeks. Poegi ja tütreid tapeti toorelt ja ellujäänud viidi vangi, roojasele maale. See saatus pidi osaks saama ka preester Amasjale, kes vastutas kuldvasika teenimise eest. Temagi pidi saama viidud Assüüriasse vangi.

Aamose sõnad tähendasid, et Amasja kaotab nii oma naise kui ka pojad. Tema soo preestriamet pidi niisiis ta endaga lõppema. Ta pojad ei pidanud enam saama selles ametis ta järglasteks, nagu muidu oli kombeks. Roojane maa tähendas, et seal polnud võimalik pidada kinni Moosese Seaduse puhtuseeeskirjadest. Seega ei saanud Amasja seal enam preestrina tegutseda. Amasjale mõistetud kohtuotsus oli tõesti karm. Ta pidi kaotama kõik – nii oma perekonna kui ka töö.

Kohtuotsuses Amasjale võib näha ka Jumala raju huumorimeelt. Eespool, 11. salmis kaebas Amasja kuningale, et Aamos oli julgenud rääkida Iisraeli rahva küüditamisest. Nii oli Jumala otsuseks, et Amasja pidi ise minema sundkorras kohapeale, nägemaks, et prohveti sõnad olid täielik tõde. Võib-olla olid preester Amasja viimased sõnad surivoodil pagenduses sarnased nagu kardinal Wolseyl, kes soovis, et ta oleks teeninud oma Jumalat niisama hästi, nagu oma kuningat. Kardinal Wolsey oli jõudumööda kaasa aidanud kuningas Henry VIII poliitikale, kuid unustanud selle kõige keskel rääkida talle, mida Jumala sõnas öeldakse.

Jumala inimestele on tehtud siin maailmas ülesandeks kuulutada ja anda edasi Jumala sõna. Kui me selle ülesande hooletusse jätame, siis ei tee seda ka keegi teine. Aga kindel on, et paljude teistsuguste õpetuste levitajaid jagub küll, ja nemad ei kõhkle oma nägemusi levitada.

Aamos oli kõigest tavaline inimene, kellel polnud isegi nõutavat koolitust. Aga tal oli edasi anda Jumala sõna ja ta ei kõhelnud seda teha, ehkki ta kindlasti ka kartis. Tema, karjakasvataja kõrbe ääremaalt, polnud harjunud seisma suurte inimhulkade ees. Ometi tõi ta kõigist välistest piirangutest hoolimata esile Jumala sõna, ja see on tulnud sadadele hilisematele põlvkondadele õnnistuseks. Nende sõnade valgus tuleb meilgi end läbi uurida ja küsida, mida me õieti arvame Jumalast ja Ta tahtest. Samuti tuleb järele mõelda, mida me teeme, kui Aamose lõikavad sõnad paljastavad ka meie patu. Kas kõlbab meile siis see andeksand, mis Jumal Isa on meile valmistanud oma Pojas Jeesuses Kristuses, või püüame oma pattu olematuks seletada ja süüdistame hoopis meie meelest halbu sõnakuulutajaid, kes ei mõista asju laiemalt ega räägi meile meelepärast juttu?

Võib öelda ka nõnda, et kui me kuulutajatena kuulutame midagi muud ja mitte Jumala sõna, siis pole meil ka mingit õigust süüdistada pealinna poliitikuid, et asjad meie maal pole nii, nagu peaks. Sest, hoolimata mistahes muudest arvamustest, inimese autor teab, mis on inimesele kõige parem. See ei käi mitte ainult õpetuslike, vaid ka eetiliste küsimuste kohta. Kui püüame leida õige ja vale vahet kusagilt mujalt kui Jumala sõnast, siis jõuame samasse olukorda, nagu Iisrael omal ajal. Seal ei teadnud lõpuks keegi, mis on õige, mis vale. Sellepärast käis ka õigusemõistmissüsteem alla. Jumala sõna annab meile ka eetilistes küsimustes õiget valgust küll, kui me ainult alandume seda selle lehekülgedelt otsima.

Am 8-st leiame neljanda Aamose nägemuse.

8:1 Issand Jumal andis mulle niisuguse nägemuse: vaata, seal oli korv küpse puuviljaga.

Mis võiks olla rõõmustavam nägemus kui korvitäis küpset puuvilja! See kõneleb ju heast saagist. Aga samuti kõneleb see sellest, et miski on saanud valmis. Mis tähendus on sellel siin, Aamose nägemuses?

8:2 Ja ta küsis: "Mida sa näed, Aamos?" Ma vastasin: "Korvitäit küpset puuvilja." Siis ütles Issand mulle: "Mu rahvale, Iisraelile, tuleb lõpp. Enam ma ei lähe temast mööda.

Issanda sõnad, et enam ta ei lähe oma rahvast mööda, tähendavad, et seni on ta ka mööda läinud. See tähendab, ta pole kiirustanud kohut mõistma, vaid on kannatlikult oodanud ja andnud aega meeleparanduseks. Paraku pole antud võimalusi kasutatud, ja nüüd on asi läinud juba liiale.

Seitsmendas peatükis räägiti nägemustest, mis tähendasid erinevaid võimalusi, kuidas Iisraeli rahva üle võiks kohut mõista. Siis Aamos palvetas Iisraeli säilimise eest ja Jumal säästis oma rahvast. Nüüd aga kõneleb korvitäis küpset puuvilja, et saak on juba korjatud. Kui viljad on küpsed, siis neid enam kauem hoida ei kannata – nad lähevad nagunii varsti mädanema. Mäng on läbi. Iisraeli põhjariik on jõudnud oma tee lõpule. Kohus on tulemas, ja seda kujutaski korjatud vilja. Enam rahvale armu ei anta, vaid kohtuotsus viiakse täide.

Aga miks oli küps puuvili nii selge pilt Jumala kohtust? Eks ole lõikusaeg ju siiski rõõmu aeg? Kas ei kõnele see normaaljuhul Jumala õnnistustest?

Siin on taustal rohkem, kui võib näha eestikeelsest tõlkest. Algkeeles on siin nimelt sõnademäng. Küps puuvili on heebrea keeles kais, lõpp aga kes. Ka nende sõnade kirjalikult on heebrea keeles päris sarnane. Seega tekkis heebreakeelsel lugejal nende sõnade vahel kohe seos. Nii viib korvitäis küpset puuvilja mõtted lõpule, ja nii oligi nägemus Jumala poolt mõeldud.

Lõppu kirjeldab ka järgmine salm.

8:3 Sel päeval muutuvad palee laulud ulgumiseks, ütleb Issand Jumal. Palju on laipu, heidetud igasse paika. Vaikus."

Riigi paleesid tabab katastroof. Senine laul ja pidutsemine asendub ulgumisega. Kus enne kihas elu, seal vedelevad nüüd laibad. Kus oleks olnud õige Jumalat kiita ja tema ees rõõmustada, seal on lõpuks vaikus.

Sellise karmi pildiga lõpeb Aamose neljanda nägemuse kirjeldus. Me ei kuule ka enam, et ta paluks oma rahvale armu ja andestust. Kohtumõistmine on möödapääsmatu. Rahvale tuleb tõesti lõpp.

Kui inimene laseb end inspireerida Jumala vastase poolt, siis on tulemuseks kurjad teod. Mida kaugemale ta sellega läheb, seda „küpsemaks” kurjuse vili saab ja seda raskem on tal sellelt teelt pöörduda. Lõpuks ei jäägi enam üle muud, kui plats puhtaks pühkida, ja seda Jumal ka teeb. Enne aga annab ta aega meeleparanduseks ja kutsub inimest korduvalt pöörduma.

Jumal on ka Eestimaal „mööda läinud” paljustki, mis pole õige ega hea. Võib-olla võid sa sedasama öelda ka enda kohta, nagu võin minagi. See tähendab, meil on veel võimalus pöörduda. Kas teeme seda, enne kui jumalatuse vili saab küpseks?

PKK1211 Am 8:4-11

Vaese hinnaks kingapaar

Aamose kuulutuses nuheldakse ikka ja jälle heal järjel olijate jultumust. Sellega on tegemist ka järgnevas.

8:4 Kuulge seda, kes ahmite vaese järele ja tahate maal teha hädalisele lõpu

Jumal pöördub nende poole, kes ilmselt on võimukad ja rikkad ning teevad vaestele ja hädalistele halastamatult liiga. Väljend, et nad tahavad maal teha hädalisele lõpu, tähendab nende ajamist väljapääsmatusse olukorda, kus pole mingit väljavaadetki vaesusest pääseda. Jälle tundub, nagu ei loeks me igivana kirjutist, vaid mõnda tänase päeva ajaleheartiklit. Eestiski on kodutuid, kellel pole mingit väljavaadet paremale olukorrale. Samuti võib mõelda tühjaks jäävatele küladele ja koolidele ning tööpuudusele, mis kõnelevad, et eluks puuduvad vajalikud eeldused.

Milligipärast paistab, et kui inimesed seavad Jumala tahte asemele oma taotlused, siis kõige rohkem kannatavad selle all ikka vaesed ja need, kes ise enda eest seista ei saa. Aamose raamat aga kõneleb sellest, et Jumal muretseb ka nende pärast, kellel ühiskonnas halvasti läheb. Kuidas neid koheldakse, see näitab lõppeks, millises olukorras on terve riik.

Juba vanast ajast on kristlaskonna hulgas mõistetud, et koguduse suurim aare on selle kõige vaesemad ja kaitsetumad inimesed. Neist näeb kõige selgemini, kui erinev on Jumala riik, võrreldes selle maailma riikidega. Selle maailma vägevad otsivad oma võimule tuge teistelt vägevatelt. Nende suurus rajaneb kindlal toetajaskonnal. Seepärast neid vaesed ja haiged ei huvita. Kristus seevastu näitab oma suurust, kutsudes enda juurde vaeseid, jalutuid, pimedaid ja kurte ning isegi surnuid. Nende läbi saab ta kõige paremini ilmutada oma suurust. Apostel Pauluski hakkas sellest midagi õppima, olles käinud aastaid koos Issanda Jeesusega. Sellepärast võis ta kirjutada 2Kr12:9c-10: „Nii ma siis kiitlen meelsamini oma nõtrusest, et Kristuse vägi laskuks elama minu peale.¹⁰ Seepärast mul ongi hea meel nõtruses, vägivalla all, hädades, tagakiusamistes ja ahistustes Kristuse pärast, sest kui ma olen nõder, siis ma olen vägev.”

Järgnevalt kuuleme, millised olid Aamose kaasaegsete rikaste ja vägevate „arengukavad”.

8:5 öeldes: "Millal möödub noorkuu, et saaksime müüa vilja, ja hingamispäev, et võiksime avada viljaaidad, teha vaka väiksemaks ja seekli suuremaks, ja petta väärade vaekaussidega

Kui sa oleksid olnud sel ajal seal rahva hulgas, siis oleksid ehk imestanud, mis juttu Jumala mees ajab. Sa oleks näinud, kuidas inimesed harda olemisega täitsid religioosseid rituaale, mis Jumal ise Moosese Seaduses oli määranud. Miks Jumal siis inimesi sõitles?

See tekst jõuab paremini päralt, kui kujutleme, kuidas toleaegsed ärimehed isekeskis laua taga istuvad ja kogemusi vahetavad. Üks on teinud viljavaka selliseks, et see mahutab vilja vähem; teine on võltsinud raha, kolmas aga kruttinud kaalu enda kasuks. Kellelegi neist ei meeldi eriti pühad ega hingamispäev, sest siis ei tohi kaubelda ega saa järelkult ka kasu – nende seisukohalt on see raisatud aeg. Pühade ja hingamispäevade mõte neile nagunii suuremat korda ei lähe ja nii nad soovivadki, et need oleks juba läbi. Võib-olla nad käisid isegi pühamus ja täitsid seal ettenähtud rituaale, sest seda tuli teha, et aus ja korralik välja näha, aga nende mõtted olid seejuures mujal. Nad plaanitsesid juba uusi riukaid, kuidas edukamalt ostjaid tüsata.

Jumal loomulikult nägi inimeste südamesse ja paljastaski nüüd nende mõtted oma prohveti suu läbi. Nad ei teinud ülekohut mitte ainult nädala jooksul, vaid tõid need mõtted kaasa ka pühamusse. Millise pildi küll annab see kõik selleaegsest Iisraelist!

Meie jaoks aga on tähtsam küsimus, mida kõneleb see pilt meist? Millega meie pühapäeviti tegeleme, milliseid mõtteid mõtleme ja millest unistame? Ja kui ausalt või ebaausalt ajame oma asju nädala sees? Äkki on meilgi oma riikad, kuidas paremini teiste arvel kasu saada?

Rikaste nõupidamine jätkub.

8:6 et saaksime osta raha eest viletsa ja sandaalipaari eest vaese, ja müüa vilja pähe aganaid?"

See teema ei ole meile sugugi võõras tänapäevalgi. Kes on juba musta äri tegelema hakanud, see teab hästi, kus ja kuidas saab kõige paremini suurt kasu. Teiste jultumuse tõttu pidid maa kõige vaesemad inimesed müüma end oma võlausaldajatele orjaks. Siin kuulsime, et isegi selle eest maksti väga vähe. Võib kujutleda, kuidas rikkad omavahel sosistasid, kus on selliseks äriks kõige soodsamad võimalused. Keegi ütles teisele: „Seal, selles ja selles piirkonnas võib saada vaese inimese isegi sandaalipaari eest! Nad on seal nii hädas, et neil pole midagi tingida. Sa oled isegi heategija, kui sa kellegi ära ostad – muidu oleks ta veel hullemas olukorras.” Teine jälle oli olnud nii kaval, et vilja müües pani selle aganatega pooleks, nii et ainult peal oli puhas vili. Vaestel aga polnud võimalik õigust nõuda ja neil tuli ikka maksta täishind ja võib-olla rohkemgi.

Aamos kirjeldab ülekohtust äriajamist värvikalt ja need sõnad pidid tabama rikkaid otse südamesse. Kuulajad pidid tunnistama, et räägitu oli neile liigagi tuttav. Inimestelt, kes ei saanud end kaitsta, oli inimväarikus täielikult riisunud. Ja ikkagi võisid needsamad tegelased pühade ajal rahulikult jumalateenistusel osaleda ja isegi imestada, kui neid nii teravalt Jumala kohtumõistmise eest hoiatati. Sest eks olnud see ju normaalne elu, mida nad elasid? Nii tegid sel ajal kõik, teisiti ei saanudki äri ajada. Meie mõtleme ju sageli nii, ja kindlasti mõtlesid nemadki.

Nad olid lahutanud Jumala teenimise oma argielust. Need ei olnud nende meelest omavahel kuidagi seotud. Nad arvasid, et Jumal on rahul, kui talle ainult õigel ajal ettenähtud ohvrid tuuakse ja õiges kohas vaga näoga ollakse – seegi polnud nende jaoks ehk muud, kui osa ärist.

Aamose jutt sunnib meidki mõtlema, kas olen valmis loobuma asjadest, mis on küll vastuolus Jumala tahtega, aga „mida teevad kõik”, nagu öeldakse. Äkki on ka meie meelest üldse võimatu ilmas ausalt elada?

Kui aus asjaajamine on juba omandatud, siis võiks esitada järgmise küsimuse: kas olen valmis ka ära andma midagi, mis õigusega mulle kuulub? Kas on nii, et alles siis, kui olen täitnud kõik enda võimalikud vajadused, vaatan, kas midagi jäi järele ka teiste jaoks – näiteks nende jaoks, kelle käsi käib ühiskonnas halvasti, või ka otse Jumala riigi jaoks – kiriku või misjonitöö heaks?

Ei ole juhuslik, et Jeesus maa peal olles kord istus ja vaatas, kuidas inimesed templis raha annetasid. Kas see oli tema asi? Jah. Teda huvitab ka see, kui palju me anname temale ja kui palju hoiame endale. Ei, ta ei läinud kellelegi märkust tegema, et miks ta rohkem ei anneta. Ta ei tule ka meile sellist märkust tegema. Aga sellel, kuidas me oma raha- ja äriasju ajame, on tähtsust ennekõike meie enda jaoks.

Juba igavikku lahkunud dr. Vernon McGee, kes Ameerikas on kaua raadio kaudu Piiblit õpetanud, toob Aamose raamatut seletades oma elust mõtlemapaneva näite. Ta jutustab: „Kui olin oma teenistustöö alguses, siis üks Georgia meier ütles mulle, et tal jäi tavaliselt liitri jagu rasvata piima järele ja et ta annaks selle mulle, kuna ma jutlustasin meie väikeses kirikus. Ma ei võtnud piima vastu, ehkki see oleks küll ära kulunud. Mu meelest ei oleks olnud aus jätta mehele muljet, et ta teeb Issandale suure teene, andes kellelegi ülejäägi, mida tal endal tarvis polnud. Pea meeles, kuidas Taavet ütles: „Ma ei taha ohverdada Issandale, oma Jumalale põletusohvreid, mis ilma on saadud.” (2Sm 24:24).” Mõtlemapanev on see näide sellepärast, et äkki ma olen isegi selline, nagu see meier?

8:7 Issand on vandunud Jaakobi uhkuse juures: "Tõesti, ma ei unusta iial ühtegi nende tegu!"

Kui ärimehed ise olid oma „leidlikkuse” üle ilmselt õnnelikud, siis Jumal ütleb, et ta ei unusta seda. Aga mida sinule tähendab teadmine, et Jumal ei unusta ka meie tegusid? Kas teeb see rõõmu või hirmutab? Selge on igatahes, et israeli rahvale tähendas see karmi kohtumõistmist. Rahvas oli igal elualal Jumala tahtest üle astunud ega tahtnudki, et see olukord muutuks. Neile piisas sellest, et nad vahetevahel käisid pühamus Issandale ohverdama. Neil polnud Jumalat tarvis muuks kui pidupäevaseks kaunistuseks. Sellele nad aga ilmselt ei mõelnud, et inimese Looja on õige ja õiglane ega aktsepteerii ülekohut.

Olles nõnda paljastanud rahva patu, ütleb Aamos uuesti ennustuse, mille täidaminekut ei pidanudki ootama kuigi kaua.

8:8 Kas ei peaks maa selle kõige pärast värisema ja kõik, kes seal elavad, leinama? Kas maa ei peaks sellest kerkima nagu jõgi, kohudes ja alanedes nagu Niilus Egiptuses?

Aamose raamat algab teatega, et tegemist on Aamose sõnadega „sellest, mis ta nägi --- kaks aastat enne maavärisemist”. Näib, et siin, kaheksanda peatüki alguses viitab Aamos just sellele maavärisemisele, mis seega selle ennustuse andmise ajal jäi alles tulevikku. Võiks oletada, et hiljemalt siis, kui maavärin ta sõnade kohaselt aset leidis, tuli inimestel ka tema sõnade üle hoopis uues valguses järele mõelda.

Võrdlus Niiluse üleujutustega kõneleb maavärina võimsusest. Nii nagu Niiluse vesi takistamatult levis inimestelt luba küsimata laiadele aladele, nii ka maavärin pidi raputama tervet israeli.

Aamos ütleb siis, et terve maa väriseb patu tõttu, mida rahvas teeb. On raske kujutleda vapustavat viisi osutada inimestele, mida Jumal nende tegudest arvab, kui lasta maavärisemisel neid raputada. Ja et ei arvataks, et maavärin on juhuslik, saadab Jumal oma prohveti juba varakult sellest teada andma, enne kui see juhtub, nii et asi ei peaks kellelegi jääma ebaselgeks. Ootaks, et vähemalt selline sündmus peatab inimesed ja paneb neid oma pattudest meelt parandama.

Seitsmendas peatükis jutustati, kuidas preester Amasja seadis Aamose volitused küsimärgi alla ja käskis tal minema minna. Siin paistab, et Jumal ise sundis inimesi maavärina läbi Aamose volitusi uskuma.

8:9 "Ja selsamal päeval sünnib," ütleb Issand Jumal, "et ma lasen päikese loojuda keskpäeval ja teen maa pimedaks päise päeva ajal."

Aamos ennustab ka taevas toimuvaid vapustusi. Siin kasutab ta väljendit „selsamal päeval”. Tavaliselt esineb see väljend Piiblis nn. tehnilise terminina, mis tähendab Issanda päeva. Seega viitab see tavaliselt neile ahistavatele

aegadele, mis on seotud Jeesuse Kristuse teise tulemisega. Nii võttes on Aamose prohvetearingus lähitulevik segunenud kaugemale tulevikuga. Selline segunemine on VT prohvetearingutes üsna tavaline.

On aga ka teine võimalus. Aamos võib „sellesama päeva” all nimelt mõelda ka päeva, mil maa väriseb. Sel juhul pidi päikese loojumine keset päeva tähendama täielikku päikesevarjutust. Aamose eluajal teatakse olevat olnud kaks sellist päikesevarjutust. Esimene oli aastal 784 eKr ja teine aastal 763 eKr. Mõlemad need langesid ka Jerobeami II valitsuseaega. Ta valitses umbes aastatel 793 – 753 eKr. Kui see tõlgendus on õige, siis Issand kinnitas lisaks maavärinale ka päikesevarjutusega, kui tõsine on Iisraeli patt. See vapustas nii maad kui ka taevast.

8:10 Ja ma muudan teie pühad leinaks ja kõik teie laulud nutulauludeks, ma panen kõigi niudeile kotiriide ja teen paljaks iga pea. Ma toon teile leina nagu ainsa poja pärast ja teie lõpp peab olema kibe."

Issand töötab muuta rahva pühad leinaks. Jumal andis Moosese Seaduses Iisraeli rahvale seitse püha. On küll teadmata, mil määral Iisraeli põhjariigis neid enam peeti. Oli ju juba Jerobeami I omal ajal teinud muudatusi ka pühadekalendrisse, et Jeruusalemma mõju vähendada. Igatahes tuli Iisraeli rahval Moosese Seaduse järgi koguneda Issanda ette kolm korda aastas. Pühad olid mõeldud ajaks, kus kiideti, tänati ja austati Jumalat. Ainult suurel lepituspäeval pidi rahvas paastuma ja kurvastama. Muud pühad olid mõeldud rõõmuks. Nüüd aga ütleb Jumal, et pühade ajadki muutuvad leinaaegadeks. Kotiriidesse riietumine ja pea paljaks ajamine oli Aamose kaasaegsetele äärmiselt suure leina väljenduseks.

Aamose sõnad läksid täht-tähelt täide selles kohtumõistmises, mis Iisraeli rahvast ootas. Orjakaravanis ja ahelad kaelas ei laulda rõõmulaule, vaid leinatakse.

Ühe sõnaga, Aamose sõnad maalid Iisraeli rahva ette õudustäratava tulevikupildi. Aga selle kõige mõtte oli panna rahvas loobuma oma patust ja põgenema armulise Jumala juurde. Kahjuks ei olnud see kutse rahvale meele järgi – juba valitud elustiili peeti paremaks ega raatsitud sellest loobuda. On ka tõenäoline, et tegelikult ei mõistetudki, et Aamos läbi räägib tõesti Jumal. Küllap peeti teda lihtsalt usuliseks liialdajaks – fanaatikuks, kelle juttu pole tarvis tõsiselt võtta.

Vastuseisust hoolimata kuulutab prohvet Aamos Peetelis, kuninga pühamus, Iisraellastele jõulist sõnumit. Ta on halastamatult paljastanud rahva patu. Ta on rääkinud tulevases maavärinast ja päikese loojumisest keset päeva. Veel lubas Issand saata maale nälja, aga ühe väga erilise nälja. Seekord ta – üllatav-üllatav – ei räägigi leiva puudusest.

8:11 "Vaata, päevad tulevad," ütleb Issand Jumal, "mil ma saadan maale nälja: nälja mitte leiva ja janu mitte vee järele, vaid Issanda sõnade kuulmise järele."

Aamos rääkis väga iseäralikust näljast – Issanda sõna kuulmise näljast. Selline jutt näib kummaline. Oli ju rahvas saanud kuulda Aamosegi kuulutust, ja reaktsiooni järgi otsustades ei oldud sellest kuigivõrd huvitatud. Vastupidi – teda taheti vaikima sundida. Seda nõudis esimesena pealegi kohalik juhtiv preester Amasja. Kuidas võiks siis rahvas millalgi nõnda meelt muuta, et ta hakkab Jumala sõna otsima samamoodi, nagu näljane leiba?

Jumala sõna võrdlemine toiduga ei ole Piiblis iseenesest sugugi tavatu. Aamose kaasaegne Jesajagi tegi sedasama Js 55:1-2: „Hoi! Kõik janused, tulge vee juurde! Ka see, kellel ei ole raha, tulgu, ostku ja söögu! Tulge, ostke ilma rahata, ilma hinnata veini ja piima! ²Miks vaete raha selle eest, mis ei ole leib,

ja oma vaevatasu selle eest, mis ei toida? Kuulake mind hästi, siis te saate süüa head ja kosutada ennast rammusate roogadega.” Ka Jeesus vastas saatana kiusamisele Mt 4:4: „Kirjutatud on: Inimene ei ela üksnes leivast, vaid igast sõnast, mis lähtub Jumala suust.” Hiljem võrdles Jeesus iseennastki otseselt leivaga Jh 6:51: „Mina olen taevast alla tulnud elav leib. Kui keegi sööb seda leiba, siis ta elab igavesti; ja leib, mille mina annan, on minu liha; ma annan selle maailma elu eest.”

Aamose sõnad nälgjast Jumala sõna kuulmise järele on siiski erilised. Jumal oli ju andnud rahvale oma sõna, aga rahvas oli selle hüljanud. Ta oli seda põlanud ja pööranud sellele selja. Nüüd ütleb Jumal, et tuleb aeg, mil rahval pole enam võimalust kuulda Jumala sõna, ja siis hakkab ta seda hindama hoopis uutmoodi.

Me võime muidugi mõelda siinkohal, kas samamoodi hakkab minema ka meie ajal. Eriti eurooplased on saanud palju sajandeid vabalt kuulda Jumala sõna ja võtta vastu tütused Jeesusest Kristusest omale eluks. Ometi võib õigusega küsida, kas on Jumala sõna Euroopas kunagi olnud nii põlatud kui praegu. Selle tagajärjel on näiteks Inglismaal suletud juba palju kirikuid, kuna inimesed on seal käimise lõpetanud.

Nälg Jumala sõna järele ei ole päris tundmatu ka Eestimaal ja endises Nõukogude Liidus. Kes said kristlaseks 1970-ndatel ja 1980-ndatel aastatel, need mäletavad, et Piiblit saada polnud sugugi lihtne – neid sai ainult salaja välismaalt sisse tuua või ka kohapeal trükkida. Viimane oli eriti ohtlik pörandaalune tegevus, aga siiski tehti isegi seda. Õnneks oli välismaal sõpru, kes mõistsid meie usklike nälg Jumala sõna järele ja hoolitsesid selle kustutamise eest. Ühel ja teisel viisil õnnestus Piibleid vähesel määral üle piiri tuua. Kord oli aeg, kus mõnigi leidis Piibli mererannast – need olid kilesse pakitud ja merre lastud ning meri toimetas need siia. Siis oli tavalisest rohkem tööd ka piirivalvuritel.

Praegu on Eestis isemoodi lugu – Jumala sõna on küll vabalt kättesaadav, aga paljud ei hooli sellest. Isegi nendest, kes usku oma elus väga tähtsaks peavad, ainult väike osa käib regulaarselt kirikus. Kõnekad on numbrid, mis selgusid 2010. aastal tehtud vastavast uurimusest: neist, kes usku väga tähtsaks peavad, 26% ei käi üldse kirikus ja 28% käib ainult kord või paar aastas. Igal nädalal käib neist kirikus kõigest 14%. Ka Piibli lugemisega pole lugu parem: sama uurimuse põhjal 42% neist, kes peavad usku väga tähtsaks, ei loe üldse Piiblit. Ilmselt Jumala sõna siis eriti ei maitse.

Ometi ütles Jeesus, et inimene ei ela ainult leivast, vaid igast sõnast, mis lähtub Jumala suust (Mt 4:4) Tegelikult on see kirjas juba 5Ms 8:3. Muide, ei maksa arvata, et see käib ainult usklike kohta või ainult innukate usklike kohta – ei, see käib „inimese” kohta, seega ükskõik millise inimese kohta – ka nende kohta, kes Jumalast üldse midagi ei tea või kes teda teadlikult trotsivad. Nagu loodusseadused kehtisid ka neil aegadel, kui inimesed neid veel avastanud polnud, nii ka igasugune elu eksisteerib tänu Jumala sõnale, sõltumata sellest, kas inimene sellest teadlik on või mitte.

Kui aga rääkida elust mitte bioloogilises mõttes, vaid suuremas tähenduses – vaimulikust elust ehk osadusest Jumalaga, kes meid on loonud, siis osadus saab olemas olla ju ainult seal, kus on suhtlemine. Nagu perekonnas jääb osadus väga nõrgaks, kui üksteisega ei räägita, nii ka inimese ja Jumala suhe hääbub, kui nad teineteisega ei räägi – kui inimene ei tahagi kuulda, mis Jumalal öelda on ega vasta sellele palves ja kui ta nagunii tegutseb omapead. Kes Jumala sõnasse nõnda suhtub, see kirjutab sellega alla oma surmaotsusele, ehkki ta ise võib väita, et ta ju usub ka ikka Jumalat. Nagu see, kes lõpetab toidu söömise, lõpuks sureb selle tagajärjel, nii läheb vaimulikus mõttes ka usklikuga, kes hülgab Jumala sõna.

Praegusel ajal on Jumala sõna meile küll hästi kättesaadav. Väga paljudel on Piibel koduski. Küsimus on aga, kas me ka loeme seda ja võtame selle sõnumi usus vastu? Ehk sisulisemalt küsides: kas meil on selle järele nälg või igatsust?

PKK1212 Am 8:12 – 9:1

Mille järele me nälgime?

Eelmise saate lõpus kuulsime, et Jumal lubas saata maa peale nälja oma sõna järele. See kõlab ju hästi. Kas meiegi ei sooviks endale sellist nälga? Probleemiks on seekord ainult, et Issanda sõna pole kusagilt leida.

8:12 Siis nad vaaruvad merest mereni ja põhjast itta, nad uitavad, otsides Issanda sõna, aga nad ei leia.

Meie elus on paljudi hüvesid, mis näivad nii endastmõistetavad, et märkame neid alles siis, kui neid millegipärast hakkab nappima. Sellised on näiteks kasvõi päikesepaiste ja ilus ilm, puhas õhk ja vesi, samuti head suhted perekonnas või töökohal. Üheks selliseks on ka Jumala sõna ja avatud kirikud. Tõsi küll, viimaste järele ei tunta sugugi nii suurt vajadust – ja nähtavasti ei tuntud ka Aamose ajal. Juba siis peeti oma väljakujunenud arusaamu ja seisukohti paremaks kui seda, mida rääkis Jumala saadik. Selline on inimloomus olnud läbi aegade.

Aamos ennustab aega, kus inimesed vaaruvad lootusetult ringi, otsides Jumala sõna, kuid leidmata seda siiski. Miks nii on läinud? Miks küll rahvas ei leia Jumala sõna? – Kordame õige üle, mis Iisraeli ajaloos on toimunud. Jumal on paljude prohvetite läbi ikka ja jälle oma suures armastuses saatnud oma valitud rahvale sõna, aga mis juhtus? Rahvas hülgas ta sõna, kiusas prohveteid taga ja isegi tappis neid. Nii pidigi üheks Jumala kohtuotsuseks olema, et ta enam ei räägi. Eks me ole inimestenagi kogenud olukordi, kus on mõttetult midagi rääkida, sest ei tahetagi kuulata.

Tuleb ka aeg, millal inimesed hakkavad Jumala sõna järgi igatsema, aga siis nad seda ei leiagi. Aamose kirjeldusest tuleb välja, et kuidas ka inimesed ei otsiks, Jumala sõna maa peal ei leidu.

Samasugusest tulemusteta Jumala otsimisest rääkis ka Aamose kaasaegne Hoosea Ho 5:5-6: „Iisraeli kõrkus tunnistab temale otse näkku, Iisrael ja Efraim komistavad oma süü läbi, Juudagi komistab koos nendega. ⁶Oma lammaste ja härgadega lähevad nad küll otsima Issandat, aga nad ei leia teda: ta on tõmbunud neist eemale.”

Mõtleme hetkeks armastusele ja lähedasele suhtele inimliku kogemuse põhjal. Kaks inimest armuvad ja kiinduvad teineteisesse ning abielluvad. Neil on hea olla. Koos elades aga selgub, et ühel neist on üsna lõdvad elukombed ja vastutustunne puudub. Seetõttu tekivad konfliktid, kus üks pool püüab asja parandada, teine aga soovib säilitada oma „vabadust“ olla just nii, nagu talle meeldib ja mitte võtta ebameeldivaid kohustusi. Sellisel juhul ühe poole armastus on küll siiras, aga ta ei saa üksinda suhet päästa. Järgneb üksteisest võõrandumine ja lõpuks abielulahutus.

Umbes selliseks osutub kahjuks sageli ka Jumala ja ta rahva vahekord. Inimesed soovivad „vabadust“ elada nii, nagu nad ise paremaks peavad, mõistmata, et Jumala tahtega vastuolus olev elu on ennasthävitav. Ka Jumal ei jää lõpmatuseni kutsuma ja noomima, sest sellel pole tulemusi. Nii Ta ütlebki, et Ta on rahvast eemale tõmbunud. Sel juhul võib rahvas küll täita veel religioosseid rituaale ja kombeid, aga neil puudub sisu, sest need ei loo enam osadust Jumalaga. Sõnakuulmatus on osaduse hävitanud.

On traagiline, kui Jumala jutt jäetakse tähele panemata sel ajal, kui Ta räägib ja inimest enda juurde kutsub. Hinda, mis selle kutse hülgamine maksma läheb, ei suuda inimloomus kokku arvata.

Ehk tasub meil nende salmide ääres peatuda ja mõelda, milline oleks meie elu, kui Jumal ei oleks kunagi rääkinud? Muidugi ei oleks meil siis Piiblit ega ka mingit muud kirjandust, mis on saanud oma inspiratsiooni Piiblist. Ma ei pea

silmas ainult otseselt vaimulikku kirjandust, vaid ka paljusid teisi kirjandusklassikuid, nagu näiteks Dostojevski kõige kuulsamaid teoseid.

Aga ütlemata on alles kõige tähtsam asi, mis meil puuduks, kui Jumal poleks rääkinud. See on nii endastmõistetav, et me ei taipa sellele ehk mõeldagi. Kui Jumal ei oleks rääkinud, siis polekski maailmas kedagi muud kui Jumal. Jumal ju lõi maailma oma sõna läbi. Jumala sõnad sünnitasid kõik. Jumala sõnad löid kaosest korra. Ja Jumala sõnadest sai alguse ka inimene.

Aga Jumal mitte ainult ei loonud maailma, vaid ka jätkas sellega läbikäimist. Kogu inimkonna ajaloo jooksul on ta teatud inimestele rääkinud, mida ta mõtleb ja mida ta inimesest tahab. Ta on pannud märke endast ka loodusesse. Nii räägib Ta meiega ka oma loomistöö läbi. Loodust jälgideski võib inimene hakata aimama, et Jumal on olemas. Aga loodust uurides ei saa inimene Jumala kohta midagi täpsemat teada, välja arvatud see, et ta peab olema suur, tark ja võimas. Loodust vaadeldes ei saa kunagi midagi teada Jeessuse Kristuse surma kohta patuse inimese eest.

Sellises olukorras ekslevale inimesele tähendab Jumala sõna vähemalt sama, mida veeallikas kõrbekuumus jaanusse nõrkejale. Ja kui selline inimene saaks lõpuks kuulda sõna Jumalalt, siis oleks see talle arm. Sõltumata sellest, mida Jumal ütleb, see oleks talle arm. Isegi, kui see sõna inimese üle kohut mõistaks, oleks see arm. Miks? Sest see osutaks tolele inimesele, et Jumal hoolib temast sedavõrd, et tahab talle midagi öelda. Kohtumõistmise sõnagi näitaks, et Jumal ei ole inimese suhtes ükskõikne. Seevastu täielik vaikimine sunniks seda arvama.

Seepärast on alati arm, kui Jumal inimesega räägib. Tänu sellele inimene teab, kuhu suund võtta. Ei ole tarvis enam ekselda ja otsida.

Niisiis, Jumala rääkimine on alati arm. Aga kahekordne arm on, kui ta ütleb, et ta mõtted meie suhtes on rahu ja mitte hukatuse mõtted. Kahekordne arm on, kui kuuled, et ta on lahendanud inimkonna suurima probleemi – patu probleemi. Ta on ise oma vabast tahtest valmistanud meile pääste oma Pojas Jeessuses Kristuses, ja seda päästet pakutakse igaühele. Algatuse tegi Jumal ja inimene võib ainult rõõmustada ning imetleda Jumala suurust ja headust.

Inimkonna suurimaks probleemiks ei olegi praegu see, et Jumal ei oleks rääkinud, vaid see, et Ta rääkimisest ei hoolita. Aleksander Solženitsõn ütleb ühes oma kirjutises Nõukogude Liidu õnnetu arengu kohta: „Üle poole sajandi tagasi, kui olin veel laps, mäletan, et kuulsin, kuidas mitmed vanainimesed seletasid Venemaad tabanud õnnetusi järgmiselt: „Inimesed on unustanud Jumala – selle tagajärg on see kõik.” Pärast seda olen rohkem kui 50 aastat uurinud Venemaa revolutsiooni; selle aja jooksul olen lugenud sadu raamatuid, kogunud isiklikke jutustusi ja olen isegi kirjutanud 8 teost nende sündmuste selgitamiseks. Aga kui mul palutaks võimalikult lühidalt kokku võtta selle hirmsa revolutsiooni peapõhjus, mis neelas meie rahvast alla umbes 60 miljonit inimest, ei võiks ma teha seda täpsemalt teisiti kui korrates: „Inimesed on unustanud Jumala – selle tagajärg on see kõik.””

Küllap on see meiegi põhiprobleem. Meie aja suurim tragöödia on, et Jumal ununeb. Ehkki Ta räägiks ka ükskõik kui selgelt, on inimesele antud võimalus Jumala kutse tagasi lükata. Sest Jumal ei kasuta sundust ega manipuleerimist. See tähendab, et kuigi sa, reibas eesti mees või naine või ka noor laps ükskõik kui selgelt kuuleksid, kuidas Jumal sulle räägib ja sind enda juurde kutsub, võid sa ikkagi vastata talle ka eitavalt. Ja Jumal austab su otsust. Ta küll kutsub ja püüab sind äratada, aga ta ei tule su ellu vägisi, ilma luba küsimata.

Mida Jumal on rääkinud juba ammustel aegadel, sellest on kõige tähtsam talletatud meile Piiblis. Seal annab ta teada, kes on teinud inimese. Ta annab teada, kuidas inimene, selle asemel, et jääda Jumala osadusse, kuulus mao ehk saatana valet Jumala kohta ja sai nõnda Jumala vastaseks. Ja selle kurjaga liitumise tagajärgi tunneb meist igaüks liigagi

hästi. Mõttele kasvõi kellelegi, kes on sinust halba rääkinud ja ehk isegi su varandust üle löönud. Mis tuleb sellele mõeldes meelde? Kas tänu Jumalale, et ta on nende „teeneid” kasutades valmistanud sulle hea võimaluse oma usku tugevdada? Või paneb see pigem kiruma ja sellele inimesele kurja soovima?

Aga kui mõelda neile kordadele, kus sa ise oled päris tegelikult toiminud valesti – sõnade, tegude ja tegematajätmistega? Mida sa siis mõtled Jumalast, kes kõike näeb? Kas tekitab see lohutavaid või hirmutavaid mõtteid?

Muidugi me tunneme endaski oma liitumist kurjaga. Mitte kellelgi pole tarvis meile õpetada, kuidas olla isekas või mõelda ligimesest halba.

Edasi räägib Jumal meile Piiblis, kuidas ta valis Kahejõe maalt ebajumalateenija, Terahi poja Aabrahami. Ta andis talle töötuse teha temast uue rahva esi-isa ning anda talle elamiseks maa. Veel enamgi – ta lubas õnnistada tema läbi veel kõiki rahvaid maa peal.

Ja Piibel jutustab, et see endine ebajumalateenija usub, mis Jumal talle räägib, ja ka tegutseb selle kohaselt. Jumal arvestab selle usu talle õiguseks. Ja me võime lugeda, kuidas sellest ühest saabki lõpuks suur rahvas.

Edasi saame Jumala ilmutusest lugeda, kuidas Jumal sõlmis Iisraeli rahvaga erilise lepingu. Ja saame teada, kuidas Jumal raske käega õpetas teda mõistma, milline Jumal on, milline on ta tahe ja kuidas ta tahab päästa inimesed ning viia oma riiki. Selle rahva hulka saatis ta korduvalt prohveteid tuletama meelde Jumala tahet, töötusi, plaani ja lepingut ning selle tingimusi.

Ja lõpuks saame näha, kuidas ta selle valitud rahva hulka saatis oma Poja, surema kõigi inimeste eest ja vabastama inimesed saatana võimu alt oma ülestõusmise läbi. Ja veel võime lugeda, kuidas seda sõnumit surma Võitjast hakati rõõmsalt edasi viima nii selle rahva hulgas kui ka kõigile teistelegi rahvastele. Nii hakkas täituma Jumala poolt paar tuhat aastat varem sellele endisele ebajumalateenijale antud töötus. Kõik rahvad saavad tõesti tema järeltulija Jeesuse Kristuse läbi õnnistatud. Ja päris lõpuks räägitakse meile, et ühel päeval tuleb Jumala Poeg tagasi, mõistma kohut elavate ja surnute üle ning rajama oma nähtavat riiki.

Kõike seda on Jumal meile rääkinud ja teada andnud oma sõnas. See on see evangeelium, ja ta tahab, et kõik sellest kuulda saaksid. Jumal tahab inimestele rahu. Ta tahab päästa inimesed saatana võimu alt ja viia nad üle oma armsa Poja kuningriiki. Ja ta küsib nii sinult kui ka minult, kas me tahame saada tema poolt vabastatud. Kas sa tahad lasta Jumala Poja ohvrisurmal ristil saada ka sinu päästeks kohtupäeval? Sest selles ongi küsimus, kui Jumal räägib. Ta tahab päästa inimese igavesse hukatusse viivalt teelt ja juhtida ta eluteele. Ja ta on teinud kõik, mida võib kujutleda, et kellelgi poleks tarvis jääda sellest armust osatuks. Ja ometi, hoolimata sellest kõigest, on meil inimestena võimalus öelda ei. Võime tänada selle au eest ja öelda, et seekord ei huvita.

Niisiis, Jumala jutt viib meid meie igavese saatuse juurde. Seepärast pole võimalik suhtuda sellesse ülearu tõsiselt.

Nüüd oleme Aamose raamatust lugenud, et Iisraeli rahvas hülgas Jumala sõna. Ja kui seda tehakse, siis pole elu sõna tõesti kusagilt leida. Sest teist nime peale Jeesuse Kristuse pole meile pääsemiseks antud. Tema on lihaks saanud Jumala sõna. Kui me tema tagasi lükkame, siis lükkame sellega tagasi elu.

Sellest räägibki edasi ka Aamose raamat.

8:13 Sel päeval minestavad janu pärast ilusad neitsid ja noored mehed

Isegi noored inimesed, kes on ikka kõige lootusrikkamad ja tugevamad ühiskonna liikmed, nõrkevad janust Jumala sõna järele. Jumala sõna ei ole sugugi mõeldud ainult kõige vanematele, vaid seda vajavad vähemalt niisama palju ka noored, et seada õigesti oma sihte.

Et ilusad neitsid ja noored mehed janu kätte nõrkevad, see kõneleb kogu rahva surmast. Kui noorsugu nõrkeb, siis on ka tulevik kadunud. Aamose sõnad on tõesti vapustavad. Neid kuulates peab peatuma ja mõtlema, kuhu meie oma rahvas teel on. Kas me jätame oma tegevusega nemadki ilma sellest sõnast, mis ainsana võib teha inimese tõeliselt elavaks?

Aga millega olid noored siis oma elu täitnud Jumala sõna asemel, et nad nüüd janu tõttu minestavad?

8:14 need, kes vandusid Samaaria süüteo juures ja ütlesid:

"Nii tõesti kui su jumal elab, Daan!" ja: "Nii tõesti kui su lemmik elab, Beer-Seba!" - nad langevad ega tõuse enam."

Selle peatüki viimane salm kõneleb sellest, millises suunas on vanemad oma lapsi ja noori juhtinud. Koduski olid nad vandunud ebajumalate nimel. Noored olid lapsest saadik kuulnud, millesse nende vanemad uskusid ja millele lootsid. Nii polnud nemadki rajanud oma elu põhiväärtusi Iisraeli Jumalale, vaid neile jumalatele, keda teeniti Daanis ja Beer-Sebas. Daan oli töötatud maa põhjapiiril, Beer-Seba aga lõunapiiril. Nii võib nende kahe koha jumalate nimetamine viidata ka kogu rahva väärtustunud väärtushinnangutele. Kodudes polnud viljeldud Jumala sõna, seda enam aga oli pöördutud Peetelisse ja Daani püstitatud kuldvasikate ning Beerseba pühamu poole, kus samuti teeniti ebajumalaid.

Milliste ebajumalate juurde me oma lapsi juhime? Millised on kõik need asjad, millele me oma elus tegelikult toetume ja loodame? Kas pole äkki meie enda elugi tants kuldvasika ümber – vabandust, maise edukuse ümber, selle asemel, et teenida elavat Jumalat?

Kõige kurvem on muidugi see, et ebajumalad ei suuda kellelegi anda elu. Nad töötavad ja esialgu ehk annavadki küll palju, tegelikult aga jätavad inimese lõpuks kõigest ilma. Nad toovad oma kummardajatele ainult surma. Nagu ütles Aamos midagi ilustamata: „nad langevad ega tõuse enam.”

Nende karmide kohtusõnade läbi on Aamos juhtinud oma kuulajad viienda nägemuse juurde, mida ta kirjeldab raamatu viimases peatükis. Selle juurde tuleme järgmisel korral. Seniks aga võime olla tänulikud Aamosele juba sellegi eest, mida ta meile seni on rääkinud. Ta ju täiesti ilmselt armastab meid, sest ta sunnib meid oma elu üle järele mõtlema. Kui see on suundunud valele teele, siis tohime tunnistada seda olukorda Jumalale, kes inimest armastab, ning paluda, et Ta juhiks meid õigele teele, Päästja juurde.

Aamose raamatu viimane peatükk kõneleb viiendast nägemusest, kus ta saab vaadelda Issandat. Esimene, teine ja kolmas Aamose nägemus on ära toodud seitsmendas ja kaheksandas peatükis. Need kõnelesid Jumala kohtumõistmisest Iisraeli rahva üle, ja sama teemat käsitleb ka viimane. Kõigile eelmistele oli ühine see, et neis oli mingil viisil ka Aamose ja Jumala vaheline dialoog. Selle viimase puhul aga ei räägi Aamos enam midagi. Viimane nägemus on teistsugune ka selles suhtes, et eelmistes nägemustes näidati Aamosele mitmesuguseid asju loodusest.

Nüüd aga saab ta näha Loojat ennast. Seega on tegemist nägemuste kulminatsiooniga, kus Jumal üksi võib rääkida. Siis tuleb inimesel vaikida ja ka sõna kuulata.

9:1 Ma nägin, et Issand seisis altari juures ja ütles: "Löö sambanupu peale, nõnda et piidad vabiseksid, ja lõhu nad katki, et nad variseksid nende kõikide pähe! Siis ma tapan mõõgaga viimsedki neist.

Ükski neist ei saa põgenema ja keegi neist ei pääse pakku.

Jumal ise annab käsu, mida ei saa jätta täitmata. Aga kellele see käsk antakse, jääb saladuseks. Ei öelda meile ka seda, mis altari juures Issand seisis. Kuna Aamose kuulutus oli siiski suunatud kõigepealt Iisraeli põhjariigile ja kuna Issand oli ta saatnud nimelt Peetelisse, siis tundub kõige loomulikum arvata, et Issand räägib nüüd Peeteli pühamust.

Käsu mõte on selge. Terve tempel pidi kokku varisema, alates kõrgetest sammastest kuni väravapiitadeni välja. Piitade vabimine kõneleb arvatavasti maavärisemisest, millele Aamos viitas oma raamatus juba varemgi. Siis võib olla, et Issanda käsk lüüa sambanupu peale oli antud isegi maale endale.

Osa kuldvasika kummardajatest pidi saama surma juba templi kokkuvarisemisel. Ülejäänud pidid saama surma sõjakeerises mõõga läbi. Mõök kujutab siin Assüüria armeed, mis omal ajal vallutas kogu maa. Need, kes jäeti ellu, viidi kaugele Assüüriasse asumisele ja sealt nad enam tagasi ei tulnud. Issand ütleb, et kõige selle eest pakku ei pääse mitte keegi.

Samast maavärisemisest räägitakse ka Sakarja raamatus viisil, mis näitab, et tegemist pidi olema eriti suure ja vapustava sündmusega. Issand, kirjeldades tulevast viimse kohtu päeva, viitas nähtavasti just sellele Aamose poolt ennustatud maavärisemisele, öeldes Sk 14:5: „Ja te põgenete siis mu mägede oru kaudu, sest mägede org ulatub Aasalini; te põgenete, nõnda kui te põgenesite maavärisemise eest Juuda kuninga Ussija päevil. Ja Issand, minu Jumal, tuleb ja kõik pühad koos temaga.”

Meil on võimatu teada, millist hävingut see kuningas Ussija ajal, umbes 2750 aastat tagasi toimunud maavärisemine põhjustas. Midagi aga võib selle suuruse kohta järeldada sellest, et seda tuletati veel üle kahesaja aasta hiljem meelde niisugusel viisil, millest võib järeldada, et see oli veel siiski Iisraellaste hulgas üldine kõneaine. Järelikult oli maavärin olnud kohutav.

Tänase teksti põhjal tasub meil järele mõelda, mida meie oma elus tähtsaks ja ihaldusväärseks peame ning taotleme – ehk mille järele me nälgime. Kui Jumal räägib, kas võtame seda kuulda? Samuti tasub Jumala sõna valgel hinnata, millised tulemused võivad olla meie valitud väärtushinnangutel ja eluviisil.

PKK1213 Am 9:2-15

Mis saab pärast lõppu?

Hakkame Aamose raamatu uurimisega lõpule jõudma. Raamatu viimase peatüki esimesel pooleks ütleb Issand, et tema kohtumõistmise eest ei pääse keegi. Eelmisel korral juba uurisime selle peatüki esimest salmi, kus Issand andis käsu, mille tagajärjel Iisraeli põhjariik hukkub. Loen ka peatüki alguse veel uuesti, et saaksime sõnumist paremini aru.

9:1-2 Ma nägin, et Issand seisis altari juures ja ütles: "Löö sambanupu peale, nõnda et piidad vabiseksid, ja lõhu nad katki, et nad variseksid nende kõikide pähe! Siis ma tapan mõõgaga viimsedki neist. Ükski neist ei saa põgenema ja

keegi neist ei pääse pakku. ²Kuigi nad poeksid peitu surmavalda, rebiks mu käsi nad sealtki esile; ja kuigi nad läheksid üles taevasse, tooksin ma nad sealtki alla.

Siin öeldakse kujukalt ja üheselt, et kohtumõistmisest pole pääsu. Maa peal võivad kurjategijad pääseda karistusest põgenedes ja ennast kusagil varjates, Jumala eest aga pole võimalik pageda mitte kuhugi. Issand nimetab siin kahte äärmist piiri – surmavalda ja taevast, osutamaks, et maailmakõiksuses pole kohta, kust ta inimest kätte ei saaks. Sama sõnum jätkub ka veel järgmistes salmides.

9:3 Kuigi nad poeksid peitu üles Karmeli tippu, ma otsiksin ja võtaksin nad ära ka sealt; ja kuigi nad läheksid mu silma eest varjule mere põhja, käsiksin ma maol neid sealgi salvata.

Vahemere ja Jisreeli tasandiku vahel on Karmeli mägi, mis kerkib rohkem kui poole kilomeetri kõrgusele ja paistab seal piirkonnas kaugele. Praegu on Karmeli mäe vahetus läheduses Haifa linn. Karmel on praegu kaetud üsna paksu metsaga ja kui seal kõndida või autoga sõita, siis näeb selle rinnakutel ka palju koopaid. Keegi on öelnud, et neid on seal tuhatkond. Niisiis pakkus Karmel otsijatele palju peidupaiku. Karmeli mere läänepoolne ots algab otse merest, nii et jutt merepõhjast sobib Karmeli mäega hästi kokku. Ent isegi sellised varjupaigad, mida inimestele võiksid pakkuda Karmeli rinnakud või merepõhi, ei aita. Issanda eest pole võimalik varjuda mitte kuhugi.

Sedasama teadis ka psalmist, kes Ps 139:7-10 laulab nõnda: „Kuhu ma võiksin minna su Vaimu eest? Ja kuhu ma põgeneksin su palge eest? ⁸Kui ma astuksin taevasse, siis oled sina seal; kui ma teeksin endale aseme surmavalda, vaata, sina oled seal! ⁹Kui ma võtaksin koidutiivad ja asuksin elama viimse mere äärde, ¹⁰siis sealgi su käsi juhataks mind ja su parem käsi haaraks minust kinni.” See, et Jumala ligiolu ulatub kõikjale, oli psalmistile rõõmus teadmine. Seevastu Aamose ajal tähendas see iisraellastele hirmu ja ahistust. Jumala sõbrale on tema ligiolu alaliseks rõõmuks, tema vastaseid aga see ahistab.

Jumala laps teab, et Jumal ei jäta teda kunagi üksi, sest ta on kõikjal ligi. Matteuse evangeeliumi lõpus on Jeesuse Kristuse viimased sõnad tema järgijatele: „Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.” Heebrea kirjas aga on öeldud: „Teie eluviis olgu rahaahnuseta; jääge rahule sellega, mis teil on, sest tema on öelnud: "Ma ei hülga sind ega jäta sind maha!"” (Hb 13:5) Kui suurepärane see on! Samuti ütles Jeesus, et kes tema juurde tuleb, seda ei aja ta välja (Jh 6:37). Kui tema võtab sind vastu, siis keegi ei saa sind ta käest riisuda. Jeesus Kristus võrdles suhet endaga ka viinapuuga ja selle okstega. Mis võiks olla viinapuule veel ligemal kui ta oks? Jumala ligiolu kõikjal on usklikule suureks julgustuseks.

Aga muidugi võib olukord olla ka vastupidine: kui Jumala ees ei ole süda puhas, siis inimene kardab ja väldib teda. Juba Adam ja Eeva kartsid Jumala ligiolu, kuna südametunnistus oli must, sest nad olid ta sõnast üle astunud. Nii on ka meiega – kui meid vaevavad asjad, mida me teame olevat teinud Jumala tahte vastaselt, siis on Jumala kõikjal ligiolek ja kõigeteadmine meile küll pigem hirmutav kui rõõmustav. Jumalatule inimesele tähendab Jumala kõikjalolek õudust, nagu näeme ka Aamose raamatust. Teadmine, et isegi surm seda olukorda ei muuda, võib olla eriti hirmutav.

Siin aga võib küsida, et on ju kõik inimesed pattu teinud ja eksinud – kuidas siis üldse keegi võib Jumala ligiolust rõõmu tunda? Kas ei ole ka kristlastel põhjust Jumala kohtumõistmist karta? – Sellele probleemile on vastuseks pattude tunnistamine ja andeks saamine. Ehk oleme näinud, kuidas lapski kardab vanemaid, kui ta on mingi pahandusega hakkama saanud. Kui aga pahandus on välja tulnud ja selle eest võib-olla karistuskki kantud, siis on hirm kadunud. Selle asemel on jälle vabadus ja usaldus.

Just selles tähenduses räägibki Piibel, et ka usklikul inimesel tuleb käia valguses – st midagi varjamata. Kui me oma patud tunnistame, siis on Jumal ustav ja õige, nii et ta annab meile patud andeks ja teeb meid puhtaks kõigest ülekohtust (1Jh 1:9). Kui pattude tunnistamise ja andekssaamise protsess on läbi tehtud, siis toob see kaasa vabaduse ja rõõmu, mis ilma selleta on ka Jumalasse uskujale inimesele täiesti tundmatud.

Kui aga inimene pole Jumala kutset armuajal kuulnud ega sellele vastanud, siis tuleb kord möödapääsmatult ka kohtumõistmine, ja see on juba kõike muud kui meeldiv.

9:4 Kuigi nad sammuksid oma vaenlaste ees vangidena, käsiksin ma mõõka neid sealgi tappa. Ja ma pööran oma silmad nende vastu: kurjaks, aga mitte heaks."

Osa rahvast saab vaenlaste poolt vangistatud. Ehk on siin ka mõte, et mõned annavad end vaenlasele vabatahtlikult vangi, et päästa sellega oma elu. Ometi ei pääse nad nõndagi pakku Jumala kohtu eest. Jumala väge ei piira ka kaugused. Võõral maalgi tabab Jumala kohus ta rahvast.

9:5 Issand, vägede Jumal, kelle puudutusest maa väriseb, nõnda et kõik selle elanikud leinavad, nõnda et see kõik tõuseb jõena ja alaneb jälle nagu Egiptuse Niilus,

Ka selles salmis näib olevat otsene viide tulevale suurele maavärisemisele. Aamos ütleb rahvale, et maavärisemine ei ole pimedate juhuse tagajärg, vaid selle põhjustab Jumal.

Kas pole märkimisväärne, et Jumal ei karda, et me võime inimestena ta peale vihastuda ja teda kritiseerida, kui ta teeb asju, mis meile ei meeldi! Siingi ütleb ta ühemõtteliselt, et tulevase suurõnnetuse põhjustaja on tema. Täpsemalt öeldes küll – mitte tema, vaid inimesed ise oma kangekaelsuse ja sõnakuulmatusega. See on põhjus, miks ta saadab kõik need õnnetused, millest prohvet räägib.

Neid ridu lugedes tuleb meil meelde tuletada oma kohta. Me elame Jumala tehtud maailmakõiksuses, kus ta võib toimida nii, nagu tahab. Ja ta ei toimi ega otsusta suvaliselt, vaid vastavalt oma pühadusele ja õiglusele. Kui Ta selles järeleandmisi teeks, siis tähendaks see, et ka ta ise läheb ülekohtuga kaasa ja hakkab seda sallima. Seetõttu tuleb meil kohaneda temaga, mitte temal meiega. Ja kui ta annab teada, et tahab võtta meid enda osadusse, kui me toetume Jeesusele Kristusele ehk usume Temasse, siis tuleb meil tõesti ta sõnu tõsiselt võtta. Ta ei ole nimelt andnud meile ühtki teist nime või isikut, kelle läbi me võiksime saada päästetud.

Issand jätkab oma kõikvõimsuse esitlemist.

9:6 tema, kes ehitab oma hoone taevasse ja püstitab maa kohale oma võlvi, kes kutsub mereveed ja valab need maa peale - Issand on tema nimi.

Nende ülevate sõnadega tuletab Aamos inimestele meelde, et Jumal on kõikjal ligi. Ta on ka kõikvõimas. Tema on see, kes seda kõike teeb. Taevad, päike, kuu, planeedid, tohutud galaktikad, kvasarid ja kogu maailmakõiksus kuulavad Jumala sõna. Maa peal kuulab seda ka merevesi, tõustes auruna õhku ja sadades pilvedest jälle maa peale maha. Siin nimetatakse seda merevee kutsumiseks ja maa peale maha valamiseks. Nii loob Ta eeldused eluks – taimestiku kasvamiseks ja loomastiku heaoluks. Ta on kehtestanud seadused, mille kohaselt kõik liigub ja toimib, ja kogu loodu kuulub neile seadustele. Kui inimene ei taha või ei suuda kõigi nende seaduste taga näha seaduseandjat ehk loodusseaduste kehtestajat, kas pole ta siis lihtsalt lühinägelik? Kas ei sarnane ta lapsele, kes arvas, et piima

toodetakse ja müüakse kaupluses, sest seda oli ju alati sealt ostetud? Alles kord maal käies ja lehma lüpsmist nähes tegi ta suure avastuse, et piim ei tulegi kauplusest, vaid palju kaugemalt!

Järgmine salm võib tunduda kummaline.

9:7 Eks ole teie, Iisraeli lapsed, mulle etiooplastega üheväärsed? Eks ole mina toonud Iisraeli Egiptusemaalt, vilistid Kaftoorist ja süürlased Kiirist?

Eespool rääkis Issand Aamose vahendusel, et ta kavatseb oma rahva hävitada. Selline sõnum oli muidugi vapustav. Paljud ka kahtlesid selles. Üheks aluseks kahelda oli see, et Iisrael oli valitud rahvas, kelle Issand oli toonud Egiptusest töötatud maale. Kuidas Ta siis peaks nad sealt jälle minema ajama?

Vastuseks sellele iseenesest õigustatud küsimusele ütleb Issand, et ta pole inimkonna ajaloos juhtinud mitte ainult iisraellasi. Isegi kardetud ja vihatud vilistid oli ta toonud Kaftoorist nende praegustele aladele. Kaftoor tähendab arvatavasti Kreetat või siis mõnda muud Vahemere saart. Samamoodi oli Issand toonud ka süürlased Kiirist Iisraeli naabriteks. Kiir paiknes tõenäoliselt Mesopotaamia kaguosas Tigrisest ida pool.

Iisraellased olid arvanud, et Egiptusest pääsemise alusel on nad ainulaadsed ja seepärast ei või nendega juhtuda midagi halba. Nüüd Jumal purustab selle nende eksiarvamuse, öeldes, et ta on juhtinud teisigi rahvaid. Pealekauba annab ta teada, et isegi etiooplasted ehk nuubialased, kes elasid kaugel ja keda iisraellased kuigi kõrgelt ei hinnanud, on tema jaoks iisraellastega üheväärsed!

Aga – võime meiegi väita vastu – olid ju iisraellased ikkagi eripositsioonil. Jumal oli selle rahva ju täiesti erilisel viisil enda omaks võtnud. Aamose sõnumiks aga on, et kui rahvas taganeb Jumalast ja rikub sõlmitud lepingu, siis on asjatu oodata, et erikohtlemine säilib. Patt on alati vale asi, sõltumata sellest, kes seda teeb. Seepärast pidid ka iisraellased oma tegude tagajärgi tunda saama.

Jumal, tahtes rääkida iisraellastele oma armastuse tasemest, ütles siin sisuliselt, et armastab neid niisama palju nagu etiooplasi. Kui Mussolini tungis Etioopiale 1935. aastal kallale, tegi keegi uurimuse Etioopiat puudutavate prohvetearingute kohta. On hämmastav näha, milline positsioon on Etioopial Jumala tulevikuplaanides. Etioopia rahvas võib näida tühine, aga Jumala silmis on tal väga suur tähendus.

9:8 Vaata, Issanda Jumala silmad on patuse kuningriigi vastu ja ma hävitan selle maapinnalt. Ometi ei hävita ma Jaakobi sugu sootuks, ütleb Issand.

„Patuse kuningriigi” all on mõeldud Iisraeli. Jumala töötus see maa pealt hävitada tähendab, et ta hävitab selle iseseisva kuningriigina. Ajaloost me teame, et omal ajal ka lõunapoolne Juuda sai vallutatud ja rahvas Babülooniasse küüditatud. Kui nad sealt omal ajal Iisraeli aladele tagasi pöördusid, siis ei sündinud enam kaht eraldi riiki, vaid üksainus. Seal elas peale Juuda suguharu ka teiste suguharude esindajaid. Jumal ei hävitanud seega ka mitte kõiki Iisraeli põhjariigi elanikke, aga riik kui selline lakkas olemast pärast Assüüria vallutust.

9:9-10 Sest vaata, ma annan käsu ja sõelun Iisraeli sugu kõigi paganate seas, nõnda nagu sõelaga sõelutakse: ivagi ei pudene maha. ¹⁰Mõõga läbi surevad kõik mu rahva patused, kes ütlevad: "Õnnetus ei tule meile ega taba meid."

Me teame oma kaasajastki, et iisraellased on saanud rahvaste hulgas õige kõvasti raputada ja sõeluda. See sõelumine on seega kestnud juba üle 2700 aasta. Babüloonia vangipõlve lõppemine tegi võimalikuks, et Juuda rahvas võis oma endistesse elukohtadesse tagasi pöörduda, aga ka siis ei läinud tagasi mitte kõik. Paljud pidasid paremaks jääda sinna, kus nad olid. Iisraeli rahvast on sõelutud väga põhjalikult. See toimus hoolimata sellest, et paljud, kes Aamost kuulasid, pidasid seda võimatuks. Nad unustasid aga, et Jumal ei räägi tühja juttu. Kui tema annab käsu, siis miski ei saa selle täitumist takistada.

Senini on Aamose sõnad olnud peaaegu lakkamatu kohtukuulutus rahvale, kes oli lepingu rikkunud. Ometi saame raamatu lõpus oma üllatuseks näha ka midagi hoopis teistsugust. Kümnenda ja üheteistkümnenda salmi vahel toimub terve selle raamatu kõige äkilisem ja üllatavam muutus.

9:11-12 Sel päeval taastan ma jälle Taaveti lagunenud koja, müüri kinni ta praod, koristan ta varemed ja ehitan ta üles, nagu ta oli muistseil päevil, ¹²et nad saaksid pärida Edomi jäägi ja kõik rahvad, kelle üle on nimetatud minu nimi, ütleb Issand, kes seda teeb.

Pöörakem jälle tähelepanu selle osa algussõnadele: „Sel päeval”. See on tehniline termin, mis viitab kaugetele aegadele, kus lõpuks teostub see, mida Jumal on nii kaua plaaninud ja mille suunas ta on maailma ajalugu juhtinud. Aamose raamat lõpeb Jumala töötusega, et kuningas Taaveti koda ehk valitsus saab uuesti üles ehitatud. See on otsene viide Messiale, kes on ju Taaveti soost. Seega ulatus Aamose sõnum Iisraeli rahvast tabava kohutava kohtumõistmise ja laialipillutamise ajast palju kaugemale. Need sõnad ei tähenda siis seda, et ennustatud kohus jääks tulemata, vaid et pärast kõige selle õuduse teostumist tuleb millalgi uus elu ehk rahva uuendamine.

Neid Aamose raamatu sõnu tsiteeris ilmselt ka Issanda Jeesuse poolvend Jaakobus Ap 15:13-18: „Pärast, kui nad olid lõpetanud, hakkas Jaakobus kõnelema: "Mehed-vennad, kuulge mind! ¹⁴Siimeon on rääkinud, kuidas Jumal algusest peale on pidanud hoolt, et koguda paganate seast endale rahvast. ¹⁵Sellega sobivad kokku prohvetite sõnad, nagu on kirjutatud: ¹⁶"Pärast seda ma pöördun tagasi ja ehitan üles Taaveti mahalangenud telgi ja ehitan üles selle varemed ja püstitan selle uuesti, ¹⁷et muudki inimesed otsiksid Issandat ja kõik rahvad, kelle üle on hüütud minu nime. Nii ütleb Issand, kes teeb seda, ¹⁸mis on teada igavikust alates."

Kui võrrelda neid sõnu Aamose omadega, siis näeme, et Jaakobus ei nimeta üldse Edomit. Miks? Asi on selles, et ta tsiteeris seda kohta Septuaginta järgi, ja seal tõesti räägitakse Edomi asemel sellest, et rahvad otsivad Issandat. Tõlgete erinevus johtub sellest, et heebreakeelne sõna edom on väga sarnane sõnale adam, mis tähendab inimest. Seepärast ongi see Septuagintas tõlgitud inimeseks. Nii on Jumal tahtnud asju juhtida, ja seepärast me mõistame nüüd, et nende Aamose sõnade teostumine viitab otseselt Jeesusele Kristusele. Jaakobus mõistis neid sõnu nii, et need tähendavad, et ka paganarahvad saavad osa sellest õnnistusest, mis Jumal esialgselt töötas ainult Iisraeli rahvale. Nii kaovad Jeesuses Kristuses ka inimesi eraldavad lõhed. Jeesus Kristus on Taaveti Poeg ja teda võiks kutsuda ka uueks Taavetiks.

9:13 Vaata, päevad tulevad, ütleb Issand, mil kündja jõuab järele lõikajale ja viinamarjasõtkuja seemne külvajale; siis tilguvad mäed värsket veini ja kõik künkad sulavad.

Need salmid kõnelevad sellest, mis on tõusnud raamatus esile juba varemgi – kui Iisraeli rahvas saab õnnistuse, siis ka tema maa saab õnnistuse. Iisraeli rahvas ja Iisraeli maa kuuluvad kokku. Ehkki maa on pidanud patu tõttu värisema, siis sel ajal, kui Jumal sekkub asjadesse oma tervendava ja andestava käega, saab maa oma elanikele õnnistuste allikaks. Aamos viitab siin messiaanlikule imelisele ajale.

Jeesus Kristus ei ole mitte ainult uus Taavet, vaid ka uus Aadam. Temas on paradiisi õnnistus ligi. Needust enam ei ole. Seepärast on ka lõikaja ja külvaja samal ajal tööl. Midagi võis selle messiaanliku aja reaalsusest näha juba siis, kui Jeesus oli maa peal. Seda nägid ka ta jüngrid, kellele ta ütles, pidades silmas Sykari kaevu juurde kokku tõtanud inimesi: „Eks te ise ütle, et veel on neli kuud, ja siis tuleb lõikus? Vaata, mina ütlen teile: Tõstke silmad ja vaadake põlde: need on juba valged lõikuseks! ³⁶Nüüd saab lõikaja palka ja kogub vilja igaveseks eluks, et niihästi külvaja kui lõikaja ühtlasi saaksid rõõmustada.” (Jh 4:35-36)

Paulus ütles Rm 8:22-23, et kogu loodu ägab üheskoos sünnitusvaludes seni, kuni lõplik pääste pole koitnud. Aamos aga kirjeldas juba omal ajal, kuidas siis on, kui pattulangemises inimkonda ja kogu loodut tabanud needus on maailmast kadunud. Siis isegi maa rõõmustab ja annab rohket saaki.

9:14-15 Siis ma pööran oma Iisraeli rahva vangipõlve, nad ehitavad üles hävitatud linnad ja elavad neis; nad istutavad viinamägesid

ja joovad nende veini, nad rajavad rohuaedu ja söövad nende vilja. ¹⁵Ma istutan nad nende oma maale ja enam ei kitkuta neid ära nende maalt, mille ma neile olen andnud, ütleb Issand, sinu Jumal."

Selliste töotustega lõpeb Aamose raamat. Need on eriti kõnekad seetõttu, et lähemaks tulevikuks kuulutas ta täpselt vastupidist – kõigele heale tuleb lõpp, maa saab vallutatud ja rahvas küüditatud. See on, nagu oleks Jumal ehitaja, kes ütleb, et ta lammutab senise hurtsiku maha, sest sellest enam asja ei saa. Kuid asi ei lõpe sellega, vaid omal ajal paneb ta vanale kohale püsti tõelise ja korraliku maja.

Nende maaviljelusest võetud trööstivate piltidega lõpetab karjakasvataja ja aednik Aamos oma sõnumi. Ta rääkis omas keeles kõige parematest asjadest, mida võib kujutleda. Sellise imelise asjaga ongi Jeesuses Kristuses valmistatud pääste näol tegemist. Midagi paremat pole enam olemas, ja tänagi pakub ta meile võimalust sellest osa saada. Ta on avanud oma ristikannatustega meile tee taevasse. Ta on kandnud meie pattude karistuse meie eest. Ta on võitnud meie eest surmavalla ahelad. Temas on needus muutunud õnnistuseks ja surm eluks. Usu siis temasse – siis elad sinagi.